

Historia i społeczeństwo.

Przedmiot uzupełniający realizowany we wszystkich klasach II (C, D, E, F). Klasy II A i IIB realizują przedmiot historia na poziomie rozszerzonym.

Wymagania edukacyjne

Kryteria ogólne

Podstawowe zasady

Uczeń:

- **Zna i rozumie przedmiotowy system oceniania i poziomy wymagań w zakresie koniecznym i podstawowym** (do poziomu oceny dostatecznej), **rozszerzającym i dopełniającym** (od oceny dobry – do bardzo dobrej) oraz **wykraczającym** (ocena celująca)
- **Jest systematyczny i obowiązkowy.**

Przygotowuje się do każdej lekcji, gotów do udzielenia odpowiedzi ustnej z trzech ostatnich lekcji, bądź napisania zadania krótkiej odpowiedzi z tegoż zakresu. Ważnym elementem tej postawy jest właściwie prowadzony zeszyt przedmiotowy:

- uczeń ma obowiązek posiadania zeszytu przedmiotowego na każdej lekcji historii i prowadzenia go systematycznie;

- przy ocenie zeszytu przedmiotowego uwzględnia się: kompletność, systematyczność i czytelność prowadzenia notatek, estetykę zeszytu, poprawność wykonania tabel, rysunków, wykresów itp., poprawność językową i ortograficzną.

- nauczyciel może dokonać kontroli zeszytu przedmiotowego ucznia w każdym czasie, a nieusprawiedliwiony brak zeszytu na zajęciach lub stwierdzone rażące braki w zeszycie skutkują oceną niedostateczną z wpisem do dziennika. W wypadku stwierdzenia niewielkich braków – omyłkowe wykonanie jednego innego zadania niż zadano – obliguje się ucznia do uzupełnienia zeszytu a ocena po okazaniu zeszytu i sprawdzeniu brakującej uprzednio treści wpisywana jest do dziennika na następnej lekcji. Inne braki obniżają ocenę i nie powodują zmiany terminu jej wpisania do dziennika.

- sprawdzanie zeszytów przedmiotowych na ocenę odbywa się także dwa razy w roku szkolnym, w końcowym okresie każdego półrocza. Ocena uzyskana w ten sposób –uwzględniająca staranność, systematyczność w prowadzeniu notat oraz samodzielność wykonania prac domowych, redagowania dłuższych wypowiedzi z rozwiniętą narracją i argumentacją w pierwszej kolejności brane są pod uwagę w ocenianiu postawy ucznia wobec przedmiotu.

- **Jest aktywny w swej postawie zdobywania i pogłębiania wiedzy.**

Formy działań podejmowane przez ucznia w tym zakresie znacznie różnicują ocenę.

Pracuje indywidualnie i zespołowo. Indywidualna i zespołowa praca ucznia oceniana jest jawnie. Typowe jej postaci: **praca na lekcji** zgodnie z poleceniami nauczyciela, wykonywanie zadań po uwzględnieniu wskazań nauczyciela mających korygować błędy, omyłki niedociągnięcia wynikające z braku należytej staranności; **praca domowa** w zakresie typowych zadań (np. kart pracy i testów kształtujących - pisemnych z zadaniami: otwartymi (rozprawki, krótkiej odpowiedzi, tekstów z luką), zamkniętymi (na dobieranie, wielokrotnego wyboru, prawda - fałsz), analizy materiałów źródłowych, odpowiedzi ustnych - polegających na sprawdzeniu umiejętności ucznia w zakresie rozumienia problemu.

Wykazuje chęć i czyni starania w celu wykonania zadań trudniejszych. Dążenie do zaprezentowania wyników swojej pracy, chęć podzielenia się wiedzą i umiejętnościami poprzez konfrontowanie posiadanego stanu wiedzy i umiejętności z innymi uczniami a także skłonność do zaprezentowania dobrych praktyk - metod zdobywania tego stanu wiedzy i umiejętności. Szczególną postacią połączenia pracy indywidualnej i zespołowej jest udział w zadaniach realizowanych metodami **port folio i metodą projektu, pracy w grupach (uwzględniającej samoocenę ucznia), oraz recenzji przeczytanej książki, sprawozdania z muzeum, wycieczki, wykonania zadań gry terenowej, kontaktów społecznych) uczestnictwa w konkursach.**

- **Przyjmuje postawę współdziałania w pracy na lekcji tak w pracy indywidualnej jak i zespołowej.**

Dąży do uzyskania jak najlepszego wyniku, jest kreatywny, krytyczny w ocenie swoich działań, nastawiony na włączenie posiadanej wiedzy w skład dorobku zespołu ale jednocześnie jest asertywny, nieakceptuje u pozostałych członków zespołu postawy ambiwalentnej, bezproduktywnej i pasożytniczej.

- **Przygotowuje się do zapowiedzianych prac klasowych (jeden dział) i sprawdzianów (kilka działów).**

Nieobecność na takim sprawdzianie skutkuje notatką „nbs” wpisywaną do dziennika i nakłada obowiązek napisania sprawdzianu w nowym terminie ,wyznaczonym przez nauczyciela a uwzględniającym okoliczności towarzyszące tej nieobecności - długotrwała choroba przedłuża

czas przygotowania do takiego sprawdzianu maksymalnie do trzech tygodni. W pozostałych przypadkach sprawdzian napisany być musi w terminie wyznaczanym przez nauczyciela zwykle tygodniowym a nie przekraczającym dwóch tygodni od terminu zasadniczego. Nie przystąpienie do tego sprawdzianu skutkuje zmianą zapisu „nbs” na ocenę niedostateczną. Poprawa oceny niedostatecznej sprawdzianu jest dobrowolna, musi odbywać się poza lekcjami historii, w czasie wyznaczonym przez nauczyciela, (prawo takie nie przysługuje osobom ściągającym na sprawdzianie). Nieuzasadniona nieobecność ucznia na sprawdzianie pisemnym pozbawia możliwości zdobycia punktów, a tym samym otrzymania wyższej oceny śródrocznej lub rocznej. W każdym półroczu przewiduje się co najmniej dwa sprawdziany. Testy powinny uwzględniać wszystkie poziomy wymagań.

- **Wszystkie oceny są jawne i podawane na bieżąco.**
- Uczeń mający kłopoty z opanowaniem materiału nauczania może zwrócić się o pomoc do nauczyciela i jeżeli jest to pożądane, wspólnie ustalają program wspomagający.
- Prace pisemne otrzymuje uczeń do wglądu na lekcji, a rodzice w kontaktach indywidualnych.
- Na wniosek ucznia lub jego rodziców (prawnych opiekunów) sprawdzone i ocenione pisemne prace kontrolne są udostępniane uczniowi lub jego rodzicom (prawnym opiekunom).
- Na wniosek ucznia lub jego rodziców nauczyciel uzasadnia ustaloną ocenę półroczną lub roczną. Przy wystawieniu oceny śródrocznej lub końcoworocznej oczekiwana jest samoocena ucznia, który musi ją sformułować w oparciu o kryteria ogólne i szczegółowe zawarte w przedmiotowym systemie oceniania. Wniosek ucznia i rodziców o sformułowanie takiego uzasadnienia w przypadku występowania o zmianę oceny musi poprzedzać samoocena ucznia według przywołanych kryteriów. Ocena nauczyciela będzie miała charakter uargumentowanego ustosunkowania się do tej opinii.
- Na miesiąc przed planowaną klasyfikacją (posiedzeniem Rady Pedagogicznej klasyfikacyjnej) uczeń jest informowany o grożącej mu ocenie niedostatecznej na koniec półrocza lub całego roku szkolnego.
- W przypadku oceny niedostatecznej w pierwszym półroczu aby uzyskać promocję do następnej klasy uczeń obowiązany jest zaliczyć pozytywnie materiał nauczania z pierwszego. Zaliczenie odbywa się w formie ustalonej przez nauczyciela najpóźniej do końca marca.
- Sprawdziany są przechowywane przez nauczyciela do czasu wystawienia oceny na półrocze lub oceny końcoworocznej.
- Ocena jest wyrażona stopniem szkolnym w skali od 1 do 6. Dopuszcza się stosowanie dodatkowo „+” i „-”. Waga ocen pozostaje w następujących proporcjach:

Formy sprawdzania wiedzy ucznia	waga
Sprawdzian, test, wypracowanie pisane na lekcji	3
Kartkówka, krótki sprawdzian	2
Odpowiedź ustna	2
Matura próbna	2
Zadanie domowe	1
Aktywność	1
Inne (np. prace długoterminowe, publikacje szkolne, praca w grupach, projekty,)	2

Częstotliwość mierzenia osiągnięć uczniów jest zależna od klasy i modyfikowana w kolejnym półroczu. W przypadku dłuższych, samodzielnych, wypowiedzi pisemnych lub udokumentowanych źródłowo referatów ustnych, kryteria oceniania tychże odpowiadają tym, które przyjmuje się powszechnie przy ocenianiu prac typu maturalnego – co ma głębokie uzasadnienie. Nauczyciel, w miarę potrzeby, wyjaśnia i precyzuje te zasady w rozmowie z uczniami.

Charakterystyka podstawowych form sprawdzania wiedzy uczniów

- **Pisemny sprawdzian (klasówka).**

Sprawdzian pisemny obejmujący dział materiału musi być zapowiedziany na tydzień przed jego przeprowadzeniem . Uczniowie są zobowiązani do uczestnictwa w sprawdzianie w określonym (ustalonym wspólnie) dniu. Nieobecność na sprawdzianie może być

usprawiedliwiona chorobą ucznia, potwierdzoną przez rodziców lub lekarza. Uczeń, który z powyższej przyczyny nie może pisać sprawdzianu z całą klasą, powinien uczynić to w ciągu tygodnia od momentu ustania przyczyny absencji. W szczególnych przypadkach decyzja nauczyciela może ten czas przesunąć do 2 lub 3 tygodni. Poprawa oceny niedostatecznej jest dobrowolna i jednorazowa, musi odbyć się w czasie wyznaczonym przez nauczyciela. Poza lekcją. Uczeń za poprawę otrzymuje ocenę. Nieuzasadniona nieobecność ucznia na sprawdzianie pisemnym nakłada obowiązek napisania sprawdzianu w terminie wskazanym przez nauczyciela. Sprawdziany uwzględniają wszystkie poziomy wymagań. Uczeń powinien mieć wgląd w kryteria punktacji, dla każdego zadania oraz ogólnej oceny. W każdym półroczu przewiduje się co najmniej dwa sprawdziany.

- **Analiza tekstu źródłowego, materiału ikonograficznego, kartograficznego i statystycznego.**

Umiejętność analizy wymienionych źródeł informacji historycznej będzie sprawdzana przez udzielanie odpowiedzi na postawione pytania do jednego lub kilku zestawionych w całość problemową materiałów źródłowych. Może mieć formę odpowiedzi ustnej po czasie na przygotowanie do tej odpowiedzi, lub odpowiedzi pisemnej według tej samej zasady.

Zadania z mapą mogą ponadto mieć charakter prostych zadań związanych z pokazaniem na mapie obiektów lub obszarów (na oceny poziomu koniecznego i podstawowego) a także w trakcie odpowiedzi na ocenę dobrą i bardzo dobrą z poleceniem wykorzystania mapy do scharakteryzowania przebiegu wydarzeń lub opisanie procesów – w tym wypadku odpowiadający używa mapy samodzielnie bez naprowadzania, sprawnie i bez mitręgi.

- **Krótkie sprawdziany (kartkówka).**

Sprawdziany 10 – 15- minutowe są obowiązkowe, nie zapowiadane i nie podlegają poprawie. Zakres ich treści obejmuje zazwyczaj trzy ostatnie tematy. Dominują w nich treści związane z rozumieniem pojęć, trafnym lokowaniem wydarzeń w czasie i przestrzeni oraz znajomością biografii ważnych postaci.

- **Odpowiedzi ustne.**

Na ocenę odpowiedzi ustnej składają się: jej zawartość merytoryczna, argumentacja, wyrażanie sądów, ich uzasadnianie, stosowanie języka historycznego oraz sposób prezentacji. Dodatkowe pytania naprowadzające wpływają na obniżenie oceny.

- **Aktywność ucznia na lekcji.**

Za poprawną odpowiedź na lekcji (w zależności od trudności problemu) uczniowi może być przyznany plus (+). Za pasywną postawę w czasie lekcji uczeń może dostać minus (-). Uzyskanie określonej przez nauczyciela liczby plusów lub minusów skutkuje wpisaniem adekwatnej oceny częściowej.

- **Praca zespołowa.**

Praca w grupach polega na efektywnym współdziałaniu w grupie, zespole, planowaniu i ocenianiu własnego uczenia się, skutecznym porozumiewaniu się w różnych sytuacjach, rozwiązywaniu problemów w twórczy sposób oraz efektywnym posługiwaniu się technologią informacyjną. Będzie oceniana przez ucznia - jako element samooceny- oraz przez nauczyciela nadzorującego i sprawdzającego pracę grup, przy uwzględnieniu następujących etapów przystąpienia do jej realizacji: **zaangażowania, badania, przekształcania, sprawności, prezentacji.**

- **Projekty i prace długoterminowe.**

Oceniana będzie samodzielna praca długoterminowa ucznia – jak gromadzenie i dokumentacja różnych źródeł informacji historycznej, czytanie i twórcze wykorzystanie literatury, tekstów kultury, źródeł statystycznych i geograficznych, korzystanie z wiedzy muzealnej oraz forma ich przygotowania i publikacja Za zwycięstwo w konkursie historycznym (szczególnie wojewódzkiego) lub (i) uzyskanie tytułu laureata uczeń otrzyma ocenę celującą na zakończenie roku szkolnego.

Częstotliwość pomiaru jest zależna od klasy i modyfikowana co semestr. W przypadku dłuższych, samodzielnych, wypowiedzi pisemnych lub udokumentowanych źródłowo referatów ustnych, kryteria oceniania tychże odpowiadają tym, które przyjmuje się powszechnie przy ocenianiu prac typu maturalnego. Nauczyciel, w miarę potrzeby, wyjaśnia i precyzuje powyższe zasady.

Kryteria na poszczególne oceny

Niedostateczny

SFERA WIEDZY

Uczeń nie opanował wiedzy w stopniu koniecznym, pozwalającym na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia i nie jest w stanie kontynuować nauki w klasie programowo wyższej. Nie rozumie podstawowych wiadomości, ujętych w planie wynikowym, myli je i zniekształca. Nie jest w stanie nawet przy wydatnej pomocy nauczyciela rozwiązać problemu o elementarnym stopniu trudności. Nie opanował koniecznej, prostej terminologii. Nie opanował najważniejszych dat, pojęć, wydarzeń, nazwisk i innych podstawowych faktów. Myli elementarne fakty i zjawiska. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk.

SFERA UMIEJĘTNOŚCI

Uczeń nie opanował umiejętności w stopniu koniecznym, pozwalającym na kontynuację nauki na wyższym szczeblu kształcenia i nie jest w stanie kontynuować nauki w oddziale programowo wyższym. Nie potrafi poprawnie lokalizować w czasie (na osi czasu) i przestrzeni historycznej (na mapie ściennej lub w atlasie) wydarzeń i procesów historycznych. Ma poważne trudności w samodzielnym posługiwaniu się podstawowymi źródłami informacji historycznej. Nie zna przyczyn ani skutków wydarzeń omawianych zjawisk. Jest świadomy istnienia

związków terażniejszości z przeszłością, ale nie potrafi ich sensownie wytłumaczyć. W trakcie wypowiedzi ustnej lub pisemnej przedstawia jedynie nieliczne fakty dotyczące tematu, w tym wiele z błędami i bez zachowania porządku chronologicznego i hierarchii ważności. W niewielkim stopniu i z błędami określa ramy czasowo-przestrzenne poszczególnych tematów. W większości błędnie prezentuje związki i zależności pomiędzy opisywanymi faktami i zjawiskami. Posługuje się bardzo nielicznymi, najbardziej podstawowymi terminami historycznymi, często błędnie. Formułuje nieliczne i niepoprawne wnioski. Dokonując oceny opisywanych wydarzeń i zjawisk posługuje się tylko stereotypami i ogólnikami. Poważną trudność sprawia mu analiza tekstu źródłowego i udzielenie odpowiedzi na postawione do tekstu pytania. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są nieudolne i nie spełniają wymogów kompozycyjnych i językowych. Nawet przy pomocy nauczyciela nie potrafi wykonać prostych poleceń wymagających zastosowania podstawowych umiejętności przedmiotowych .

SFERA POSTAW

Zeszyt przedmiotowy prowadzi bardzo niesystematycznie, posiada duże luki w materiale lekcyjnym i zadaniach domowych. Na lekcjach jest bierny i nie angażuje się w proces nauczania. W ciągu roku szkolnego wykazuje niską frekwencję i posiada dużo nieusprawiedliwionych godzin. Pomimo działań wspomagających ze strony nauczyciela nie spełnia kryteriów oceny dopuszczającej. Często nie wykonuje zaleceń nauczyciela, lekceważy obowiązki , nie dotrzymuje przyjętych zobowiązań. Nie wykazuje chęci poprawy swej pracy, stanu wiedzy i umiejętności oraz zmiany postawy bądź deklaruje jedynie taką chęć a nie wywiązuje się z przyjętych zobowiązań co do warunków poprawy oceny, tak co do wyznaczonych terminów jak też uzyskanych wyników. Postawa przyjmowana na lekcji nie nacechowana jest dążeniem do zdobycia lub poszerzenia wiedzy. Wymaga to od nauczyciela wymuszania tej postawy poprzez stosowanie indywidualnej presji a rzadko to przynosi pożądaný skutek często zaś absorbuje uwagę nauczyciela kosztem sprawnego toku lekcji.

Warunki uzyskania oceny wyższej

Uczeń powinien uzyskać co najmniej z połowy działów opracowanych w półroczu ocenę wiedzy i umiejętności na poziomie oceny dopuszczającej a w szczególności aby można było ocenić, że :

- opisując wydarzenia umieszcza odpowiednio fakty w czasie i przestrzeni
- potrafi wydobyć podstawowe informacje ze źródeł historycznych: tekstów, tabel, ilustracji i map
- odróżnia fakty od opinii
- posiada podstawową umiejętność hierarchizacji faktów historycznych

Dopuszczający – poziom wymagań koniecznych

SFERA WIEDZY

Uczeń ma poważne braki w wiedzy, ale przyswoił je w stopniu nieco poniżej wymagań programowych, z tego powodu nie jest w stanie samodzielnie rozwiązywać nawet prostych zadań o niewielkim stopniu trudności, nie jest w stanie samodzielnie pracować i aktywnie uczestniczyć w zajęciach. Spore braki wiedzy w zakresie podstawy programowej nie uniemożliwiają mu jednak dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej

i nie przekraczają możliwości uzyskania podstawowej wiedzy w ciągu dalszej nauki w szkole. Przedstawia, w czasie prezentacji ustnej lub pisemnej, mniej niż połowę wymaganej przy danym temacie wiedzy, popełniając przy tym znaczną ilość błędów. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje znajomość jedynie nielicznych zagadnień. Prezentowany przez ucznia zasób wiedzy jest dosyć chaotyczny, mało uporządkowany

i rzadko uwzględniający hierarchię ważności zjawisk i procesów.

SFERA UMIEJĘTNOŚCI

Częściowo trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń, nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy wydatnej pomocy nauczyciela. Lokuje na mapie tylko miejsca ważnych, przełomowych wydarzeń. W znikomym sposób wyjaśnia związki i relacje między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Formułuje bardzo ograniczone wnioski, w dodatku z błędami i bez odpowiedniego uzasadnienia. Zna przyczyny i skutki jedynie wybranych wydarzeń, najczęściej tych, które miały przełomowe znaczenie dla dziejów ludzkości. Wypowiedź ucznia jest nieuporządkowana, niepełna i w ponad połowie błędna, a wypowiedzi pisemne zawierają liczne błędy językowe i ortograficzne. Podejmowana przez ucznia na lekcjach analiza tekstów źródłowych jest najczęściej niepełna, błędna i mało uporządkowana.

SFERA POSTAW

Uczeń posiada duże braki w zeszycie przedmiotowym, tak w notatkach z lekcji, jak i braki prac domowych. Prace domowe ucznia są często niestaranne i nieprzemyślane. Uczeń sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy. Jedynie przy aktywnej i częstej pomocy

nauczyciela rozwiązuje problemy typowe o niewielkim stopniu trudności. Jego frekwencja na lekcjach jest wprawdzie niska, ale w przeważającej mierze usprawiedliwiona.

Warunki uzyskania oceny wyższej

Uczeń:

Powinien uzyskać co najmniej z połowy działów opracowanych w półroczu ocenę wiedzy i umiejętności na poziomie oceny dostatecznej a w szczególności aby można było ocenić, że:

- rozróżnia bezpośrednie i pośrednie przyczyny i następstwa wydarzeń i zjawisk
- odczytuje potrzebne informacje także z wykresów, diagramów, schematów (w tym drzew genealogicznych)
- opisuje wydarzenia i zjawiska historyczne, uwzględniając zachodzące między nimi podobieństwa i różnice
- porównuje wydarzenia, wskazując cechy charakterystyczne dla epok i okresów historycznych

Dostateczny – poziom wymagań podstawowych

SFERA WIEDZY

Uczeń opanował wiadomości podstawowe ujęte w planie wynikowym na poziomie nieprzekraczającym wymagań zawartych w podstawie programowej. Dysponuje niepełną wiedzą określoną programem nauczania, ale nie uniemożliwia mu to dalszej edukacji przedmiotowej w klasie programowo wyższej. Opanował najważniejsze wiadomości ale zapamiętywanie treści dominuje u niego nad ich rozumieniem. W obrębie poszczególnych tematów sygnalizuje około połowy wymaganych zagadnień. W czasie wypowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy w większości uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując hierarchię ważności rozpatrywanych faktów i zjawisk oraz porządek chronologiczny. Przedstawia, w czasie prezentacji swej wiedzy, około połowy wymaganej przy temacie faktografii, nie popełniając przy tym znacznej ilości błędów.

SFERA UMIEJĘTNOŚCI

Trafnie określa ramy czasowo – przestrzenne tematów lokalizując fakty i zjawiska w czasie i przestrzeni historycznej. Potrafi określić kolejność chronologiczną głównych wydarzeń. Nanosi daty i wydarzenia na oś czasu przy pomocy nauczyciela. Ma dosyć dobrą orientację na mapie, ale samodzielnie lokuje na mapie jedynie miejsca ważnych wydarzeń.

W ograniczonym stopniu prezentuje relacje i związki między faktami, zjawiskami i procesami historycznymi. Dostrzega, w wąskim zakresie, zależności i związki przyczynowo- skutkowe pomiędzy zjawiskami z historii powszechnej i historii Polski. Posługuje się poprawnie terminologią historyczną i faktografią mieszczącą się w minimum programowym określonym ustawą. Formułuje samodzielnie mało uporządkowane wnioski, chociaż w większości poprawne, ale często bez odpowiedniego uzasadnienia. Analiza tekstów źródłowych jest u niego pełna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie, wykonywana samodzielnie i zawiera jedynie nieliczne błędy rzeczowe. Wykazuje znajomość najczęściej występujących i wykorzystywanych na lekcjach źródeł – umie je rozróżnić pod względem formy i treści oraz wykorzystać jako źródło informacji historycznej z instrukcją i pod kierunkiem nauczyciela. Umiejętności przedmiotowe stosuje w sytuacjach typowych. Jego wypowiedzi ustne i pisemne rzadko są chaotyczne i zawierają nieliczne błędy językowe. Nazywa problemy o średnim stopniu trudności i stawia do nich pytania. Prace domowe często są staranne i przemyślane i w przeważającej mierze pozostają w związku z tematem zadania.

SFERA POSTAW

W zeszycie przedmiotowym nie ma rażących braków, prowadzi go systematycznie. Jest raczej mało aktywny na zajęciach, nie angażuje się szczególnie w proces dydaktyczny na lekcjach, sporadycznie wypowiada się na forum klasy z własnej inicjatywy, chyba, że jest systematycznie do tego zachęcany przez nauczyciela. Ma przeciętną frekwencję na lekcjach, ale zawsze usprawiedliwioną. Nie sprawia trudności wychowawczych. Jego postawa jest jednak nacechowana przeciętną aktywnością.

Warunki uzyskania oceny wyższej

Uczeń:

Powinien uzyskać co najmniej z połowy działów opracowanych w półroczu ocenę wiedzy i umiejętności na poziomie oceny dobrej a w szczególności aby można było ocenić, że oprócz kryteriów oceny dostatecznej także:

- opisuje przebieg procesu historycznego uwzględniając rodzaj, wielkość i tempo zmian
- wyciąga wnioski wynikające z porównania wydarzeń i zjawisk historycznych

- porządkuje i synchronizuje wydarzenia z historii powszechnej oraz dziejów ojczystych
- dostrzega zmienność i dynamikę wydarzeń w dziejach, a także ciągłość procesów historycznych
- analizuje wydarzenia, zjawiska i procesy historyczne w kontekście epoki i dostrzega zależności pomiędzy różnymi dziedzinami życia społecznego
- dobiera argumenty niezbędne dla uzasadnienia własnej opinii
- rozpoznaje rodzaje źródeł; ocenia przydatność źródła do wyjaśnienia problemu historycznego

Dobry – poziom wymagań rozszerzających

SFERA WIEDZY

Uczeń opanował wiadomości z zakresu podstawowego i ponadpodstawowego objęte programem nauczania w sposób zadowalający. Ma wprawdzie niewielkie braki w zakresie wiedzy, ale udziela prawidłowych odpowiedzi naprowadzających na właściwy tok myślenia i poprawnie rozwiązuje zadania o pewnym stopniu trudności i wymagające opanowania umiejętności przewidzianych programem. Prawidłowo rozumuje, dostrzega podobieństwa i różnice. W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym. Wiadomości nie tylko zapamiętuje, ale też je rozumie. Wiedzę czerpie nie tylko z podręcznika, ale także z innych źródeł informacji (literatura popularnonaukowa, internet, prasa codzienna i inne). Zaczepnięte informacje opracowuje starannie – nieocierając się o zarzut plagiatu lub bezmyślnego cytowania.

SFERA UMIEJĘTNOŚCI

W czasie odpowiedzi ustnych i pisemnych przedstawia materiał rzeczowy uporządkowany pod względem tematycznym, zachowując niemal całkowicie hierarchię ważności danych faktów, zjawisk i procesów oraz porządek chronologiczny. Wyodrębnia najważniejsze zagadnienia w obrębie poszczególnych tematów i czyni to niemal bezbłędnie. Potrafi samodzielnie i precyzyjnie określić ramy czasowo - przestrzenne danego zagadnienia czy zjawiska, lokalizując je w czasie i przestrzeni historycznej. Przedstawia zdecydowaną większość wymaganej faktografii, bez poważniejszych błędów. Poprawnie stosuje większość pojęć i terminologii przedmiotowej wymaganej przy danych tematach, pomijając jedynie

jednostkowe pojęcia. Dostrzega i opisuje poprawnie zależności i związki przyczynowo – skutkowe między różnymi faktami, zjawiskami i procesami historycznymi, również pomiędzy zjawiskami z zakresu historii powszechnej i historii Polski. Formułuje, z nielicznym błędami, prawidłowe wnioski cząstkowe i ogólne. Jego ocena wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych nie budzi większych zastrzeżeń, ale częściowo jest stereotypowa i emocjonalna. Podejmowana przez ucznia i wykonywana samodzielnie analiza tekstów źródłowych zawiera jedynie nieliczne jednostkowe błędy rzeczowe, jest w większości kompletna, uporządkowana tematycznie i chronologicznie. Czytanie różnego rodzaju tekstów źródłowych ze zrozumieniem, pod kątem sformułowanych do tekstu pytań, nie stwarza uczniowi większego problemu- dokonuje właściwej selekcji informacji. Typowe zadania teoretyczne i praktyczne rozwiązuje całkowicie samodzielnie. Nabyte umiejętności przedmiotowe potrafi stosować w sytuacjach problemowych. Rozumie związki przyczynowo – skutkowe występujące w życiu społecznym, gospodarczym i politycznym.

SFERA POSTAW

Jego prace pisemne domowe są zawsze związane z tematem, zawierają własne przemyślenia i wnioski i nie posiadają błędów merytorycznych. Uczeń jest aktywny w klasie, chętnie zabiera głos w dyskusji, zgodnie współpracuje w grupie. Ma starannie i systematycznie prowadzony zeszyt przedmiotowy. Posiada wysoką frekwencję na lekcjach – systematycznie uczęszcza na zajęcia z historii.

Warunki uzyskania oceny wyższej

Uczeń:

Powinien uzyskać co najmniej z połowy działów opracowanych w półroczu ocenę wiedzy i umiejętności na poziomie oceny bardzo dobrej a w szczególności aby można było ocenić, że oprócz kryteriów oceny dobrej także :

- posiada umiejętność wykorzystywania wiadomości historycznych przy analizie wydarzeń współczesnych
- ocenia przydatności źródła do wyjaśnienia problemu historycznego.
- dostrzega wielość perspektyw badawczych oraz wielorakie interpretacje historii i ich przyczyny
- tworzy narrację historyczną w ujęciu przekrojowym lub problemowym; dostrzega problem i buduje argumentację, uwzględniając różne aspekty procesu historycznego; dokonuje selekcji i hierarchizacji oraz integruje pozyskane informacje z różnych źródeł wiedzy
- dzieli się wiedzą i konfrontuje jej stan z poglądami innych osób

Bardzo dobry – poziom wymagań dopełniających

SFERA WIEDZY

Uczeń w pełni przyswoił sobie wiadomości podstawowe i ponadpodstawowe objęte podstawą programową. Właściwie stosuje zdobyte umiejętności i wiedzę. Posługuje się odpowiednim słownictwem - używa pojęć we właściwym znaczeniu. Ma bardzo dobrą orientację we współczesnej rzeczywistości politycznej i społeczno - gospodarczej Polski i świata. Wykazuje pełną i rzetelną znajomość poznanej faktografii. Jego wypowiedzi ustne i pisemne są bogate w treści, fakty, opinie i oceny, bez błędów językowych i ortograficznych i integrują wiedzę uzyskaną z różnych źródeł informacji historycznej.

SFERA UMIEJĘTNOŚCI

Samodzielnie podaje odpowiedzi, ocenia fakty, procesy i zjawiska rzeczywistości społeczno- politycznej. Samodzielnie również rozwiązuje problemy teoretyczne i praktyczne. Samodzielnie analizuje teksty źródłowe dokonując prawidłowej interpretacji wydarzeń, zjawisk i procesów historycznych i oceniając ich wiarygodność i przydatność. Potrafi integrować wiedzę z różnych źródeł informacji historycznej w czasie swoich wypowiedzi ustnych i pisemnych. Potrafi korelować swą wiedzę historyczną z wiedzą z pokrewnych przedmiotów (język polski, wiedza o kulturze, wiedza o społeczeństwie, geografia). Podejmuje próby twórczego rozwijania własnych uzdolnień. Samodzielnie i poprawnie interpretuje dane statystyczne, wykresy i mapy. Samodzielnie wyciąga wnioski, formułuje problemy i pytania. Prezentuje na forum klasy własne sądy i opinie uzasadniając je za pomocą trafnych argumentów w toku dyskusji.

SFERA POSTAW

Oceniając rzeczywistość historyczną zachowuje poszanowanie dla faktów i rzeczowo ocenia opinie innych. W dyskusji zachowuje wysokie standardy kultury lecz jego postawa w ocenie zjawisk jest stanowcza oparta na dobrze ugruntowanej wiedzy. Jest bardzo aktywny na lekcjach, organizuje pracę w grupie. Starannie wykonuje zadania domowe i dodatkowe zadania wykraczające poza podstawowe wymagania programowe (Np. gromadzi materiał regionalny, opracowuje referaty, biogramy, przygotowuje gazetki ściennie). Chętnie angażuje się w różnego rodzaju konkursy przedmiotowe. Posiada wzorowo prowadzony zeszyt przedmiotowy.

Warunki uzyskania oceny wyższej

Uczeń:

Powinien uzyskać co najmniej z połowy działów opracowanych w półroczu ocenę wiedzy i umiejętności na poziomie oceny celującej a w szczególności aby można było ocenić, że oprócz kryteriów oceny bardzo dobrej także :

- samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia i zainteresowania
- biegle posługuje się zdobytymi wiadomościami i umiejętnościami w rozwiązywaniu problemów, proponuje rozwiązania nietypowe
- bierze udział w olimpiadzie przedmiotowej i konkursach historycznych
- samodzielnie lub pod opieką nauczyciela przygotowuje opracowania (projekty) historyczne
- samodzielnie lub pod opieką nauczyciela podejmuje prace badawcze.

Celujący – poziom wymagań wykraczających

SFERA WIEDZY

Uczeń posiada wiedzę wykraczającą wyraźnie poza podstawy programowe. Jego zasób wiedzy i umiejętności świadczy o wyraźnych i sprecyzowanych uzdolnieniach humanistycznych.

SFERA UMIEJĘTNOŚCI

Dokonuje pełnej oceny zjawisk, procesów i faktów w oparciu o szeroki zasób informacji zdobytych ze źródeł pozapodręcznikowych. Umiejętnie wykorzystuje wiedzę z innych przedmiotów – historii czy geografii. Biegle rozwiązuje podane do przemyślenia problemy teoretyczne i praktyczne. Proponuje własne, niekonwencjonalne i nietypowe rozwiązania.

SFERA POSTAW

Systematycznie pracuje nad pogłębianiem wiedzy historycznej i rozwijaniem własnych uzdolnień i zainteresowań - samodzielnie, poprzez lekturę pozycji popularnonaukowych, zdobywa dalszą wiedzę. Czynnie uczestniczy w lekcjach, prezentuje dociekliwość podczas rozwiązywania

problemów historycznych, formułując własne sądy i opinie na podstawie znacznej wiedzy faktograficznej, a także w oparciu o odpowiednie teksty źródłowe i lekturę dla uzasadnienia swej wypowiedzi. Aktywnie uczestniczy w kołach zainteresowań , na zajęciach realizujących ścieżki edukacyjne.

Starannie wykonuje dodatkowe zadania – referaty, biogramy, odczyty, gazetki ścienna, artykuły. Współpracuje z nauczycielem w przygotowywaniu zajęć opartych na twórczym rozwiązywaniu problemów. Samodzielnie i twórczo rozwija własne uzdolnienia. Wzorowo prowadzi zeszyt przedmiotowy. Uczestniczy w olimpiadach i konkursach przedmiotowych i osiąga w nich sukcesy.

Część 1 (obligatoryjna).

Ojczysty Panteon i ojczyste spory

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny.

Obowiązuje wszystkich uczniów jednakże ze stosowną korektą uwzględniającą zalecenia poradni w odniesieniu do uczniów dysfunkcyjnych.

Wymagania podstawowe: oceny dopuszczająca i dostateczna

Wymagania ponadpodstawowe: oceny dobra, bardzo dobra, celująca

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować zasób wiedzy i umiejętności z poprzedniego poziomu

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Tak jak Grecy i Rzymianie						
1. Grecy bohaterowie	1. W starożytnej Grecji 2. Wojna trojańska 3. Wojny z Persami 4. Niezgodą, która rujnuje	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: wojna trojańska – identyfikuje postacie: Homera, Leonidasa – zna datę bitew pod Maratonem (490 r. p.n.e.) i Termopilami (480 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie Troję, miejsca najśłynniejszych bitew wojen grecko-perskich – wymienia cechy charakterystyczne antycznej cywilizacji greckiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Hellada, Hellenowie – identyfikuje postacie: Achillesa, Hektora – zna datę bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.) – wyjaśnia, dlaczego uznaje się, że Grecy zapoczątkowali badania historyczne – przedstawia antyczne wzory bohaterstwa na przykładzie <i>Iliady</i> Homera	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu: wojna peloponeska – identyfikuje postacie: Temistoklesa, Kserksesa, Pausaniasza, Herodota – zna daty wojny peloponeskiej (431– 404 p.n.e.) – charakteryzuje postawy antycznego żołnierza i obrońcy ojczyzny na przykładzie wojen grecko-perskich – wyjaśnia, dlaczego twórcy kultury na przestrzeni dziejów odwoływali się do	Uczeń: – identyfikuje postać Heinricha Schliemanna – omawia skutki wojny peloponeskiej dla świata greckiego – opisuje recepcję bitew pod Maratonem i Termopilami w literaturze, sztuce i kulturze popularnej	Uczeń: – odnosi przykłady bohaterskich postaw antycznych Greków do postaw współczesnych Polaków

				tych postaw		
2. Polskie Termopile	1. Polski Leonidas 2. Bitwa pod Zadwórzem 3. Bohaterowie spod Wizny i Monte Cassino	Uczeń: – identyfikuje postacie: gen. J. Sowińskiego, kpt. B. Zajączkowskiego, kpt. W. Raginisa, gen. W. Andersa – wyjaśnia, kto i dlaczego zyskał miano polskiego Leonidasa	Uczeń: – zna datę szturm Woli (6 IX 1831 r.), bitwy pod Zadwórzem (17 VIII 1920 r.), bitwy pod Wizną (7-10 IX 1939 r.), zdobycia Monte Cassino (18 V 1944 r.) – wskazuje na mapie miejsca bitew pod Zadwórzem, Wizną, Monte Cassino – przedstawia obronę Woli oraz bitwy pod Wizną i Monte Cassino jako symboliczne oraz historyczne nawiązania do greckich Termopil	Uczeń: – opisuje przebieg i znaczenie bitwy pod Zadwórzem oraz wyjaśnia jej symbolikę	Uczeń: – przedstawia motyw Termopil i jego znaczenie w polskiej literaturze – ocenia postawy polskich bohaterów poświęcających się dla ojczyzny	Uczeń: – omawia i ocenia znaczenie popularyzowania wiedzy o wydarzeniach historycznych za pomocą współczesnych środków przekazu
3. Republika rzymska – państwo obywateli	1. Republika rzymska 2. Rzymski obywatel – patriota	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika,	Uczeń: – zna daty wojny z Ekwami (458 r. p.n.e.), przejęcia władzy przez	Uczeń: – identyfikuje postacie: Tyberiusza i Gajusza Grakchów,	Uczeń: – wyjaśnia, dlaczego Cyncynat stał się wzorem dla amerykańskich	Uczeń: – analizuje możliwość zastosowania obywatelskich

	3. Kryzys republiki 4. Upadek republiki	obywatel – wyjaśnia, w jaki sposób Rzymianie rozumieli pojęcie cnót obywatelskich	Gajusza Juliusza Cezara (49 r. p.n.e.), upadku republiki rzymskiej (31 r. p.n.e.) – identyfikuje postacie: Lucjusza Kwinkcjusza Cyncynata, Gajusza Juliusza Cezara, Oktawiana – wskazuje na mapie zasięg republiki rzymskiej – przedstawia cechy charakterystyczne republiki rzymskiej – omawia cechy rzymskiego obywatela – patrioty na przykładzie Cyncynata	Marka Tulliusza Cyncerona – przedstawia przyczyny i skutki kryzysu republiki rzymskiej – omawia przejawy kryzysu republiki rzymskiej i próby jego przezwyciężenia	obywateli – wyjaśnia zależności między kryzysem republiki rzymskiej a upadkiem cnót obywatelskich	wzorców obowiązujących w starożytnej republice rzymskiej w dzisiejszych czasach
4. Polski patriotyzm na przestrzeni wieków	1. Patriotyzm w przeszłości 2. Święta narodowe 3. Patriotyzm dziś	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu patriotyzm – wymienia polskie święta o	Uczeń: – wskazuje wydarzenia, które miały wpływ na rozwój polskiego patriotyzmu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Corona Regni Poloniae</i> – wyjaśnia	Uczeń: – omawia mity związane z polskim patriotyzmem	Uczeń: – ocenia, czy w czasach współczesnych potrzebny jest patriotyzm

		<p>charakterze narodowym – wymienia podstawowe obowiązki obywatela polskiego</p>	<p>– charakteryzuje postawy patriotyczne w Polsce na przestrzeni dziejów – wyjaśnia, czym charakteryzuje się współczesny patriotyzm i podaje jego przykłady</p>	<p>okoliczności ustanowienia polskich świąt o charakterze narodowym – przedstawia zmiany w rozumieniu pojęcia patriotyzm w Polsce na przestrzeni dziejów</p>		
II. Za panowania Piastów i Jagiellonów						
1. Jak rządili pierwsi Piastowie	<p>1. Dynastia Piastów 2. Pierwszy król Polski 3. Spory o tron i kryzys państwa Piastów 4. Od odbudowy do podziału państwa Piastów</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Piastowie – lokalizuje w czasie panowanie dynastii piastowskiej – zna datę chrztu Polski (966 r.), koronacji Bolesława Chrobrego (1025 r.), Kazimierza Wielkiego (1333 r.) – identyfikuje</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia patrymonialna, statut sukcesyjny – zna daty koronacji Mieszka II (1025 r.), Bolesława Śmiałego (1076 r.), Przemysła II (1295 r.), Władysława Łokietka (1320 r.) – identyfikuje</p>	<p>Uczeń: – identyfikuje postacie: Brzetysława, Władysława Hermana, Zbigniewa – omawia przejawy kryzysu i odbudowy państwa polskiego w XI w.</p>	<p>Uczeń: – omawia wpływ sytuacji wewnętrznej w państwie piastowskim w XI w. na pozycję władcy – przedstawia słabe i mocne strony państwa polskiego za panowania pierwszych Piastów</p>	<p>Uczeń: – porównuje oraz ocenia koncepcje polityczne Bolesława Chrobrego, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego</p>

		<p>postacie: Mieszka I, Bolesława Chrobrego</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg monarchii piastowskiej</p> <p>– wyjaśnia, jakie przesłanki umożliwiły Bolesławowi Chrobremu sięgnięcie po koronę królewską</p>	<p>postacie: Mieszka II, Kazimierza Odnowiciela, Bolesława Śmiałego, Bolesława Krzywoustego</p> <p>– przedstawia cechy charakterystyczne panowania Kazimierza Odnowiciel, Bolesława Śmiałego i Bolesława Krzywoustego</p>			
<p>2. Ostatni Piastowie na tronie polskim</p>	<p>1. Drogi do zjednoczenia</p> <p>2. Metropolia na straży jedności</p> <p>3. Panowanie Kazimierza Wielkiego</p> <p>4. Zmiana dynastii w Polsce</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: rozbięcie dzielnicowe, Jagiellonowie</p> <p>– zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), koronacji Władysława Łokietka (1320 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: monarchia stanowa</p> <p>– zna daty: pokoju w Kaliszu (1343 r.), koronacji Ludwika Andegaweńskiego (1370 r.)</p> <p>– przedstawia cechy</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: koronacji Przemysła II (1295 r.), koronacji Wacława II (1300 r.), przyłączenia Rusi Halickiej (1340-1356)</p> <p>– identyfikuje postacie: Przemysła II, Wacława II,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– identyfikuje postać bp Jana Muskaty</p> <p>– opisuje i ocenia rolę Kościoła w jednoczeniu państwa polskiego</p> <p>– charakteryzuje i ocenia panowanie Kazimierza Wielkiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje sposób prowadzenia polityki przez Bolesława Chrobrego i Kazimierza Wielkiego</p> <p>– ocenia wpływ, jaki na działania władców miały funkcjonujące</p>

		<p>koronacji Kazimierza Wielkiego (1333 r.), założenia Akademii Krakowskiej (1364 r.), przywileju koszyckiego (1374 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Ludwika Andegaweńskiego, Jadwigi Andegaweńskiej, Jagiełły</p> <p>– wskazuje na mapie zasięg terytorialny państwa polskiego za panowania Kazimierza Wielkiego</p> <p>– omawia przyczyny i etapy</p>	<p>charakterystyczne rozbicia dzielnicowego w Polsce piastowskiej</p> <p>– omawia sytuację wewnętrzną państwa polskiego za panowania ostatnich Piastów</p>	<p>Wacława III, abp Jakuba Świnki</p> <p>– prezentuje okoliczności przejęcia władzy w Polsce przez Andegawenów i Jagiellonów</p>		<p>wówczas ustroje (monarchia patrymonialna oraz stanowa)</p>
--	--	---	--	--	--	---

		<p>jednoczenia ziem polskich</p> <p>– wymienia osiągnięcia Kazimierza Wielkiego w rządzeniu państwem</p>				
<p>3. Polska częścią Europy łacińskiej</p>	<p>1. Chrzest Mieszka I</p> <p>2. Zjazd w Gnieźnie</p> <p>3. Katolicycy patroni Polsce</p> <p>4. Kultura i sztuka chrześcijańska</p> <p>5. Wartości i obyczajowość chrześcijańska</p> <p>6. Architektura i sztuka polska w średniowieczu</p> <p>7. Kronikarze dziejów Polski</p> <p>8. Laicyzacja i chrześcijaństwo w czasach współczesnych</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: chrztu Polski (966 r.), zjazdu w Gnieźnie (1000 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Mieszka I, Bolesława Chrobrego, Ottona III, św. Wojciecha</p> <p>– prezentuje cechy charakterystyczne sztuki i kultury chrześcijańskiej w Polsce</p> <p>– charakteryzuje sztukę i architekturę polskiego średniowiecza</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu laicyzacja</p> <p>– identyfikuje postacie: Dobrawy, bp Stanisława ze Szczepanowa</p> <p>– omawia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I</p> <p>– opisuje postanowienia zjazdu w Gnieźnie i wymienia jego konsekwencje</p> <p>– tłumaczy, jaką rolę kroniki odgrywały dawniej i współcześnie</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– identyfikuje postacie: Galla Anonima, Wincentego Kadłubka, Jana Długosza Janka z Czarnkowa</p> <p>– przedstawia na wybranych przykładach rolę, jaką w średniowiecznym państwie i społeczeństwie odgrywali święci patroni</p> <p>– określa, na które obszary kultury chrześcijaństwo wywarło największy wpływ</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia skutki przyjęcia chrześcijaństwa przez Mieszka I</p> <p>– charakteryzuje przyczyny i skutki laicyzacji życia publiczno-politycznego</p> <p>– wyjaśnia, co przyczyniło się do mniejszej niż w Europie Zachodniej laicyzacji życia w Polsce</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia i ocenia wpływ wartości chrześcijańskich na przemiany w obyczajowości społeczeństwa polskiego</p>

				– wymienia kronikarzy polskich i przedstawia ich osiągnięcia		
4. Początki unii polsko-litewskiej	<p>1. Dlaczego zawarto unię polsko-litewską?</p> <p>2. Konflikt z zakonem krzyżackim</p> <p>3. Spór polsko-krzyżacki na arenie międzynarodowej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu unia – zna daty: zawarcia unii w Krewie (1385 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 VII 1410 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – identyfikuje postacie: Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka – omawia przyczyny i skutki unii polsko-litewskiej w Krewie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409-1411), wojny trzynastoletniej (1454-1466) – identyfikuje postać Ulricha von Jungingena – wskazuje na mapie Królestwo Polskie, Wielkie Księstwo Litewskie, państwo zakonu krzyżackiego – omawia postanowienia unii polsko-litewskiej w Krewie – opisuje przyczyny i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim oraz 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: soboru w Konstancji (1414-1418), aktu inkorporacji Prus do Polski (1454 r.) – identyfikuje postacie: Witolda, Pawła Włodkowica, abp Mikołaja Trąby – analizuje znaczenie bitwy pod Grunwaldem dla polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki – charakteryzuje dyplomatyczne zabiegi Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia oraz ocenia panowanie Władysława Jagiełły – wyjaśnia, na czym polegała postępowość poglądów Pawła Włodkowica 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia efektywność polityki państwa polskiego w stosunku do Krzyżaków

			wojny trzynastoletniej			
III. Dziedzictwo Rzeczypospolitej Obojga Narodów						
1. Państwo szlachty polskiej	1. Dlaczego szlachta uzyskała przywileje? 2. Parlament szlachecki 3. „Szlachcic na zagrodzie równy wojewodzie”	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: demokracja szlachecka, szlachta – omawia okoliczności nadawania szlachcie przywilejów oraz wymienia ich skutki – przedstawia cechy charakterystyczne stanu szlacheckiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, sejmiki – zna daty uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.), zwołania po raz pierwszy sejmu walnego (1493 r.), pierwszego <i>liberum veto</i> (1652 r.) – identyfikuje postać Jana Zamojskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu ruch egzekucyjny – identyfikuje postać Mikołaja Sienickiego – opisuje sposób funkcjonowania demokracji szlacheckiej i jej instytucji – charakteryzuje ruch egzekucyjny i jego wpływ na postawy przedstawicieli szlachty	Uczeń: – omawia i ocenia działalność przywódców ruchu szlacheckiego na przykładzie Jana Zamojskiego oraz Mikołaja Sienickiego – porównuje demokrację szlachecką z demokracją w dzisiejszej Polsce	Uczeń: – ocenia demokrację szlachecką w Polsce, wykorzystując opinie potomnych i wiedzę własną
2. Rzeczpospolita Obojga Narodów	1. Złoty wiek 2. Zawarcie unii lubelskiej 3. Rzeczpospolita krajem wielu kultur i religii 4. Pierwsi królowie elekcyjni	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów Rzeczpospolita Obojga Narodów, renesans – zna daty: hołdu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: unia personalna, unia realna, konfederacja warszawska, wolna	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Artykuły henrykowskie, pacta conventa – wskazuje na	Uczeń: – ocenia przyczyny, postanowienia oraz skutki unii lubelskiej – wyjaśnia, na czym polegała	Uczeń: – ocenia postawy Zygmunta Starego i Zygmunta Augusta wobec wyzwań epoki na przykładzie hołdu pruskiego oraz unii

		<p>pruskiego (1525 r.), unii lubelskiej (1569 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Zygmunta Starego, Zygmunta Augusta</p> <p>– wskazuje na mapie granice Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– przedstawia przyczyny, postanowienia oraz skutki unii lubelskiej</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego wiek XVI nazwano złotym wiekiem</p>	<p>elekcja</p> <p>– zna daty: aktu konfederacji warszawskiej (1573 r.), pierwszej wolnej elekcji (1573 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Albrechta Hohenzollerna, Henryka Walezego, Stefana Batorego</p> <p>– wskazuje na mapie ziemie Korony i Litwy</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne architektury i sztuki polskiego renesansu</p>	<p>mapie ziemie we wspólnym władaniu Polski i Litwy po 1569 r., lenna Rzeczypospolitej Obojga Narodów</p> <p>– charakteryzuje panowanie ostatnich Jagiellonów</p> <p>– opisuje panowanie pierwszych królów elekcyjnych w Polsce</p>	<p>wielokulturowość Rzeczypospolitej Obojga Narodów i jakie były jej skutki</p> <p>– omawia miejsce hołdu pruskiego i unii lubelskiej w polskiej tradycji historycznej oraz świadomości narodowej na przykładzie obrazów Jana Matejki</p> <p>– omawia i ocenia przejawy tolerancji wyznaniowej w Polsce szlacheckiej</p>	<p>lubelskiej</p> <p>– ocenia wpływ szlachty na politykę państwa</p>
3. Wiek wojen	<p>1. Zygmunt III Waza na tronie polskim</p> <p>2. O tron szwedzki</p> <p>3. Zmierzch potęgi Polski</p> <p>4. Lew Lechistanu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: bitwy pod Kircholmem (1605 r.), potopu szwedzkiego (1655-1660), bitwy Wiedniem (1683 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu husaria</p> <p>– zna daty: bitwy pod Kłuszynem (1610 r.), powstania</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu rokosz</p> <p>– zna daty: bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), wygnania arian (1658 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wymienia przyczyny i przejawy odchodzenia od tolerancji wyznaniowej w Polsce</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ XVII-wiecznych konfliktów na społeczeństwo Rzeczypospolitej</p>

	<p>5. Rzeczpospolita – państwo ponad stan?</p>	<p>– identyfikuje postacie: Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego – opisuje przyczyny, przebieg i skutki potopu szwedzkiego</p>	<p>Chmielnickiego (1648 r.), obrony Jasnej Góry (1655 r.), bitew pod Cecorą (1620 r.), Chocimiem (1621 i 1673 r.) – identyfikuje postacie: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego, Władysława IV Wazy, Bohdana Chmielnickiego, Stefana Czarnieckiego – wskazuje na mapie miejsca najważniejszych zwycięstw Polaków w wojnach XVII w. – prezentuje cechy charakterystyczne konfliktów Rzeczypospolitej z sąsiadami w XVII w.</p>	<p>– identyfikuje postacie: Hieronima Radziejowskiego, Janusza Radziwiłła, Mehmeda IV – wskazuje na mapie zmiany granic Rzeczypospolitej w XVII w. – omawia przyczyny, przejawy i skutki konfliktu Zygmunta Wazy z obozem szlacheckim – określa uwarunkowania powstania Chmielnickiego i jego skutki – charakteryzuje konflikt polsko-turecki w II poł. XVII w.</p>	<p>– przedstawia i ocenia postawy wielkich wodzów XVII w. wobec wyzwań epoki na przykładzie Stanisława Żółkiewskiego, Stefana Czarnieckiego i Jana III Sobieskiego</p>	
--	--	--	---	---	--	--

<p>4. Konstytucja 3 maja – ratunek czy przyczyna upadku?</p>	<p>1. Czasy saskie 2. Poniatowski i jego przeciwnicy 3. Dokonania Sejmu Wielkiego 4. Drugi rozbiór Polski</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Komisja Edukacji Narodowej, sarmatyzm – zna daty: rozbioru Polski (1772 r.), powstania Komisji Edukacji Narodowej (1773 r.), uchwalenia Konstytucji 3 maja (1791 r.), II rozbioru Polski (1793 r.) – identyfikuje postacie: Stanisława Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – wymienia cechy sarmatyzmu i oświecenia w Polsce</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, Sejm Wielki, konfederacja targowicka – zna daty: elekcji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1764 r.), konfederacji barskiej (1768–1772), obrad Sejmu Wielkiego (1788-1792), zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.) – identyfikuje postacie: Tadeusza Rejtana, Józefa Poniatowskiego – wskazuje na mapie ziemie zagarnięte przez</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: prawa kardynalne, czarna procesja – zna daty: unii personalnej polsko-saskiej (1697–1763), założenia Collegium Nobilium (1740 r.), powołania Komisji do Ksiąg Elementarnych (1775 r.), czarnej procesji (1789 r.), wojny w obronie Konstytucji (1792-1793), bitew pod Zieleńcami i Dubienką (1792 r.) – identyfikuje postacie: Augusta II, Augusta III, Stanisława Konarskiego, Stanisława Szczęsnego</p>	<p>Uczeń: – charakteryzuje panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego – przedstawia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Tadeusza Rejtana – określa miejsce Konstytucji 3 maja w polskiej tradycji historycznej i świadomości narodowej na przykładzie obrazu Jana Matejki – ocenia reformę edukacji w czasach stanisławowskich</p>	<p>Uczeń: – prezentuje i ocenia postawy szlachty polskiej wobec przemian ustrojowych w kraju – ocenia ruch konfederacki w Polsce stanisławowskiej</p>
---	---	---	---	--	---	---

			<p>państwa zaborcze w I i II rozbiórce Polski</p> <p>– omawia reformy polityczne i społeczne Sejmu Wielkiego</p> <p>– omawia reformę edukacji w czasach stanisławowskich</p>	<p>Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego</p> <p>– podaje przejawy kryzysu państwowości polskiej w czasach saskich</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki konfederacji barskiej</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki zawięzania konfederacji targowickiej</p>		
<p>5. Dlaczego Rzeczpospolita upadła?</p>	<p>1. Sytuacja po drugim rozbiórce</p> <p>2. Powstanie kościuszkowskie i trzeci rozbiór Polski</p> <p>3. Przyczyny upadku Rzeczypospolitej</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: ogłoszenia aktu powstania kościuszkowskiego (24 III 1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.)</p> <p>– identyfikuje</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: insurekcja, kosynierzy</p> <p>– zna daty: bitew pod Raławicami (4 IV 1794 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: uniwersał połaniecki, szkoła krakowska, szkoła warszawska, demagogia,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia i ocenia postawy obywateli wobec</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia panowanie Stanisława Augusta Poniatowskiego</p>

	4. Historyczne spory o upadek Rzeczypospolitej	postać Tadeusza Kościuszki – podaje przyczyny upadku państwowości polskiej w XVIII w.	Maciejowicami (X 1794 r.) – identyfikuje postacie: Jana Kilińskiego, Wojciecha Głowackiego – wskazuje na mapie ziemie zabrane przez państwa zaborcze w III rozbiore Polski – opisuje przebieg insurekcji kościuszkowskiej i jej skutki	populizm – zna daty: ogłoszenia uniwersału połanieckiego (7 V 1794 r.), kapitulacji Warszawy (XI 1794 r.) – identyfikuje postacie: Jakuba Jasińskiego, Berka Joselewicza – omawia sytuację w Rzeczypospolitej po drugim rozbiore – omawia znaczenie uniwersału połanieckiego – charakteryzuje stanowiska w sporze o ocenę przyczyn upadku Rzeczypospolitej	wyzwań epoki na przykładzie Stanisława Augusta Poniatowskiego oraz przywódców i uczestników powstania kościuszkowskiego	
IV. Pod zaborami						
1. Zawiedzione nadzieje	1. Czy Polacy mogą istnieć bez państwa?	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu	Uczeń: – zna daty: utworzenia	Uczeń: – zna datę założenia	Uczeń: – identyfikuje postacie: Jana	Uczeń: – przedstawia i ocenia koncepcje

	<p>2. U boku Francji? 3. U boku Rosji?</p>	<p>Legiony Polskie – zna datę: powstania Legionów Polskich we Włoszech (1797 r.) – identyfikuje postacie: Adama Mickiewicza, Juliusza Słowackiego, Fryderyka Chopina, gen. Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Wybickiego – przedstawia okoliczności powstania, organizację i losy Legionów Polskich we Włoszech</p>	<p>Księstwa Warszawskiego (1807 r.), utworzenia Królestwa Polskiego (1815 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Poniatowskiego, Aleksandra I – wskazuje na mapie zasięg terytorialny Księstwa Warszawskiego i Królestwa Polskiego – wyjaśnia, w jakich okolicznościach powstało Księstwo Warszawskie i jak zostało zorganizowane – wymienia postanowienia kongresu wiedeńskiego w sprawie polskiej</p>	<p>Uniwersytetu Warszawskiego (1816 r.) – identyfikuje postacie: Juliana Ursyna Niemcewicza, Stanisława Staszica, wielkiego księcia Konstantego, Franciszka Druckiego- Lubeckiego – opisuje losy i postawy Polaków po trzecim rozbiorze Rzeczypospolitej – omawia organizację polityczną i przemiany gospodarczo- społeczne w Królestwie Polskim</p>	<p>Śniadeckiego, Stanisława Kostki Potockiego – omawia i ocenia udział Polaków w kampaniach napoleońskich – przedstawia i ocenia postawy obywateli wobec wyzwań epoki na przykładzie Jana Henryka Dąbrowskiego, Józefa Poniatowskiego, Ksawerego Druckiego- Lubeckiego i Stanisława Kostki Potockiego</p>	<p>dotyczące odzyskania niepodległości przez Polskę na przełomie XVIII i XIX w.</p>
2. Spiski	1. Spiski	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

i powstania	niepodległościowe 2. Powstanie listopadowe 3. Wielka Emigracja	– wyjaśnia znaczenie terminów: noc listopadowa, Wielka Emigracja – zna daty: wybuchu powstania listopadowego (29/30 XI 1830 r.) – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem listopadowym – omawia przyczyny i przebieg powstania listopadowego	– wyjaśnia znaczenie terminów: Święte Przymierze, Wiosna Ludów – zna daty: powstania Świętego Przymierza (1815 r.), bitew pod Olszynką Grochowską (II 1831 r.) i Ostrołęką (V 1831 r.), wybuchu powstania krakowskiego (21 II 1846 r.), Wiosny Ludów (1848–1849) – identyfikuje postacie: Piotra Wysockiego, gen. Józefa Chłopickiego – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem	– wyjaśnia znaczenie terminów: Hotel Lambert, Towarzystwo Demokratyczne Polskie, rabacja galicyjska – zna daty: zawięzania Sprzysiężenia Podchorążych (1828 r.), rabacji galicyjskiej (1846 r.) – identyfikuje postacie: gen. Ignacego Prądzyńskiego, Adama Jerzego Czartoryskiego, Edwarda Dembowskiego, Jakuba Szeli – wskazuje na mapie ziemie objęte rabacją galicyjską – omawia założenia ideowe	– zna datę powstania Wolnomularstwa Narodowego (1819 r.) – identyfikuje postać Waleriana Łukasińskiego – omawia i ocenia postawy przywódców politycznych oraz dowódców wojskowych podczas powstania listopadowego – opisuje stosunek społeczeństwa polskiego do zrywów niepodległościowych	– ocenia przyczyny klęsk polskich wystąpień w I połowie XIX w.
-------------	--	--	---	---	---	--

			<p>krakowskim i Wiosną Ludów</p> <p>– wyjaśnia, które grupy społeczne i dlaczego były zainteresowane zrywami niepodległościowymi</p> <p>– podaje przyczyny zawiązywania spisków niepodległościowych na ziemiach polskich</p> <p>– charakteryzuje Wiosnę Ludów na ziemiach polskich i jej skutki</p>	<p>polskich organizacji emigracyjnych</p> <p>– charakteryzuje Wielką Emigrację oraz jej wpływ na wydarzenia w Galicji i Wielkopolsce w latach 1846 i 1848</p> <p>– wymienia skutki rabacji galicyjskiej</p>		
<p>3. Bić się czy nie bić?</p>	<p>1. Walka czy lojalność?</p> <p>2. Powstanie styczniowe</p> <p>3. Praca organiczna</p> <p>4. Autonomia galicyjska</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu praca organiczna</p> <p>– zna daty powstania styczniowego (1863–1864)</p> <p>– identyfikuje postać Romualda Traugutta</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Biali, Czerwoni, branka, autonomia galicyjska, lojalizm</p> <p>– zna datę wydania manifestu Rządu Narodowego (22 I 1863 r.)</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu odwilż posewastopolska</p> <p>– identyfikuje postacie: Aleksandra II, Dezyderego Chłapowskiego, Franciszka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– identyfikuje postacie: Edwarda Abramowskiego, Kazimierza Badeniego</p> <p>– ocenia politykę Aleksandra Wielopolskiego</p> <p>– porównuje polskie powstania</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia wpływ polskiej rzeczywistości politycznej XVIII i XIX w. na kształtowanie się nurtu realizmu politycznego oraz go ocenia</p>

		– opisuje przebieg powstania styczniowego	– identyfikuje postacie: Aleksandra Wielopolskiego, Hipolita Cegielskiego – wskazuje na mapie ziemie objęte powstaniem styczniowym – porównuje poglądy społeczno-polityczne Białych i Czerwonych – prezentuje założenia ideologiczne oraz wskazuje cele i przykłady działalności zwolenników pracy organicznej	Stefczyka – przedstawia przejawy odwilży posewastopolskiej w Królestwie Polskim – omawia sytuację społeczno-narodową w Królestwie Polskim przed wybuchem powstania styczniowego – omawia politykę Aleksandra Wielopolskiego – charakteryzuje autonomię galicyjską – porównuje sytuację Polaków pod zaborami po powstaniu styczniowym	narodowe pod kątem przyczyn i okoliczności wybuchu oraz sposobu prowadzenia działań militarnych	– przedstawia oceny polskich zrywów niepodległościowych w historiografii i publicystyce – formułuje i uzasadnia własną opinię na temat polskich powstań narodowych
4. Jak kształtował się współczesny naród polski?	1. Ku współczesnemu narodowi 2. W obronie polskości 3. Kultura	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: naród, germanizacja, rusyfikacja	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: świadomość narodowa,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kulturkampf, solidaryzm	Uczeń: – omawia rozwój kultury polskiej w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	Uczeń: – przedstawia i ocenia proces upowszechniania świadomości narodowej

	<p>narodowa i religia</p> <p>4. Ruch narodowy</p>	<p>– identyfikuje postacie: Henryka Sienkiewicza, Jana Matejki</p> <p>– opisuje sposoby walki w obronie polskości</p>	<p>nacjonalizm</p> <p>– identyfikuje postać Romana Dmowskiego</p> <p>– omawia pojęcie narodu polskiego na przestrzeni wieków</p>	<p>społeczny</p> <p>– identyfikuje postać abp Mieczysława Ledóchowskiego</p> <p>– wymienia czynniki, które miały wpływ na kształtowanie się narodu polskiego w XIX w.</p> <p>– przedstawia główne koncepcje ideologii nacjonalistycznej i jej rozwój na ziemiach polskich</p>	<p>– charakteryzuje współczesny naród polski</p>	<p>Polaków</p>
<p>5. Przemiany społeczne w XIX wieku</p>	<p>1. Nowe grupy społeczne</p> <p>2. Sprawa chłopska</p> <p>3. Sprawa robotnicza</p> <p>4. O prawa kobiet</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: inteligencja, uwłaszczenie, emancypacja</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego, Marii Skłodowskiej-Curie</p> <p>– wyjaśnia, jakie przemiany</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: ziemiaństwo, burżuazja, drobnomieszczaństwo, proletariatus</p> <p>– zna daty: powstania Stronnictwa Ludowego (1895 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Uniwersytet Latający</p> <p>– zna datę założenia Uniwersytetu Latającego (1882 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Jędrzeja Moraczewskiego</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodległości przez Polskę</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia stanowisko ugrupowań politycznych wobec sprawy odzyskania niepodległości przez Polskę</p>

		cywilizacyjne zaszły na ziemiach polskich pod zaborami w drugiej połowie XIX i na początku XX w.	powstania Polskiej Partii Socjalistycznej (1892 r.) – identyfikuje postacie: Wincentego Witosa, Stanisława Wojciechowskiego – wyjaśnia, jaką rolę odgrywała inteligencja polska w II połowie XIX w. – opisuje proces walki o prawa kobiet	– omawia zmiany, jakie zaszły w społeczeństwie polskim w drugiej połowie XIX i na początku XX w. – charakteryzuje założenia ideologiczne i działalność partii politycznych na ziemiach polskich		
V. Polska i Polacy w XX wieku						
1. I wojna światowa – po której stronie podjąć walkę?	1. Powrót sprawy polskiej 2. Po stronie ententy czy państw centralnych? 3. Odzyskanie niepodległości 4. Polacy na konferencji paryskiej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Legiony Polskie – zna datę przekazania władzy Józefowi Piłsudskiemu przez Radę Regencyjną (11 XI 1918 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Piłsudskiego,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akt 5 listopada, mały traktat wersalski – zna daty: wkroczenia Kompanii Kadrowej do Królestwa Polskiego (VIII 1914 r.),	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Naczelny Komitet Narodowy, Legion Puławski, Komitet Narodowy Polski, Błękitna Armia – zna daty: powstania Naczelnego Komitetu	Uczeń: – określa wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości – przedstawia pierwsze tygodnie działalności państwa polskiego po odzyskaniu niepodległości	Uczeń: – ocenia wpływ działań polskiej dyplomacji i formacji zbrojnych na odzyskanie niepodległości

		<p>Romana Dmowskiego – przedstawia działania zbrojne Polaków w czasie I wojny światowej</p>	<p>utworzenia Legionów Polskich i Legionu Puławskiego (1914 r.), ogłoszenia aktu 5 listopada (1916 r.), kryzysu przysięgowego (1917 r.), orędzia prezydenta USA Thomasa Woodrowa Wilsona (I 1918 r.), podpisania małego traktatu wersalskiego (1919 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Ignacego Paderewskiego</p> <p>– omawia działalność Józefa Piłsudskiego, Romana Dmowskiego i Ignacego Paderewskiego na rzecz odbudowy niepodległej Polski</p>	<p>Narodowego (1914 r.), powołania Rady Regencyjnej Królestwa Polskiego (1917 r.), założenia Komitetu Narodowego Polski (1917 r.), utworzenia Błękitnej Armii (1917 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Józefa Hallera, Jędrzeja Moraczewskiego</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany terytorialne na ziemiach polskich w czasie I wojny światowej i po jej zakończeniu</p> <p>– charakteryzuje poglądy polskich środowisk politycznych na kwestię niepodległości</p>		
--	--	---	---	---	--	--

			– prezentuje decyzje konferencji pokojowej dotyczące odrodzonego państwa polskiego	Polski – opisuje międzynarodowe uwarunkowania sprawy polskiej podczas I wojny światowej i po jej zakończeniu		
2. Kształtowanie się granic	1. Powstanie wielkopolskie 2. Plebiscyty i powstania śląskie 3. Walki o wschodnią granicę 4. Przyłączenie Wileńszczyzny	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu plebiscyt – zna daty: powstania wielkopolskiego (XII 1918–II 1919), wojny polsko-bolszewickiej (1919–1921), bitwy warszawskiej (13–25 VIII 1920 r.) – wskazuje na mapie granice II Rzeczypospolitej – omawia wizje odrodzonej Polski w koncepcjach Józefa Piłsudskiego i Romana Dmowskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: koncepcja inkorporacji, koncepcja federacji – zna daty: pierwszego powstania śląskiego (VIII 1919 r.), drugiego powstania śląskiego (VIII 1920 r.), plebiscytu na Śląsku (20 III 1921 r.), trzeciego powstania	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: orlęta lwowskie, bunt Żeligowskiego – zna daty: plebiscytu na Warmii, Mazurach i Powiślu (11 VII 1920 r.), buntu Żeligowskiego (1920 r.), przyłączenia Litwy Środkowej do Polski (1922 r.) – identyfikuje postać gen. Józefa Dowbora-Muśnickiego – wskazuje na	Uczeń: – charakteryzuje spór dotyczący koncepcji państwa polskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa – ocenia znaczenie Bitwy Warszawskiej – porównuje, w jaki sposób kształtowała się wschodnia, a w jaki sposób zachodnia granica II Rzeczypospolitej	Uczeń: – ocenia zaangażowanie obywateli w walki o granice odrodzonej Polski

			<p>śląskiego (V–VII 1921 r.), pokoju w Rydze (III 1921 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – identyfikuje postać Wojciecha Korfantego – omawia przebieg i skutki powstania wielkopolskiego – opisuje przebieg walk Polaków o Śląsk – wskazuje na mapie etapy wojny polsko-bolszewickiej 	<p>mapie zmiany zasięgu kolejnych powstań śląskich, obszar Śląska włączony do Polski w 1921 r.</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia okoliczności przeprowadzania plebiscytów na Warmii, Mazurach, Powiślu i Górnym Śląsku – przedstawia przebieg walk o granicę wschodnią II Rzeczypospolitej – wyjaśnia okoliczności zajęcia przez Polskę Wileńszczyzny 		
<p>3. Demokracja czy sanacja?</p>	<p>1. Kto powinien rządzić w odrodzonej Rzeczypospolitej? 2. Rządy parlamentarne 3. Zamach majowy</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja, – zna daty: uchwalenia konstytucji marcowej</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mała konstytucja, zamach majowy – zna daty uchwalenia małej</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: nowela sierpniowa, wybory brzeskie – zna daty noweli sierpniowej</p>	<p>Uczeń: – przedstawia założenia programowe i działalność głównych partii politycznych w 20-leciu</p>	<p>Uczeń: – ocenia rolę Józefa Piłsudskiego w kształtowaniu oblicza politycznego Polski międzywojennej</p>

	4. Rządy sanacji	(17 III 1921 r.), uchwalenia konstytucji kwietniowej (23 IV 1935 r.) – identyfikuje postać Józefa Piłsudskiego, – charakteryzuje ustrój państwa polskiego przed i po przewrocie majowym	konstytucji (1919 r.), wyboru prezydenta Gabriela Narutowicza (1922 r.), zamachu majowego (V 1926 r.), wyboru prezydenta Ignacego Mościckiego (1926 r.) – identyfikuje postacie: Gabriela Narutowicza, Stanisława Wojciechowskiego, Ignacego Mościckiego – omawia genezę, przebieg i skutki zamachu majowego – prezentuje cechy charakterystyczne rządów sanacyjnych	(VIII 1926 r.), powstania Bezpartyjnego Bloku Współpracy z Rządem (1927 r.), wyborów brzeskich (1928 r.), procesu brzeskiego (1931/1932) – identyfikuje postać Macieja Rataja – opisuje przyczyny i przejawy słabości polskiej demokracji w 20-leciu międzywojennym – wyjaśnia, co wpływało na demokratyczny charakter konstytucji marcowej – określa, co wpływało na autorytarny charakter konstytucji	międzywojennym – omawia zalety i słabości polskiej sceny politycznej II Rzeczypospolitej	
--	------------------	---	--	--	--	--

				kwietniowej		
5. II Rzeczpospolita	<p>1. Reformowanie kraju</p> <p>2. Gospodarka II Rzeczypospolitej</p> <p>3. Rzeczpospolita wielonarodowa</p> <p>4. Sport w niepodległej Polsce</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę wprowadzenia reformy walutowej (1924 r.) – wskazuje na mapie obszary największego uprzemysłowienia II Rzeczypospolitej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: hiperinflacja, Centralny Okręg Przemysłowy – identyfikuje postacie: Władysława Grabskiego, Eugeniusza Kwiatkowskiego – charakteryzuje założenia i skutki reformy walutowej i rolnej – charakteryzuje strukturę narodową II Rzeczypospolitej 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia trudności w powojennej odbudowie Polski – omawia działalność Władysława Grabskiego i Eugeniusza Kwiatkowskiego – prezentuje osiągnięcia polskiej gospodarki w okresie międzywojennym 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia dokonania polskich sportowców – omawia kulturę międzywojennej Polski i charakteryzuje jej główne dziedziny oraz twórców 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia korzyści i zagrożenia wynikające z wielonarodowego charakteru II Rzeczypospolitej
5. Polacy podczas II wojny światowej	<p>1. Kampania polska</p> <p>2. Rząd polski na emigracji</p> <p>3. Polskie Siły Zbrojne na Zachodzie</p> <p>4. Polacy u boku</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: agresji III Rzeszy na Polskę (1 IX 1939 r.), ataku ZSRR na Polskę (17 IX 1939 r.) – identyfikuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu pakt Ribbentrop-Mołotow – zna datę podpisania paktu Ribbentrop- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu układ Sikorski-Majski – zna daty: układu granicznego (28 IX 1939 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – podaje okoliczności powstania armii Andersa – określa polityczne uwarunkowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność rządu polskiego na emigracji

	ZSRR	postać gen. Władysława Sikorskiego – omawia polski czyn zbrojny podczas II wojny światowej	Mołotow (23 VIII 1939 r.) – identyfikuje postaci: Władysława Raczkiewicza, Stanisława Mikołajczyka, gen. Władysława Andersa – wskazuje na mapie miejsca walk Polaków na frontach II wojny światowej – wymienia polskie formacje zbrojne na zachodzie i u boku ZSRR obronnej – charakteryzuje szlak bojowy Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie	układu Sikorski-Majski (30 VII 1941 r.), katastrofy gibraltarskiej (VII 1943 r.) – identyfikuje postaci: gen. Edwarda Rydza-Śmigłego, Stefana Starzyńskiego, gen. Kazimierza Sosnkowskiego, gen. Stanisława Maczka, gen. Stanisława Sosabowskiego – przedstawia, w jaki sposób doszło do utworzenia rządu polskiego na emigracji oraz omawia jego działalność	powstania 1. Dywizji im. T. Kościuszki w ZSRR – na przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa	
6. W okupowanej Polsce	1. Polityka okupantów 2. Polskie organizacje podziemne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Armia Krajowa – zna daty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Polskie Państwo Podziemne	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akcja AB, plan „Burza”	Uczeń: – wyjaśnia kontrowersje wokół oceny powstania	Uczeń: – omawia i ocenia postawy Polaków wobec polityki okupantów

	3. Powstanie warszawskie	powstania warszawskiego (1 VIII–2 X 1944 r.) – opisuje politykę niemieckich i radzieckich okupantów wobec narodu polskiego	– zna daty mordu katyńskiego (IV–V 1940 r.), przemianowania ZWZ na AK (1942 r.) – identyfikuje postacie: gen. Stefana Grot-Roweckiego, gen. Tadeusza Bora-Komorowskiego – wskazuje na mapie obszary okupowane przez III Rzeszę i ZSRR – podaje przykłady martyrologii narodu polskiego – wymienia polskie organizacje podziemne – określa uwarunkowania, przebieg i skutki powstania warszawskiego	– zna daty aresztowania wykładowców akademickich w Krakowie (XI 1939 r.), akcji AB (V–VI 1940 r.) – identyfikuje postacie: Witolda Pileckiego, Ireny Sendlerowej – charakteryzuje organizację i działalność Armii Krajowej – przedstawia założenia i realizację planu „Burza” – przedstawia motywy polityki okupantów wobec polskich elit	warszawskiego – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa	– omawia znaczenie i historię polskich elit
7. Polska Ludowa – niepodległa czy	1. Wizje powojennej Polski	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – identyfikuje postacie: Karola	Uczeń: – przedstawia i ocenia działalność

<p>zależna?</p>	<p>2. Przejęcie władzy przez komunistów 3. Pod rządami PZPR 4. W walce o prawa i wolność</p>	<p>terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, socrealizm – zna daty: wypadków poznańskich (28–30 VI 1956r.), protestów społecznych na Wybrzeżu (XII 1970 r.) – wymienia etapy przejmowania pełni władzy w Polsce przez komunistów światowej</p>	<p>terminów: Polska Partia Robotnicza, Ziemie Odzyskane, „żołnierze wyklęci” – zna daty: powołania Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (VI 1945 r.), referendum ludowego (30 VI 1946 r.), powstania PZPR (1948 r.), wystąpień studenckich (III 1968 r.), protestów robotniczych w Radomiu, Płocku i Ursusie (VI 1976 r.) – identyfikuje postacie: gen. Leopolda Okulickiego-Niedźwiadka, Stanisława Mikołajczyka, Bolesława Bieruta,</p>	<p>terminów: akcja „Wisła”, Wolność i Niezawisłość – zna daty: ogłoszenia Manifestu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego (22 VII 1944 r.), procesu szesnastu (VI 1945 r.), akcji „Wisła” (1947 r.) – identyfikuje postacie: Józefa Cyrankiewicza, Jacka Kuronia, Adama Michnika – określa wpływ wielkich mocarstw na sprawę polską – wyjaśnia, jakie skutki miały masowe migracje ludności na ziemiach polskich po II wojnie – wyjaśnia, dlaczego PSL jako</p>	<p>Modzelewskiego, Henryka Szlajfera – porównuje wizje niepodległej Polski w koncepcjach politycznych rządu emigracyjnego i polskiej lewicy – opisuje rolę propagandy w kształtowaniu postaw wobec władzy komunistycznej – omawia wpływ powstania węgierskiego w 1956 r. i interwencji w Czechosłowacji na sytuację w Polsce – na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu oraz państwa</p>	<p>powojennego podziemia politycznego i „żołnierzy wyklętych” – ocenia motywy i postawy tych Polaków, którzy zdecydowali się popierać komunistów – ocenia, czy powojenna Polska była krajem suwerennym</p>
------------------------	--	--	--	--	--	--

			<p>kard. Stefana Wyszyńskiego, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka</p> <p>– wskazuje na mapie zmiany granic Polski po II wojnie światowej, Ziemie Odzyskane</p> <p>– charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń poznańskiego Czerwca, polskiego Października 1956 r. oraz Grudnia 1970 r.</p>	<p>opozycja legalna poniosła klęskę</p> <p>– charakteryzuje przyczyny, przebieg i skutki wydarzeń Marca 1968 r. i Czerwca 1976 r.</p>		
8. Drogi do wolności	<p>1. Początki Solidarności</p> <p>2. Jak powstała Solidarność</p> <p>3. Władza kontra społeczeństwo</p> <p>4. Stracona dekada?</p> <p>5. Okrągły Stół</p> <p>6. Wybory czerwcowe</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”</p> <p>– zna daty: porozumień sierpniowych</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego</p> <p>– zna daty powstania</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: „drugi obieg”, „sejm kontraktowy”</p> <p>– zna daty powstania Wolnych Związków Zawodowych (1978 r.),</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– charakteryzuje stosunek władz komunistycznych do ruchu związkowego i opozycji</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia historyczne znaczenie Okrągłego Stołu</p> <p>– na wybranych przykładach przedstawia i ocenia wpływ jednostki na losy narodu</p>

		<p>(31 VIII 1980 r.), ogłoszenia stanu wojennego (13 XII 1981 r.), wyborów czerwcowych (4 VI 1989 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: Karola Wojtyły, Lecha Wałęsy, gen. Wojciecha Jaruzelskiego</p> <p>– opisuje przyczyny, przebieg oraz skutki polityczne i społeczne wydarzeń Sierpnia 1980 r.</p>	<p>Komitetu Obrony Robotników (1976 r.), strajków robotniczych na Wybrzeżu (VIII 1980 r.), pacyfikacji robotników w kopalni „Wujek” (16 XII 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (II– IV 1989 r.), powołania Tadeusza Mazowieckiego na urząd premiera (VIII 1989 r.)</p> <p>– identyfikuje postacie: ks. Jerzego Popiełuszki, Tadeusza Mazowieckiego</p> <p>– przedstawia genezę wprowadzenia stanu wojennego, jego cechy charakterystyczne i skutki</p>	<p>powstania Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego „Solidarność” (IX 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (2 VII 1983 r.), wyboru gen. Wojciecha Jaruzelskiego na prezydenta (VII 1989 r.)</p> <p>– identyfikuje postać Anny Walentynowicz</p> <p>– wymienia najważniejsze organizacje opozycyjne lat 70. i 80. oraz ich działalność</p> <p>– omawia organizację, cele i działalność NSZZ „Solidarność”</p> <p>– opisuje genezę i kluczowe decyzje obrad Okrągłego</p>		<p>oraz państwa</p>
--	--	--	---	---	--	---------------------

			<p>– podaje przebieg i skutki wyborów czerwcowych w 1989 r. oraz okoliczności powołania rządu Tadeusza Mazowieckiego</p>	Stołu		
--	--	--	--	-------	--	--

Historia i społeczeństwo

Wojna i wojskowość

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny

Obowiązuje wszystkich uczniów jednakże ze stosowną korektą uwzględniającą zalecenia poradni w odniesieniu do uczniów dysfunkcyjnych.

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.

Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. Od falangi do legionu						
1. Wojny w starożytnej Grecji	1. Konflikty w antycznej Grecji 2. Jak były zorganizowane armie greckie?	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hoplita, falanga – omawia rolę postaci: Miltiadesa,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Związek Hellenów – omawia rolę postaci: Dariusza I	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Nieśmiertelni – omawia rolę postaci Cyrusa II	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu szyk skośny – omawia rolę postaci Epaminondasa	Uczeń: – ocenia na wybranych przykładach strategiczne aspekty

	<p>3. Zmagania Greków z Persami 4. Wojna peloponeska</p>	<p>Temistoklesa, Leonidasa – zna daty bitew: pod Maratonem (490 r. p.n.e.), w wąwozie Termopile (480 r. p.n.e.), pod Salaminą (480 r. p.n.e.) – przedstawia obowiązujące w świecie greckim zasady postępowania w trakcie wojen.</p>	<p>Wielkiego, Kserksesa – zna daty: powstania jońskiego (499–494 r. p.n.e.), bitwy pod Platejami (479 r. p.n.e.), utworzenia Związku Morskiego (478 r. p.n.e.), wojny peloponeskiej (431–404 r. p.n.e.) – przedstawia tradycje militarne <i>polis</i> spartańskiej – omawia organizację armii greckiej – prezentuje przyczyny wojen grecko-perskich i opisuje ich przebieg – wymienia czynniki decydujące o potędze militarnej Sparty i Aten – podaje zalety i wady wykorzystywania falangi.</p>	<p>Wielkiego – zna daty: wyprawy wojsk Dariusza I Wielkiego na Grecję (492 r. p.n.e.), wyprawy armii Kserksesa (480 r. p.n.e.), bitwy pod Mykale (479 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie zasięg imperium perskiego, obszary objęte powstaniem jońskim i miejsca bitew stoczonych w trakcie wojen grecko-perskich – opisuje sposób wykorzystywania falangi podczas walki – omawia przebieg bitew: pod Maratonem i Termopilami – opisuje przebieg wojny peloponeskiej – tłumaczy, czym była „wyprawa dziesięciu tysięcy”.</p>	<p>– zna daty: bitwy u ujścia Ajgospotamoj (405 r. p.n.e.), oblężenia Aten (404 r. p.n.e.), bitwy pod Leuktrami (371 r. p.n.e.) – opisuje przebieg bitwy pod Platejami – wyjaśnia okoliczności i skutki hegemonii Aten po wojnach z Persją – przedstawia okoliczności upadku hegemonii Sparty w świecie greckim – tłumaczy, na czym polegała przewaga szyku skośnego nad tradycyjnym ustawieniem falangi.</p>	<p>starożytnych bitew.</p>
--	--	---	--	---	---	----------------------------

<p>2. Imperium Aleksandra Wielkiego</p>	<p>1. Podporządkowanie Grecji 2. Podboje Aleksandra Wielkiego 3. Strategia władcy wobec podbitych obszarów 4. Rozpad imperium Aleksandra</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kultura hellenistyczna – omawia rolę postaci Aleksandra III Wielkiego – zna daty bitew: nad Granikiem (334 r. p.n.e.), pod Issos (333 r. p.n.e.), pod Gaugamelą (331 r. p.n.e.) – wymienia przyczyny sukcesów Aleksandra Wielkiego podczas podboju Persji.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu diadochowie – omawia rolę postaci: Filipa II Macedońskiego, Dariusza III – zna daty: bitwy pod Cheroneją (338 r. p.n.e.), podboju imperium perskiego przez Aleksandra Wielkiego (334–331 r. p.n.e.), śmierci Aleksandra (323 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami – prezentuje okoliczności sięgnięcia po hegemonię w świecie greckim przez Macedonię – omawia przebieg wyprawy armii</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hetajrowie, falanga macedońska – zna daty: zdobywania przez Filipa II Macedońskiego hegemonii w Grecji (359–336 r. p.n.e.), podboju wschodnich prowincji Persji przez Aleksandra Wielkiego (330–327 r. p.n.e.), wyprawy wojsk Aleksandra Wielkiego do Indii (327–325 r. p.n.e.), wojen diadochów (321–281 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie miejsca największych bitew wojsk Aleksandra z Persami – tłumaczy, co decydowało o zwycięstwach sił macedońskich w</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Cassandra, Lizymacha, Ptolemeusza I Sotera, Antygona I Jednookiego, Seleukosa I Nikatora – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Cheroneją, ocenia jej znaczenie – przedstawia i ocenia sposób stłumienia przez Aleksandra buntu Greków – charakteryzuje i ocenia politykę Aleksandra Wielkiego wobec podbitych ludów.</p>	<p>Uczeń: – ocenia postawę Aleksandra Wielkiego w bitwie nad Granikiem – porównuje i ocenia postawy Aleksandra Wielkiego oraz Dariusza III w bitwach: pod Issos i Gaugamelą – porównuje taktyki: Aleksandra Wielkiego w bitwie pod Gaugamelą oraz Epaminondasa w starciu pod Leuktrami.</p>
--	--	---	--	---	---	---

			Aleksandra Wielkiego przeciwko Persom.	starciach z innymi armiami – omawia przebieg bitwy pod Issos – opisuje przebieg i skutki bitwy pod Gaugamelą – przedstawia losy imperium macedońskiego po śmierci Aleksandra Wielkiego.		
3. Ekspansja Rzymu w czasach republiki	1. Jak doszło do podboju Italii? 2. I wojna punicka 3. II i III wojna punicka 4. Dalsza ekspansja rzymska i jej skutki	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu legion – omawia rolę postaci Hannibala Barkasa – zna daty: I wojny punickiej (264–241 r. p.n.e.), II wojny punickiej (218–201 r. p.n.e.), III wojny punickiej (149–146 r. p.n.e.) – prezentuje przyczyny i skutki rywalizacji rzymsko-kartagińskiej.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: ekwici, manipuł – omawia rolę postaci Gajusza Mariusza – zna daty: zakończenia podboju Italii przez Rzymian (264 r. p.n.e.), bitwy pod Kannami (216 r. p.n.e.), bitwy pod Zamą (202 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie tereny zdobyte przez Rzymian w wyniku	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu abordaż – omawia rolę postaci: Pyrrusa, Scypiona Afrykańskiego Starszego – zna daty: zdobycia Tarentu (272 r. p.n.e.), bitwy pod Mylae (260 r. p.n.e.), bitwy koło przylądka Eknomos (256 r. p.n.e.), bitwy nad Trebbią (218 r. p.n.e.), bitwy nad Jeziorem	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>velites</i> , <i>hastati</i> , <i>triarii</i> , szyk „żółw”, szyk manipularny – zna daty: sojuszu Rzymu z miastami latyńskimi (493 r. p.n.e.), najazdu Galów na Rzym (390 r. p.n.e.), zdobycia przez Rzymian Nowej Kartaginy w Hiszpanii (209 r. p.n.e.) – wskazuje na mapie szlak wojsk	Uczeń: – omawia i ocenia zastosowanie w praktyce zasad: <i>Divide et impera</i> ; <i>Si vis pacem, para bellum</i> – ocenia wpływ różnych formacji zbrojnych na przebieg bitew na przykładzie starcia pod Kannami.

			<p>wojen punickich</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje organizację armii rzymskiej – porównuje uzbrojenie legionisty rzymskiego i hoplity greckiego – tłumaczy, dlaczego Rzymianie zyskali przewagę nad Kartagińczykami podczas walk na morzu – prezentuje najważniejsze etapy rzymskiej ekspansji terytorialnej w okresie republiki – przedstawia przyczyny i skutki reform wojskowych wprowadzonych przez Gajusza Mariusza – omawia zmiany zachodzące w armii rzymskiej w okresie republiki. 	<p>Trazymeńskim (217 r. p.n.e.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje na mapie etapy ekspansji terytorialnej Rzymu – omawia przyczyny i przebieg ekspansji terytorialnej Rzymu na Półwyspie Apenińskim oraz etapy podboju Italii przez Rzymian – przedstawia okoliczności powstania floty rzymskiej i sposoby jej walki – opisuje przebieg i skutki wojen punickich – prezentuje przebieg bitwy pod Kannami i zastosowaną w jej trakcie strategię Kartagińczyków – przybliży przebieg bitwy pod Zamą i zastosowaną w jej trakcie strategię 	<p>kartagińskich podczas II wojny punickiej</p> <ul style="list-style-type: none"> – tłumaczy zależność między pozycją społeczną i majątkową obywateli rzymskich a rodzajem ich służby w armii – omawia rodzaje szyków w armii rzymskiej – wyjaśnia znaczenie rzymskich zasad: <i>Divide et impera; Si vis pacem, para bellum.</i> 	
--	--	--	---	--	---	--

				Rzymian.		
4. Juliusz Cezar i Imperium Rzymskie	<p>1. Kryzys republiki i podbój Galii</p> <p>2. Wojny domowe u schyłku republiki</p> <p>3. Idea <i>pax Romana</i> i jej znaczenie</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu gladiator – omawia rolę postaci: Juliusza Cezara, Spartakusa, Oktawiana Augusta – zna daty: zawiązania I triumwiratu (60 r. p.n.e.), powstania Spartakusa (73–71 r. p.n.e.), zawiązania II triumwiratu (43 r. p.n.e.), bitwy pod Akcjum (31 r. p.n.e.) – przedstawia rolę gladiatorów w starożytnym Rzymie – omawia okoliczności przejścia władzy w Rzymie przez Juliusza Cezara – tłumaczy, dlaczego wojska Juliusza Cezara odnosiły zwycięstwa w starciach z mającymi 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: triumwirat, „pokój rzymski” (<i>pax Romana</i>), limes – omawia rolę postaci: Gnejusza Pompejusza, Marka Antoniusza – zna daty: wojny galijskiej (58–51 r. p.n.e.), wojny Cezara z Pompejuszem (49–45 r. p.n.e.), bitwy pod Farsalos (48 r. p.n.e.), zabójstwa Cezara (44 r. p.n.e.), ogłoszenia „pokoju rzymskiego” (27 r. p.n.e.) – przedstawia przebieg i skutki wojny galijskiej – wyjaśnia, jakie korzyści i straty przynosiła surowa dyscyplina wprowadzona w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu liktor – omawia rolę postaci: Lucjusza Kornelisz Sulii, Marka Krassusa, Wercyngetoryksa, Kleopatry VII, Lepidusa, Marka Aureliusza, Trajana, Hadriana – zna daty: dyktatury Sulii (82–79 r. p.n.e.), powstania Wercyngetoryksa (53–52 r. p.n.e.), bitwy pod Alezją (52 r. p.n.e.), bitwy pod Filippi (42 r. p.n.e.), wojny Oktawiana z Markiem Antoniuszem (32–31 r. p.n.e.) – tłumaczy, w jakich okolicznościach Lucjusz Korneliusz Sulla wprowadził w Rzymie dyktaturę 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ostatecznego podboju Galii przez wojska Cezara (51 r. p.n.e.), wkroczenia armii Cezara do Italii (49 r. p.n.e.), bitwy pod Dyrrachium (48 r. p.n.e.) – omawia strategię Juliusza Cezara wykorzystaną w trakcie oblężenia Alezji – wyjaśnia wpływ zmian wprowadzonych w armii rzymskiej w I i II w. n.e. na życie społeczne w państwie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia polityczne oraz militarne skutki rywalizacji wybitnych wodzów na przykładzie Juliusza Cezara i Gnejusza Pompejusza – ocenia strategię bitewną Juliusza Cezara na wybranych przykładach.

		nad nimi przewagę liczebną siłami przeciwników.	legionach rzymskich – tłumaczy, na czym polegała idea <i>pax Romana</i> , wymienia skutki jej wprowadzenia w Imperium Rzymskim.	– omawia przebieg wojny między Juliuszem Cezarem a Pompejuszem – przedstawia taktykę wykorzystaną przez Juliusza Cezara w trakcie bitwy pod Farsalos – prezentuje zmiany, które wprowadzono w armii rzymskiej w I i II w. n.e. – wyjaśnia rolę rzymskiego limesu w podziale starożytnego świata na „cywilizowany” i „barbarzyński”.		
II. Czasy rycerskie						
1. Od drużyny książęcej do rycerstwa	1. Europa Zachodnia na początku średniowiecza 2. Armia Franków 3. Drużyny książęce w Polsce	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rycerstwo, drużyna – omawia rolę postaci: Mieszka I, Karola Wielkiego – zna datę bitwy pod Cedynią (972 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: pancerni, pospolite ruszenie – omawia rolę postaci Karola Młota – zna datę bitwy pod Poitiers (732 r.) – przedstawia	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tarczownicy, legendy arturiańskie – przedstawia przyczyny i przejawy upadku znaczenia armii rzymskiej	Uczeń: – opisuje proces rezygnacji z drużyny książęcej na ziemiach polskich w średniowieczu – podaje przykłady wpływu symboliki przekazów	Uczeń: – ocenia walory militarne drużyny książęcej w państwie piastowskim.

	4. Początki rycerstwa w Europie Zachodniej i Polsce	– przedstawia organizację wojsk w państwie piastowskim.	<p>znaczenie bitwy pod Poitiers</p> <p>– opisuje zmiany wprowadzone w armii frankijskiej w czasach panowania Karola Wielkiego</p> <p>– prezentuje rolę, organizację i sposób finansowania drużyny Mieszka I</p> <p>– omawia przebieg i znaczenie bitwy pod Cedynią</p> <p>– tłumaczy, dlaczego władcy zrezygnowali ze stałych drużyn i nadawali ziemię w zamian za służbę wojskową.</p>	<p>– omawia sytuację militarną w Europie Zachodniej na początku średniowiecza</p> <p>– prezentuje organizację i sposób walki armii Franków</p> <p>– opisuje relacje między władcami piastowskimi a drużynnikami</p> <p>– wymienia wady i zalety rezygnacji władców ze stałych drużyn na rzecz nadawania ziemi w zamian za służbę wojskową</p> <p>– omawia proces kształtowania się rycerstwa i znaczenie tego nowego stanu w monarchii polskiej</p> <p>– przytacza legendy arturiańskie.</p>	arturiańskich na średniowieczne legendy polskie – przedstawia związek pomiędzy wprowadzeniem systemu lennego a zmianami w organizacji średniowiecznych armii.	
2. Etos rycerski	1. Kształtowanie się rycerstwa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: herb,	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: etos	Uczeń: – omawia rolę postaci: Gotfryda z	Uczeń: – omawia rolę postaci: Konrada III,	Uczeń: – ocenia wpływ wypraw

	<p>2. Wyprawy krzyżowe i zakony rycerskie</p> <p>3. Herby i turnieje</p> <p>4. Rycerstwo w kulturze</p>	<p>turniej, kultura rycerska</p> <p>– zna daty: I wyprawy krzyżowej (1096–1099 r.), IV wyprawy krzyżowej (1202–1204 r.), zdobycia Akki przez wojska tureckie (1291 r.)</p> <p>– wyszczególnia elementy obyczajowości rycerskiej</p> <p>– wymienia cnoty rycerskie.</p>	<p>rycerski, zakon rycerski</p> <p>– omawia rolę postaci Urbana II</p> <p>– zna daty: zdobycia Jerozolimy i utworzenia Królestwa Jerozolimskiego (1099 r.), utworzenia zakonu krzyżackiego (1191 r.), upadku cesarstwa łańckiego (1261 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne etosu rycerskiego</p> <p>– analizuje elementy obyczajowości rycerskiej w średniowieczu</p> <p>– tłumaczy, jaką rolę odgrywały w średniowieczu zamki rycerskie.</p>	<p>Bouillon, Saladyna</p> <p>– zna daty: wezwania chrześcijan przez Urbana II do rozpoczęcia krucjat (1095 r.), II wyprawy krzyżowej (1147–1149 r.), III wyprawy krzyżowej (1189–1192 r.), V wyprawy krzyżowej (1217–1221 r.), VI wyprawy krzyżowej (1248–1254 r.), VII wyprawy krzyżowej (1270 r.)</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się rycerstwa</p> <p>– podaje przykłady nieprzestrzegania etosu rycerskiego w średniowieczu</p> <p>– prezentuje etapy i skutki wypraw krzyżowych</p> <p>– analizuje zmiany uzbrojenia rycerstwa w średniowieczu.</p>	<p>Ludwika VII, Fryderyka Barbarossy, Filipa II Augusta, Ryszarda Lwie Serce, Baldwina I, Fryderyka II Hohenstaufa, Ludwika IX Świętego</p> <p>– przedstawia i ocenia znaczenie wypraw krzyżowych dla Europy</p> <p>– porównuje turniejowe i bitewne wyposażenie rycerzy.</p>	<p>krzyżowych na kształtowanie się rycerstwa europejskiego</p> <p>– omawia i ocenia wpływ średniowiecznego etosu rycerskiego na obyczajowość i kulturę w następnych epokach.</p>
--	---	--	---	--	---	--

<p>3. Wojny sprawiedliwe i niesprawiedliwe</p>	<p>1. Początki polskiego rycerstwa 2. Konflikt z zakonem krzyżackim 3. Sobór w Konstancji 4. Klęska zakonu krzyżackiego</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Konrada Mazowieckiego – zna daty: sprowadzenia Krzyżaków do Polski (1226 r.), wielkiej wojny z zakonem krzyżackim (1409–1411 r.), bitwy pod Grunwaldem (15 lipca 1410 r.), wojny trzynastoletniej (1454–1466 r.), hołdu pruskiego (1525 r.) – opisuje okoliczności sprowadzenia Krzyżaków do Polski.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna sprawiedliwa, wojna niesprawiedliwa – omawia rolę postaci: Władysława Łokietka, Kazimierza Wielkiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza Jagiellończyka, Zygmunta I Starego, Albrechta Hohenzollerna – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Krzyżaków (1308–1309 r.), bitwy pod Płowcami (1331 r.), pokoju w Kaliszu (1343 r.), I pokoju toruńskiego (1411 r.), II pokoju toruńskiego (1466 r.) – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-krzyżackich</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Zawiszy Czarnego z Garbowa, Pawła Włodkowica – zna daty: soboru w Konstancji (1414–1418 r.), powstania antykrzyżackiego w Prusach (1454 r.), bitwy pod Chojnicami (1454 r.), ostatniej wojny z Krzyżakami (1519–1521 r.) – wskazuje na mapie kierunki działań wojsk polsko-litewskich i krzyżackich w czasie wielkiej wojny z zakonem oraz zmiany terytorialne będące następstwami zawarcia I pokoju toruńskiego – przedstawia proces kształtowania</p>	<p>Uczeń: – zna datę utworzenia Związku Pruskiego (1440 r.) – wyjaśnia znaczenie poglądów religijnych i politycznych dla definiowania wojen: sprawiedliwych i niesprawiedliwych w średniowieczu – ocenia, czy wojna może być sprawiedliwa, i uzasadnia swoją opinię.</p>	<p>Uczeń: – ocenia poglądy Pawła Włodkowica na temat przyczyn i sposobu prowadzenia wojen – ocenia znaczenie dla sporu polsko-krzyżackiego: bitwy pod Płowcami, bitwy pod Grunwaldem, wystąpienia Pawła Włodkowica na soborze w Konstancji.</p>
---	---	--	--	--	--	---

			<p>toczonych w czasach panowania ostatnich Piastów</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg i skutki wielkiej wojny z zakonem krzyżackim – podaje okoliczności sekularyzacji zakonu krzyżackiego. 	<p>się średniowiecznego rycerstwa polskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje przebieg bitwy pod Grunwaldem – przybliża postawy postów polskich w trakcie soboru w Konstancji – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny trzynastoletniej. 		
<p>4. Koniec epoki rycerstwa</p>	<p>1. Wojna stuletnia 2. Zmierzch rycerstwa 3. Początki broni palnej</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojny stuletniej (1337–1453 r.), zdobycia Konstantynopola przez Turków (1453 r.) – omawia przyczyny i skutki wojny stuletniej. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Joanny d’Arc, Jana Husa – zna daty bitew: pod Crécy (1346 r.), pod Azincourt (1415 r.) – wyjaśnia, dlaczego bitwy: pod Crécy i Azincourt oznaczały koniec epoki rycerstwa – przedstawia wpływ Joanny d’Arc na przebieg wojny 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Filipa VI, Edwarda III, Karola VII, Zygmunta Luksemburskiego, Jana Žižki – zna daty: spalenia Joanny d’Arc na stosie (1431 r.), utworzenia Konfederacji Szwajcarskiej (1291 r.), bitwy pod Lipanami (1434 r.) – charakteryzuje 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci Arnolda von Winkelrieda – zna daty: bitwy pod Morgarten (1315 r.), bitwy pod Dornbach (1499 r.), odsieczy Pragi przez wojska Jana Žižki (1420 r.) – przedstawia przebieg wojen Szwajcarów o zachowanie suwerenności i 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia militarne skutki zastosowania broni palnej.

			<p>stuletniej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wskazuje okoliczności wprowadzenia broni palnej – prezentuje zmiany organizacji armii europejskich w XV w. 	<p>technikę wojenną stosowaną przez wojska husyckie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie znaczenie miało wykorzystywanie przez husytów wozów bojowych – przedstawia sposoby zastosowania broni palnej podczas prowadzenia działań wojennych w XV w. 	<p>wpływ tych konfliktów na sposób prowadzenia działań wojennych w nowożytnej Europie</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, na czym polega symbolika postaci Winkelrieda. 	
III. Wojny religijne i dynastyczne						
1. Wojny religijne w XVI wieku	<p>1. Reformacja i początki konfliktów religijnych</p> <p>2. Wojny włoskie</p> <p>3. Konflikty religijne we Francji</p> <p>4. Klęska Wielkiej Armady</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu wojna religijna – omawia rolę postaci Marcina Lutra – zna daty: wystąpienia Marcina Lutra (1517 r.), pokoju w Augsburgu (1555 r.), tzw. nocy św. Bartłomieja (1572 r.), wydania <i>Edyktu nantejskiego</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. noc św. Bartłomieja, Wielka Armada – omawia rolę postaci: Thomasa Münzera, Katarzyny Medycejskiej, Henryka de Burbon, Elżbiety I – zna daty: powstania chłopskiego w Niemczech (1524– 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: Związek Szmalkaldzki, <i>Sacco di Roma</i> – omawia rolę postaci: Karola V, Karola VIII, Ludwika XII, Franciszka I, Franciszka Drake’a – zna daty: sejmu w Spirze (1529 r.), utworzenia Związku Szmalkaldzkiego (1531 r.), bitwy pod 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: wojen szmalkaldzkich (1546–1552 r.), wyprawy wojsk Karola VIII do Włoch (1494 r.), wyprawy sił Ludwika XII do Włoch (1499 r.), bitwy pod Marignano (1515 r.), pokoju w Cateau-Cambrésis (1559 r.), wydania edyktu tolerancyjnego w 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy postanowienia <i>Edyktu nantejskiego</i> mogły stanowić podstawę pokojowego współistnienia protestantów i katolików – ocenia, czy reformacja musiała oznaczać wciągnięcie

		(1598 r.) – podaje przyczyny i skutki konfliktów religijnych w Europie.	1525 r.), bitwy pod Frankenhausen (1525 r.), klęski Wielkiej Armady (1588 r.) – tłumaczy, w jaki sposób reformacja wpłynęła na radykalizację nastrojów społecznych w Niemczech – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojny chłopskiej w Niemczech – wskazuje wady i zalety prowadzenia działań wojennych z pomocą wojsk zaciężnych.	Pawią (1525 r.), <i>Sacco di Roma</i> (1527 r.), tzw. wojny trzech Henryków (1574–1589 r.) – przedstawia przebieg i skutki wojen religijnych w Niemczech – tłumaczy, jaką rolę odegrało użycie broni palnej w trakcie bitwy pod Pawią – podaje skutki polityczne <i>Sacco di Roma</i> – wymienia przyczyny sukcesów i klęsk armii francuskiej w czasie wojen włoskich – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki rywalizacji angielsko-hiszpańskiej.	Saint-Germain-en-Laye (1562 r.), wojny między hugenotami a katolikami we Francji (1562–1594 r.), pokoju w Saint-Germain-en-Laye (1570 r.) – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wojen włoskich – omawia wpływ wojen włoskich na sposób prowadzenia konfliktów zbrojnych w epoce nowożytnej – opisuje przyczyny, przebieg i skutki wojen religijnych we Francji.	państw europejskich w konflikty o podłożu religijnym.
2. Europa w XVII wieku	1. Konflikt w Niderlandach 2. Wybuch	Uczeń: – zna daty wojny trzydziestoletniej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu tzw.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Filipa II,	Uczeń: – ocenia polityczne i społeczne skutki

	<p>wojny trzydziestoletniej</p> <p>3. Wojna w Rzeszy</p> <p>4. Zakończenie wojny trzydziestoletniej</p> <p>5. Jak walczone w XVII wieku</p> <p>6. Wzrost potęgi Francji</p>	<p>(1618–1648 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny i skutki wojny trzydziestoletniej.</p>	<p>defenestracja praska, Armia Nowego Wzoru</p> <p>– omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Olivera Cromwella, Armanda Jeana du Plessis de Richelieu, Ludwika XIV</p> <p>– zna daty: tzw. II defenestracji praskiej (1618 r.), bitwy pod Białą Górą (1620 r.), bitwy pod Lützen (1632 r.), pokoju westfalskiego (1648 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie obszary krajów zaangażowanych w wojnę trzydziestoletnią</p> <p>– przedstawia sposoby prowadzenia walk w XVII w.</p> <p>– wymienia nazwy formacji zbrojnych walczących w XVII w.</p>	<p>pacyfikacja gandawska</p> <p>– omawia rolę postaci: Wilhelma Orańskiego, Fryderyka V, Ferdynanda Habsburga, Chrystiana IV, Albrechta von Wallensteina</p> <p>– zna daty: wybuchu antyhiszpańskiego powstania w Niderlandach (1566 r.), zawarcia tzw. pacyfikacji gandawskiej (1576 r.), wkroczenia wojsk duńskich do Rzeszy (1625 r.), bitwy pod Rocroi (1643 r.), odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i> (1685 r.)</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki konfliktu w Niderlandach</p>	<p>Gábora Bethlena</p> <p>– zna daty: unii w Arras (1579 r.), najazdu wojsk Gábora Bethlena na Wiedeń (1619 r.), oblężenia Magdeburga (1631 r.), bitwy pod Nördlingen (1634 r.), upadku La Rochelle (1628 r.)</p> <p>– wyjaśnia, na czym polegała przewaga żołnierzy Armii Nowego Wzoru nad innymi wojskami zaciężnymi</p> <p>– tłumaczy, dlaczego wojna trzydziestoletnia trwała tak długo i czemu angażowali się w nią władcy kolejnych państw sąsiadujących z Rzeszą.</p>	<p>wojny trzydziestoletniej.</p>
--	---	--	---	---	--	----------------------------------

			<ul style="list-style-type: none"> – prezentuje znaczenie fortyfikacji dla prowadzenia działań wojennych w XVII w. 	<ul style="list-style-type: none"> – wymienia i charakteryzuje okresy wojny trzydziestoletniej – tłumaczy, dlaczego zwycięstwo Szwedów pod Lützen można określić jako pyrrusowe – omawia przyczyny i skutki odwołania <i>Edyktu nantejskiego</i> we Francji – określa wady i zalety sposobów zaopatrywania wojsk w XVII w. 		
3. Armia polska za pierwszych królów elekcyjnych	<ul style="list-style-type: none"> 1. Armia polsko-litewska w XVI wieku 2. Wojny o Inflanty 3. Wojny ze Szwedami 4. Wojny z Rosją i Turcją na początku XVII wieku 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu husaria – omawia rolę postaci: Jana Karola Chodkiewicza, Stanisława Żółkiewskiego – zna daty bitew: pod Kircholmem (1605 r.), pod Kłuszynem (1610 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojsko kwarciane, piechota wybraniecka – omawia rolę postaci Stefana Batorego – zna daty: wojny z Moskwą o Inflanty (1577–1582 r.), rozejmu w Jamie 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: obrona potoczna, rota, lisowczycy, koncerz – omawia rolę postaci Aleksandra Lisowskiego – zna daty: utworzenia piechoty wybranieckiej (1578 r.), wyprawy 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna datę przyłączenia Estonii do Rzeczypospolitej (1600 r.) – wskazuje podobieństwa i różnice pomiędzy wojskami kozackimi a lisowczykami – określa skuteczność armii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia działalność i skuteczność lisowczyków jako wojska najemnego – ocenia wartość bojową husarii – ocenia skuteczność wybitnych wodzów podczas wielkich

		<p>pod Cecorą (1620 r.), pod Chocimiem (1621 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne armii polsko-litewskiej w XVI w.</p>	<p>Zapolskim (1582 r.), wojny z Rosją (1609–1619 r.), rozejmu w Dywilinie (1619 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie tereny, których przynależność budziła spory pomiędzy Rzeczpospolitą a Szwecją</p> <p>– określa cechy charakterystyczne armii polsko-litewskiej w XVI w.</p> <p>– przedstawia reformy wojskowe wprowadzone przez Stefana Batorego</p> <p>– omawia strategię Jana Karola Chodkiewicza wykorzystaną w trakcie bitwy pod Kircholmem</p> <p>– analizuje strategię Stanisława Żółkiewskiego wykorzystaną w trakcie bitwy pod</p>	<p>połockiej (1579 r.), wyprawy na Wielkie Łuki (1580 r.), wyprawy pskowskiej (1581–1582 r.), inwazji wojsk szwedzkich na Inflanty (1604 r.), wyprawy sił Dymitra Samozwańca na Moskwę (1604 r.), zdobycia Smoleńska (1611 r.)</p> <p>– wskazuje na mapie kierunki wypraw wojsk Stefana Batorego</p> <p>– omawia przyczyny, przebieg i skutki wojny o Inflanty toczonej w czasach panowania Stefana Batorego</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich, polsko-rosyjskich oraz polsko-tureckich, które toczono na</p>	<p>polsko-litewskiej w XVI w.</p> <p>– ocenia, czy śmierć Jana Karola Chodkiewicza w trakcie walk pod Chocimiem miała wpływ na postawy żołnierzy polskich.</p>	<p>bitew z pierwszej połowy XVII w.</p>
--	--	---	---	---	--	---

			Kłuszynem – prezentuje uzbrojenie i sposób walki husarii.	przełomie XVI i XVII w.		
4. Od potęgi do kryzysu Rzeczypospolitej	1. W walce z Gustawem Adolfem 2. Kozacy 3. Reformy armii polskiej w drugiej połowie XVII wieku 4. Potop szwedzki 5. Schyłek polskiej potęgi militarnej	Uczeń: – omawia rolę postaci: Bohdana Chmielnickiego, Władysława IV, Jana Kazimierza, Jana III Sobieskiego – zna daty: bitwy pod Oliwą (1627 r.), bitwy pod Trzcianą (1629 r.), wybuchu powstania Chmielnickiego (1648 r.), bitwy pod Chocimiem (1673 r.), bitwy pod Wiedniem (1683 r.) – wymienia przyczyny sukcesów i porażek Szwedów w wojnach z Rzeczpospolitą.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu rejestr kozacki – omawia rolę postaci: Gustawa II Adolfa, Karola X Gustawa, Stefana Czarnieckiego, Michała Korybuta Wiśniowieckiego – zna daty: zajęcia Pomorza Gdańskiego przez Szwedów (1626–1629 r.), rozejmu w Starym Targu (1629 r.), bitwy nad Żółtymi Wodami (1648 r.), bitwy pod Korsuniem (1648 r.), bitwy pod Beresteczkiem (1651 r.), ugody w Perejasławiu (1654 r.), oblężenia Jasnej	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: autorament, wojsko komputerowe – omawia rolę postaci: Jeremiego Wiśniowieckiego, Janusza Radziwiłła, Fryderyka Wilhelma, Jerzego II Rakoczego – zna daty: wojny polsko-szwedzkiej (1621–1622 r.), oblężenia Zbaraża (1649 r.), bitwy pod Batohem (1652 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Warszawą (1656 r.), zerwania związków lennych Brandenburgii z Polską (1656 r.), układu w Radnot	Uczeń: – omawia rolę postaci Arendta Dickmanna – zna daty: utworzenia rejestru kozackiego (1572 r.), bitwy pod Walmoją (1626 r.), kapitulacji wojsk polskich pod Ujściem i w Kiejdanach (1655 r.), oblężenia Koldyngi (1658 r.) – przedstawia wpływ sytuacji finansowej Rzeczypospolitej na wyniki zmagañ jej armii.	Uczeń: – ocenia, czy Rzeczpospolita w XVII w. potrzebowała silnej i dużej floty – ocenia, czy decyzja Jana III Sobieskiego dotycząca zaangażowania się w działania wojenne przeciwko Turcji i rozpoczęcia odsieczy wiedeńskiej była słuszna.

			<p>Góry (1655 r.), bitwy pod Warką (1656 r.), pokoju w Oliwie (1660 r.), pokoju w Andruszowie (1667 r.), traktatu w Buczaczu (1672 r.), pokoju w Karłowicach (1699 r.)</p> <p>– tłumaczy, co było podstawą siły bojowej Kozaków i jak wykorzystywali ją oni w praktyce</p> <p>– omawia reformy wprowadzone w armii polskiej w drugiej połowie XVII w.</p>	<p>(1656 r.), wojny Rzeczypospolitej z Turcją (1672–1676 r.), traktatu w Żurawnie (1676 r.)</p> <p>– opisuje przebieg i skutki wojen polsko-szwedzkich toczonych w pierwszej połowie XVII w.</p> <p>– prezentuje przebieg i skutki potopu szwedzkiego</p> <p>– przedstawia przebieg i skutki wojen polsko-tureckich toczonych w drugiej połowie XVII w.</p> <p>– omawia strategię wykorzystaną przez Jana III Sobieskiego w trakcie bitwy pod Wiedniem.</p>		
5. Upadek Rzeczypospolitej	<p>1. Konfederacja barska</p> <p>2. Reformy wojska w XVIII</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu kosynierzy</p> <p>– omawia rolę postaci: Stanisława</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja barska, Sejm Niemy,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: Sejmu Niemego (1717 r.), utworzenia Generalności (1769</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego Polacy brali udział w wojnie o niepodległość USA</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wkład militarny Polaków w walkę o zachowanie</p>

	<p>wieku 3. Wojna w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> 4. Powstanie kościuszkowski e</p>	<p>Augusta Poniatowskiego, Tadeusza Kościuszki – zna daty: konfederacji barskiej (1768–1772 r.), I rozbioru Polski (1772 r.), Sejmu Wielkiego (1788–1792 r.), zawiązania konfederacji targowickiej (1792 r.), II rozbioru Polski (1793 r.), powstania kościuszkowskiego (1794 r.), III rozbioru Polski (1795 r.) – przedstawia przyczyny i skutki powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>naczelnik powstania, rzeź Pragi – omawia rolę postaci: Kazimierza Pułaskiego, Jana Henryka Dąbrowskiego – zna daty: utworzenia Szkoły Rycerskiej (1765 r.), bitwy pod Zieleńcami (18 czerwca 1792 r.), przysięgi Tadeusza Kościuszki w Krakowie (24 marca 1794 r.), bitwy pod Raławicami (4 kwietnia 1794 r.), bitwy pod Szczekocinami (6 czerwca 1794 r.), bitwy pod Maciejowicami (10 października 1794 r.), rzezi Pragi (4 listopada 1794 r.) – tłumaczy, w jakich okolicznościach zawiązano</p>	<p>r.), ogłoszenia detronizacji Stanisława Augusta Poniatowskiego (1770 r.), reformy wojska uchwalonej przez Sejm Wielki (1789 r.), bitwy pod Dubienką (18 lipca 1792 r.) – omawia przebieg działań politycznych i walk prowadzonych przez konfederatów barskich – określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w obronie <i>Konstytucji 3 maja</i> – przedstawia strategię wykorzystaną przez Tadeusza Kościuszkę w trakcie bitwy pod Raławicami – wyjaśnia, dlaczego udział kosynierów w bitwie raławickiej był możliwy i wyjątkowo ważny</p>	<p>– wymienia różnice pomiędzy konfederacją barską a powstaniem kościuszkowskim – porównuje przyczyny klęski konfederacji barskiej i powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>niepodległości – ocenia kierunek, w jakim zmierzały reformy wojska Rzeczypospolitej w XVIII w.</p>
--	---	--	--	---	---	---

			<p>konfederację barską – przedstawia reformy wojska przeprowadzone w XVIII w. – wyjaśnia, jakie znaczenie miało ustanowienie Orderu Virtuti Militari – prezentuje przebieg powstania kościuszkowskiego.</p>	<p>– tłumaczy cel przeprowadzonej przez Rosjan rzezi mieszkańców Pragi.</p>		
IV. Wojny wieku XIX						
1. Epoka napoleońska	<p>1. Rewolucja francuska i jej wpływ na przemiany w wojsku 2. Początki kariery Napoleona Bonapartego 3. Wielkie zwycięstwa Napoleona 4. Wyprawa na Moskwę 5. Upadek cesarza</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Napoleona Bonapartego – zna daty: wybuchu rewolucji francuskiej (1789 r.), bitwy pod Austerlitz (1805 r.), wyprawy armii Napoleona na Rosję (1812 r.) – podaje przyczyny i skutki klęski wojsk Napoleona w Rosji.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. 100 dni Napoleona – omawia rolę postaci Aleksandra I – zna daty: koronacji cesarskiej Napoleona (1804 r.), bitwy pod Borodino (1812 r.), bitwy pod Lipskiem (1813 r.), abdykacji Napoleona (1814 r.), bitwy pod Waterloo (1815 r.) – przedstawia wpływ</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. bitwa trzech cesarzy, tzw. bitwa narodów – omawia rolę postaci: Franciszka I, Horatia Nelsona, Michaiła Kutuzowa, Arthura Wellesleya – zna daty: objęcia przez Napoleona dowództwa nad Armią Włoch (1796 r.), wyprawy wojsk Napoleona do Egiptu</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: taktyka linearna, taktyka kolumnowo-tyralierska – omawia rolę postaci: Louisa Nicolasa Davouta, Michela Neyana – zna daty: I koalicji antyfrancuskiej (1792–1797 r.), utworzenia armii narodowej we</p>	<p>Uczeń: – ocenia talent militarny Napoleona.</p>

	<p>Francuzów 6. Armie w epoce napoleońskiej</p>		<p>rewolucji francuskiej na przemiany w wojsku – wymienia bitwy, które miały przełomowe znaczenie w kampaniach napoleońskich – charakteryzuje rodzaje wojsk tworzących armię Napoleona – prezentuje przebieg i skutki wyprawy sił Napoleona na Moskwę.</p>	<p>(1798 r.), bitwy pod piramidami (1798 r.), bitwy pod Abukirem (1799 r.), bitwy pod Marengo (1800 r.), bitwy pod Frydlandem (1807 r.), bitwy pod Jeną (1806 r.), bitwy pod Auerstädt (1806 r.), bitwy pod Trafalgarem (1805 r.), bitwy pod Wagram (1809 r.) – omawia początki kariery Napoleona Bonapartego – wymienia czynniki, które zadecydowały o zwycięstwie Francuzów w wojnie z siłami I koalicji – przedstawia przebieg kampanii napoleońskich – prezentuje strategię wykorzystaną przez Arthura Wellesleya w trakcie bitwy pod</p>	<p>Francji (1793 r.), zdobycia przez siły Napoleona Tulonu (1793 r.), II koalicji antyfrancuskiej (1799–1802 r.), pokoju w Amiens (1802 r.), wybuchu wojny francusko- angielskiej (1803 r.), III koalicji antyfrancuskiej (1805 r.), IV koalicji antyfrancuskiej (1806–1807 r.), bitwy pod Ławą Pruską (1807 r.), V koalicji antyfrancuskiej (1808–1809 r.), VI koalicji antyfrancuskiej (1812–1814 r.), VII koalicji antyfrancuskiej (1815 r.) – wyjaśnia, czym różniła się kampania rosyjska od poprzednich wojen</p>	
--	---	--	--	---	---	--

				Waterloo – określa okoliczności upadku Napoleona.	toczonych przez armię Napoleona.	
2. „Czarna i biała legenda” Napoleona	1. Stosunek Napoleona do podbitej ludności 2. Polityka francuska wobec Hiszpanii 3. Księstwo Warszawskie	Uczeń: – zna datę utworzenia Księstwa Warszawskiego (1807 r.) – przedstawia okoliczności powstania Księstwa Warszawskiego.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Kodeks Napoleona</i> , blokada kontynentalna – omawia rolę postaci Józefa Poniatowskiego – zna daty: pokoju w Tylży (1807 r.), wojny z Austrią (1809 r.), wysłania legionistów polskich na Santo Domingo (1801–1802 r.) – wskazuje na mapie obszary państw zależnych od Francji w czasach rządów Napoleona – przedstawia stosunek Napoleona do podbitej ludności – opisuje wkład militarny Polaków w kampanie armii	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu tzw. II wojna polska – omawia rolę postaci: Józefa Bonapartego, Józefa Zajączka – zna daty: blokady kontynentalnej (1806–1810 r.), wybuchu powstania w Wielkopolsce (1806 r.) – prezentuje politykę francuską w Hiszpanii – przedstawia słabości i zalety Księstwa Warszawskiego – analizuje „czarną i białą legendę” Napoleona.	Uczeń: – zna daty: traktatu w Fontainebleau (1807 r.), usunięcia Francuzów z Hiszpanii (1813 r.) – przedstawia stosunek różnych narodów europejskich do Napoleona – wyjaśnia różnice pomiędzy ocenami Napoleona w Polsce i w innych państwach europejskich.	Uczeń: – ocenia stosunek Napoleona do podbitej ludności – ocenia stosunek Napoleona do Polaków – ocenia, czy opowiedzenie się po stronie Napoleona przyniosło Polakom korzyści.

			Napoleona.			
3. Od kongresu wiedeńskiego do pax Britannica	<p>1. Nowy ład w Europie</p> <p>2. Rewolucje w pierwszej połowie XIX wieku</p> <p>3. Wojna krymska i kongres berliński</p> <p>4. Konflikty kolonialne</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminu kongres wiedeński</p> <p>– zna daty obrad kongresu wiedeńskiego (1814–1815 r.)</p> <p>– wymienia postanowienia polityczne i terytorialne uczestników kongresu wiedeńskiego.</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Święte Przymierze, <i>pax Britannica</i>, Wiosna Ludów, wojna krymska, kongres berliński</p> <p>– omawia rolę postaci: Aleksandra I, Wiktorii I, Aleksandra II</p> <p>– zna daty: utworzenia Świętego Przymierza (1815 r.), wybuchu powstania listopadowego (1830 r.), Wiosny Ludów (1848–1849 r.), wojny krymskiej (1853–1856 r.), kongresu berlińskiego (1878 r.)</p> <p>– omawia okoliczności zwołania kongresu wiedeńskiego</p> <p>– tłumaczy, komu</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: epoka wiktoriańska, rządy reakcji, tzw. sojusz trzech cesarzy, powstanie sipajów, wojny burskie, tzw. powstanie bokserów</p> <p>– omawia rolę postaci: Mikołaja I, Giuseppe Mazziniego, Józefa Bema</p> <p>– zna daty: rewolucji we Francji i w Belgii (1830 r.), powstania sipajów (1857–1859 r.), zawarcia tzw. sojuszu trzech cesarzy (1873 r.), I wojny burskiej (1880–1881 r.), tzw. powstania bokserów (1899 r.), II wojny burskiej (1899–1902 r.)</p> <p>– wyjaśnia, co leżało u podstaw potęgi</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– zna daty: podboju Algierii (1830–1847 r.), powstań we Włoszech (1831 r.), I wojny opiumowej (1839–1842 r.), oblężenia Sewastopola (1854–1855 r.), wojny rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.), pokoju w San Stefano (1878 r.), dwuprzymierza Niemiec i Austro-Węgier (1879 r.), wojny Brytyjczyków z Zulusami (1879 r.), I wojny włosko-etiopskiej (1887–1889 r.), II wojny włosko-etiopskiej (1895–1896 r.), bitwy pod Aduą (1896 r.)</p> <p>– opisuje przebieg działań zbrojnych w trakcie wojny</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia wpływ postanowień uczestników kongresu berlińskiego na ład europejski</p> <p>– ocenia politykę Wielkiej Brytanii w XIX i na początku XX w.</p>

			<p>służyły, a kogo ograniczały postanowienia uczestników kongresów: wiedeńskiego i berlińskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rolę, jaką miało odgrywać Świąte Przymierze – wyjaśnia, na czym polegał <i>pax Britannica</i> – określa przyczyny rywalizacji rosyjsko-tureckiej – prezentuje postanowienia uczestników kongresu berlińskiego. 	<p>Wielkiej Brytanii</p> <ul style="list-style-type: none"> – określa przyczyny, przebieg i skutki rewolucji europejskich z pierwszej połowy XIX w. – wymienia rewolucje z pierwszej połowy XIX w. – tłumaczy, dlaczego władcy państw Europy Zachodniej ingerowali w konflikt rosyjsko-turecki – omawia przebieg i skutki wojny krymskiej – wymienia konflikty kolonialne, w które była zaangażowana Wielka Brytania – wyjaśnia, dlaczego państwa europejskie angażowały się w konflikty kolonialne – przedstawia korzyści, jakie polityka kolonialna 	<p>rosyjsko-tureckiej (1877–1878 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia konflikty kolonialne w Afryce – przedstawia konflikty kolonialne w Azji – prezentuje ekspansję kolonialną Francji, Niemiec i Włoch. 	
--	--	--	---	--	---	--

				przynosiła mocarstwom europejskim.		
4. Przemiany w wojskowość ci w XIX wieku	1. Armie narodowe 2. Wynalazki i nowa broń 3. Wojny we Włoszech i powstanie Czerwonego Krzyża 4. Wojna francusko- niemiecka	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Czerwony Krzyż – zna daty: Wiosny Ludów we Włoszech (1848–1849 r.), utworzenia Królestwa Włoch (1861 r.), proklamowania powstania II Rzeszy (18 stycznia 1871 r.) – wymienia wady i zalety wprowadzenia armii narodowych z poboru.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldi, Napoleona III, Ottona von Bismarcka – zna daty: bitwy pod Solferino (1859 r.), wojny francusko- pruskiej (1870–1871 r.), pokoju we Frankfurcie nad Menem (1871 r.) – podaje cechy charakterystyczne i skutki powstania armii narodowych – wymienia nowe rodzaje broni i wynalazki służące jej udoskonalaniu – przedstawia okoliczności utworzenia Czerwonego Krzyża.	Uczeń: – omawia rolę postaci Jeana Henriego Dunanta – zna daty: skonstruowania karabinu iglicowego (1836 r.), skonstruowania karabinu maszynowego (1884 r.), I bitwy pod Custozą (1848 r.), wojny francusko- austriackiej (1859 r.), wyprawy „czerwonych koszul” (1860 r.), wojny włosko-prusko- austriackiej (1866 r.), II bitwy pod Custozą (1866 r.), bitwy pod Sedanem (1870 r.) – wyjaśnia wpływ rozwoju techniki na sposób prowadzenia	Uczeń: – omawia rolę postaci: Hiram Maxima, Helmuta von Moltke – zna daty: uchwalenia konwencji genewskiej (1864 r.), kapitulacji francuskiej Armii Renu pod Metzem (1870 r.) – wymienia przyczyny wzrostu strat osobowych na polach bitew w drugiej połowie XIX w. – wyjaśnia, w jaki sposób starano się poprawić opiekę nad żołnierzami rannymi na polach bitew.	Uczeń: – porównuje przebieg zjednoczenia Włoch i Niemiec oraz ocenia, w którym z tych procesów aspekt militarny miał większe znaczenie.

				<p>działań wojennych w XIX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – prezentuje przebieg działań wojennych zmierzających do zjednoczenia Włoch – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki wojny francusko-niemieckiej. 		
V. Stulecie konfliktów globalnych						
1. I wojna światowa	<p>1. I wojna światowa na froncie zachodnim</p> <p>2. Walki na froncie wschodnim</p> <p>3. Walki na pozostałych frontach</p> <p>4. I wojna światowa na morzach</p> <p>5. Zmiany w technice wojskowej</p> <p>6. Skutki</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: trójprzymierze, ententa (trójporozumienie), Liga Narodów – zna daty: I wojny światowej (1914–1918 r.), podpisania rozejmu na froncie zachodnim (11 listopada 1918 r.), rewolucji lutowej (1917 r.), rewolucji październikowej (1917 r.), utworzenia 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna pozycyjna, broń chemiczna, nieograniczona wojna podwodna – omawia rolę postaci Thomasa Woodrowa Wilsona – zna daty: bitwy nad Marną (1914 r.), bitwy pod Tannenbergiem (1914 r.), bitwy pod Ypres (1915 r.), bitwy pod Gorlicami 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Philippe’a Pétaina, Paula von Hindenburga, Aleksieja Brusilowa – zna daty: pierwszego zastosowania broni chemicznej (1915 r.), przystąpienia Włoch do wojny po stronie ententy (1915 r.), bitwy na półwyspie Gallipoli (1915–1916 r.), pierwszego zastosowania 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: bitwy nad jeziorami mazurskimi (1914 r.), przystąpienia Turcji do wojny po stronie państw centralnych (1914 r.), przystąpienia Rumunii do wojny po stronie ententy (1916 r.), przystąpienia Grecji do wojny po stronie ententy (1917 r.), buntu niemieckich marynarzy w Kilonii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy państwa centralne miały szansę na zwycięstwo – ocenia skuteczność działań Ligi Narodów.

	<p>społeczne I wojny światowej 7. Powstanie Ligi Narodów</p>	<p>Ligi Narodów (1920 r.) – przedstawia skutki społeczne I wojny światowej.</p>	<p>(1915 r.), bitwy pod Verdun (1916 r.), bitwy nad Sommą (1916 r.), ofensywy Brusilowa (1916 r.), przystąpienia USA do wojny po stronie ententy (1917 r.), pokoju w Brześciu nad Bugiem (1918 r.) – wskazuje na mapie obszary państw uczestniczących w wojnie po stronie ententy i państw centralnych – wyjaśnia znaczenie bitew: nad Marną, pod Verdun i nad Sommą dla przebiegu działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia znaczenie bitew: pod Tannenbergiem i Gorlicami oraz ofensywy Brusilowa dla przebiegu działań wojennych</p>	<p>czołgów (1916 r.), bitwy jutlandzkiej (1916 r.), II bitwy nad Marną (1918 r.) – prezentuje przebieg działań wojennych na froncie zachodnim – wyjaśnia, z jakich powodów konflikt na froncie zachodnim przekształcił się w wojnę pozycyjną – przedstawia przebieg działań wojennych na froncie wschodnim – tłumaczy, jakie znaczenie dla przebiegu I wojny światowej miało przystąpienie USA do wojny po stronie państw ententy – opisuje przebieg działań wojennych na morzu – przedstawia zmiany techniki</p>	<p>(1918 r.) – przedstawia przebieg walk na frontach I wojny światowej innych niż wschodni i zachodni – wskazuje, które rodzaje broni zastosowane w trakcie I wojny światowej miały charakter defensywny, a które ofensywny – porównuje okoliczności zakończenia działań zbrojnych na frontach: wschodnim i zachodnim.</p>	
--	--	---	---	---	--	--

			<p>na froncie wschodnim</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia taktyki prowadzenia działań zbrojnych wykorzystywane w czasie I wojny światowej – opisuje okoliczności i cele utworzenia Ligi Narodów. 	<p>wojennej</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia, jakie były przyczyny i skutki zastosowania broni chemicznej. 		
2. Wojna totalna	<ol style="list-style-type: none"> 1. Sukcesy niemieckie z lat 1939–1941 2. Walki na froncie wschodnim 3. Walki w Afryce 4. Front zachodni w latach 1943–1945 5. Wojna na Dalekim Wschodzie 6. Na czym polegała wojna totalna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: wojna totalna, alianci – zna daty: II wojny światowej (1939–1945 r.), ataku III Rzeszy na Polskę (1 września 1939 r.), agresji ZSRR na Polskę (17 września 1939 r.), bitwy o Anglię (lipiec – październik 1940 r.), agresji Niemiec na ZSRR (22 czerwca 1941 r.), powstania warszawskiego (1 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminu wojna błyskawiczna (blitzkrieg) – zna daty: bitwy nad Bzurą (9–19 września 1939 r.), kapitulacji Warszawy (28 września 1939 r.), ataku Niemiec na Danię i Norwegię (kwiecień 1940 r.), ataku Niemiec na Francję, Belgię, Holandię i Luksemburg (maj 1940 r.), bitwy o 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: bitwa o Atlantyk, tzw. wilcze stada, kamikaze – omawia rolę postaci: Erwina Rommła, Bernarda Montgomery’ego, Stanisława Sosabowskiego – zna daty: przystąpienia Włoch do wojny po stronie III Rzeszy (czerwiec 1940 r.), ofensywy włoskiej w Afryce (czerwiec 1940 r.), 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: ataku Japonii na Chiny (1937 r.), kapitulacji Helu (2 października 1939 r.), kapitulacji SGO „Polesie” (5 października 1939 r.), kapitulacji Francji (czerwiec 1940 r.), zdobycia Krety przez Niemców (maj 1941 r.), operacji Torch (listopad 1942 r.), zajęcia przez Japończyków Holenderskich Indii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – porównuje przebieg I i II wojny światowej.

	<p>7. Rozwój techniki podczas II wojny światowej</p>	<p>sierpnia – 3 października 1944 r.), kapitulacji III Rzeszy (8 maja 1945 r.), zrzucenia bomb atomowych na Hiroszimę i Nagasaki (6 i 9 sierpnia 1945 r.), kapitulacji Japonii (2 września 1945 r.) – omawia cechy charakterystyczne wojny totalnej na przykładzie II wojny światowej.</p>	<p>Moskwę (1941/1942 r.), ataku na Pearl Harbor (7 grudnia 1941 r.), bitwy o Midway (czerwiec 1942 r.), bitwy o Stalingrad (sierpień 1942 – luty 1943 r.), bitwy na Łuku Kurskim (lipiec – sierpień 1943 r.), lądowania w Normandii (6 czerwca 1944 r.) – tłumaczy, jakie znaczenie militarne miały bitwy: o Anglię i pod Stalingradem – uzasadnia, dlaczego bitwę na Łuku Kurskim uznaje się za moment przełomowy II wojny światowej – wyjaśnia, jakie znaczenie militarne, polityczne i humanitarne miało zrzucenie bomb atomowych na</p>	<p>agresji Włoch na Grecję (październik 1940 r.), agresji Niemiec na Jugosławię i Grecję (kwiecień 1941 r.), bitwy pod El-Alamejn (listopad 1942 r.), bitwy o Guadalcanal (1942/1943 r.), inwazji aliantów na Sycylię (lipiec 1943 r.), kapitulacji Włoch (8 września 1943 r.), operacji Bagration (czerwiec 1944 r.), operacji Market Garden (wrzesień 1944 r.), kontrofensywy niemieckiej w Ardenach (grudzień 1944 r.), ofensywy styczniowej Armii Czerwonej (1945 r.), kapitulacji Berlina (2 maja 1945 r.), wyzwolenia Włoch (maj 1945 r.)</p>	<p>Wschodnich, Filipin i Malajów (1942 r.), kapitulacji wojsk niemiecko-włoskich w Afryce (13 maja 1943 r.), bitwy na Morzu Filipińskim (czerwiec 1944 r.), wyzwolenia Paryża (sierpień 1944 r.), bitwy o Iwo Jimę (marzec 1945 r.), bitwy o Okinawę (kwiecień – czerwiec 1945 r.), sforsowania Renu przez wojska alianckie (kwiecień 1945 r.), odzyskania Filipin przez USA (1945 r.) – przedstawia strategię wykorzystaną przez armie: niemiecką i radziecką w trakcie bitwy na Łuku Kurskim – omawia przebieg działań wojennych</p>	
--	--	--	---	---	--	--

			<p>Hiroszimą i Nagasaki</p> <ul style="list-style-type: none"> – przedstawia rozwój techniki podczas II wojny światowej i jego konsekwencje – wyjaśnia, dlaczego front wschodni miał decydujące znaczenie podczas II wojny światowej. 	<ul style="list-style-type: none"> – przedstawia przebieg działań wojennych w Europie w latach 1939–1941 – opisuje przebieg działań na froncie wschodnim – omawia przebieg walk na froncie zachodnim w latach 1943–1945 – wyjaśnia znaczenie bitwy o Atlantyk dla ostatecznego wyniku wojny – prezentuje przebieg działań wojennych w Afryce – wyjaśnia, dlaczego kobiety dopuszczono do walk na froncie. 	w Azji i na Pacyfiku.	
<p>3. ONZ i <i>pax Americana</i></p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Powstanie ONZ 2. Rozwój prawa humanitarnego 3. Zimna wojna 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: <p>Organizacja Narodów Zjednoczonych, zimna wojna</p> <p>– zna daty:</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: tzw. wielka trójka, prawo humanitarne, NATO, Układ Warszawski, żelazna kurtyna, <i>pax Americana</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zna daty: konferencji w Dumbarton Oaks (1944 r.), zawarcia konwencji haskiej o pokojowym rozstrzygnięciu 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – charakteryzuje i porównuje trzy koncepcje ładu światowego: <i>pax Romana</i>, <i>pax Britannica</i> i <i>pax Americana</i> 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia, czy mimo wykorzystania podczas obu wojen światowych nowych rodzajów broni oraz metod prowadzenia

	4. Od <i>pax Romana</i> do <i>pax Americana</i>	konferencji założycielskiej ONZ (25 kwietnia 1945 r.), podpisania <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> (26 czerwca 1945 r.), zimnej wojny (1945–1991 r.) – przedstawia cele i zasady działania ONZ.	– omawia rolę postaci: Winstona Churchilla, Ronalda Reagana – zna daty: konferencji w Jałcie (luty 1945 r.), utworzenia NATO (1949 r.), powstania Układu Warszawskiego (1955 r.) – prezentuje okoliczności utworzenia ONZ – wymienia zasady prawa humanitarnego – wyjaśnia, czym była zimna wojna – tłumaczy, na czym polega <i>pax Americana</i> .	sporów (1899 r.), konferencji haskiej (1907 r.), zawarcia konwencji genewskich (1949 r.) – wymienia dokumenty będące podstawami prawa humanitarnego – omawia rolę NATO i Układu Warszawskiego w rywalizacji między Wschodem a Zachodem – przedstawia etapy rozwoju prawodawstwa humanitarnego.	– podaje czynniki mające wpływ na doskonalenie prawodawstwa humanitarnego.	działań zbrojnych zapisy konwencji haskich z 1907 r. pozostały aktualne – ocenia, czy zachowaniu pokoju światowego bardziej służy model dwubiegunowy, czy taki, w którym dominuje jedno supermocarstwo.
4. Wizje globalnej zagłady	1. Broń atomowa 2. Terroryzm 3. Wizje zagłady świata	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wyścig zbrojeń, terroryzm – zna datę zamachów w Nowym Jorku (11	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu kryzys kubański – omawia rolę postaci: Fidela Castro, Johna F.	Uczeń: – zna daty: zawarcia układu o nierozprzestrzeniani u broni jądrowej (1968 r.), desantu w Zatoce Świń (1961	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu projekt Manhattan – omawia rolę postaci: Roberta Oppenheimera,	Uczeń: – ocenia metody i sposoby działania organizacji terrorystycznych oraz sposoby walki ze współczesnym

		września 2001 r.) – przedstawia przyczyny i skutki terroryzmu.	Kennedy’ego, Osamy bin Ladena – zna datę początku kryzysu kubańskiego (1962 r.) – wskazuje na mapie regiony świata zagrożone terroryzmem – przedstawia znaczenie posiadania przez państwa broni atomowej – tłumaczy, jakie znaczenie miał wyścig zbrojeń dla bezpieczeństwa międzynarodowego po II wojnie światowej – wymienia rodzaje terroryzmu.	r.), zamachów w Madrycie (2004 r.), zamachów w Londynie (2005 r.) – wskazuje na mapie miejsca konfliktów, w które są wysyłani żołnierze polscy – omawia cechy charakterystyczne i przykłady różnych rodzajów terroryzmu: etniczno-narodowego, społeczno-rewolucyjnego i islamskiego – prezentuje wpływ terroryzmu na bezpieczeństwo międzynarodowe i ład światowy – przedstawia naukowe i futurystyczne wizje zagłady świata.	Andreasa Baadera, Ulrike Meinhof – zna daty: przewrotu na Kubie (1959 r.), zdetonowania pierwszej bomby wodorowej (1952 r.), zdetonowania pierwszej bomby neutronowej (1962 r.) – omawia rozwój i rozprzestrzenianie się broni nuklearnej w okresie zimnej wojny.	terroryzmem.
5. Nigdy więcej wojny!	1. Początki ruchu pacyfistycznego	Uczeń: – zna daty interwencji	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu ruch	Uczeń: – omawia rolę postaci: Ho Chi	Uczeń: – zna daty: powstania	Uczeń: – ocenia rolę wojsk amerykańskich

	<p>o</p> <p>2. Pacyzizm w XX wieku</p> <p>3. Wojna w Wietnamie</p> <p>4. Wojna bez broni</p>	<p>amerykańskiej w Wietnamie (1964–1973 r.)</p> <p>– wyjaśnia, jakie znaczenie ideologiczne i polityczna ma Pokojowa Nagroda Nobla.</p>	<p>pacyfistyczny</p> <p>– omawia rolę postaci: Mahatmy Gandhiego, Richarda Nixona</p> <p>– zna daty: interwencji francuskiej w Wietnamie (1945–1954 r.), zawarcia traktatów paryskich (1973 r.)</p> <p>– tłumaczy, jakie znaczenie miała wojna w Wietnamie dla nasilania się nastrojów pacyfistycznych</p> <p>– podaje przyczyny klęski polityki USA w Wietnamie</p> <p>– wyjaśnia, na czym polega wojna bez broni.</p>	<p>Minha, Ngo Dinh Diema</p> <p>– zna daty: wystąpień studenckich w USA i Europie Zachodniej (1968–1969 r.), zajęcia Wietnamu Południowego przez komunistów z Wietnamu Północnego (1975 r.)</p> <p>– wyjaśnia, jakie idee i przekonania leżą u podstaw ruchu pacyfistycznego</p> <p>– określa przyczyny, przebieg i skutki wojny w Wietnamie</p> <p>– tłumaczy, dlaczego warto podejmować działania określone jako wojna bez broni</p> <p>– wymienia przykłady wojny bez broni.</p>	<p>Demokratycznej Republiki Wietnamu (1945 r.), zamachu stanu w Wietnamie Południowym (1963 r.), ofensywy Tet (1968 r.), ofensywy wojsk Wietnamu Północnego (1972 r.)</p> <p>– przedstawia i porównuje rozwój ruchu pacyfistycznego po I i II wojnie światowej.</p>	<p>podczas wojny wietnamskiej</p> <p>– ocenia skutki wojny bez broni</p> <p>– ocenia, czy pacyfizm może stać się obowiązującą doktryną państwową.</p>
--	--	---	---	---	---	---

Historia i społeczeństwo

Rządzący i rządzi

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny

Obowiązuje wszystkich uczniów jednakże ze stosowną korektą uwzględniającą zalecenia poradni w odniesieniu do uczniów dysfunkcyjnych.

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.

Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
I. U źródeł demokracji i republiki						
1. Obywatel w polis ateńskiej	1. Kto był obywatelem Aten? 2. Reformy ustrojowe w Atenach 3. Demokratyczne Ateny 4. Kto	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>polis</i> , monarchia, oligarchia, demokracja, tyrania – omawia rolę postaci: Peryklesa, Arystotelesa – zna datę reform	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: zgromadzenie ludowe (eklezja), Rada Pięciuset, sąd ludowy (heliaja), kolegium dziesięciu strategów, ostracyzm	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „strząśnięcie długów”, hoplici, falanga, agora, areopag, „zwierzę polityczne” – zna datę rozpoczęcia okresu	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: dem, ostrakon – omawia rolę postaci Aspazji z Miletu – zna datę spisania prawa przez Drakona (621 r.	Uczeń: – ocenia wpływ reform: Solona, Klejstenesa i Peryklesa na sytuację społeczno-polityczną obywateli ateńskich.

	<p>sprawował władzę w Atenach?</p> <p>5. „Jedność w różnorodności” – obywatel i obywatelstwo w ujęciu Arystotelesa</p>	<p>Peryklesa (451/450 r. p.n.e.)</p> <p>– prezentuje warunki uzyskania obywatelstwa w starożytnych Atenach</p> <p>– wymienia prawa i obowiązki obywateli <i>polis</i> ateńskiej.</p>	<p>– omawia rolę postaci: Solona, Klejstenesa</p> <p>– zna daty reform: Solona (594/593 r. p.n.e.) i Klejstenesa (508/507 r. p.n.e.)</p> <p>– wskazuje na mapie Attykę oraz inne obszary zamieszkane przez Greków</p> <p>– przedstawia wpływ warunków naturalnych Grecji na powstanie i funkcjonowanie greckich <i>poleis</i></p> <p>– omawia reformy: Solona, Klejstenesa i Peryklesa</p> <p>– prezentuje prawa poszczególnych grup społecznych w <i>polis</i> ateńskiej.</p>	<p>tyranii Pizystratów (561 r. p.n.e.)</p> <p>– wymienia sposoby uzyskiwania obywatelstwa <i>polis</i> ateńskiej</p> <p>– omawia położenie obywateli ateńskich w VI w. p.n.e. i jego wpływ na reformy ustrojowe w Atenach</p> <p>– przedstawia funkcjonowanie i kompetencje instytucji demokratycznych w Atenach</p> <p>– prezentuje poglądy Arystotelesa na temat miejsca i roli obywateli w greckich <i>poleis</i></p> <p>– przedstawia udział obywateli Aten w sprawowaniu władzy.</p>	<p>p.n.e.)</p> <p>– tłumaczy, w jaki sposób zmiana taktyki wojennej wpłynęła na społeczność <i>polis</i></p> <p>– przedstawia znaczenie agory dla funkcjonowania demokracji w Atenach.</p>	
<p>2. Republika rzymska i jej</p>	<p>1. Władze republikańskie</p> <p>2. Walka o</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: republika,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów:</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: <i>civitas</i>,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia wpływ podbojów rzymskich</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– porównuje prawa obywateli</p>

<p>obywatele</p>	<p>prawa polityczne plebejuszy 3. Kim był obywatel Rzymu? 4. Podboje rzymskie a upadek republiki 5. Jak można uzyskać obywatelstwo ?</p>	<p>cesarstwo – zna okres istnienia republiki (509–31 r. p.n.e.) – tłumaczy sposób nabywania obywatelstwa w starożytnym Rzymie – przedstawia prawa i obowiązki obywateli rzymskich.</p>	<p>patrycjusze, plebejusze, zgromadzenia ludowe (komicja), senat, dyktator, konsul, pretor, cenzor, edyl, kwestor, trybun ludowy, <i>ius sanguinis</i> (prawo krwi), naturalizacja, <i>ius soli</i> (prawo ziemi) – omawia rolę postaci: Oktawiana Augusta, Karakalli – zna okresy istnienia: monarchii rzymskiej (753–509 r. p.n.e.) i cesarstwa (31 r. p.n.e. – 476 r. n.e.) oraz datę wydania przez Karakallę edyktu (212 r. n.e.) – wymienia nazwy urzędów funkcjonujących w republikańskim Rzymie i określa kompetencje</p>	<p>pryncypat, dominat, bezpieczeństwa (apatryda) – omawia rolę postaci: Tarkwiniusza Pysznego, Dioklecjana, Cyncerona – zna datę utworzenia urzędu trybunów ludowych (V w. p.n.e.) – pokazuje na mapie rozwój terytorialny Rzymu do II w. n.e. – prezentuje wpływ konfliktu między patrycjuszami a plebejuszami na zmiany ustrojowe w Rzymie – przedstawia ustrój republikańskiego Rzymu – omawia sposoby uzyskiwania obywatelstwa w starożytności i obecnie.</p>	<p>na przemiany ustrojowe w państwie – wyjaśnia, na czym polega zjawisko bezpieczeństwa i omawia jego konsekwencje.</p>	<p>starożytnych Aten i Rzymu z prawami obywateli współczesnych państw.</p>
-------------------------	---	---	---	---	--	--

<p>3. Tradycja antycznej demokracji i republiki w późniejszych epokach</p>	<p>1. Republiki w średniowieczu 2. Obywatele średniowiecznych miast 3. Republika Niderlandów 4. Demokratyczne i republikańskie tradycje polskiej szlachty</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: republika miejska, autonomia – wymienia warunki uzyskiwania obywatelstwa miejskiego w średniowieczu.</p>	<p>urzędników. Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: patrycjat, rada miejska, ława sądowa, demokracja szlachecka, sarmatyzm – wskazuje na mapie Republikę Zjednoczonych Prowincji i Rzeczpospolitą Obojga Narodów – omawia przyczyny i skutki odradzania się republik miejskich w Italii – przedstawia zakres autonomii średniowiecznych miast – prezentuje okoliczności powstania i funkcjonowanie Republiki Zjednoczonych Niderlandów – wymienia</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: doża, Signoria, Wielka Rada, Stany Generalne – zna daty: odrodzenia się republik miejskich w Italii (VIII w.), proklamowania Republiki Niderlandów (1588 r.) – wskazuje na mapie republiki miejskie w Italii i Nowogród Wielki – omawia ustrój Republiki Weneckiej – tłumaczy wpływ tradycji antycznych na szlachecką ideologię sarmatyzmu – opisuje wpływ tradycji antycznych na funkcjonowanie Rzeczypospolitej.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: domicyl, wilkierz – porównuje zasady uzyskiwania obywatelstwa w starożytnych Atenach i Rzymie oraz w miastach średniowiecznych.</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ tradycji demokratycznej Grecji i republikańskiego Rzymu na powstanie oraz funkcjonowanie średniowiecznych republik kupieckich, Republiki Niderlandów i Rzeczypospolitej.</p>
---	---	---	--	---	--	---

			przyczyny ukszałtowania się demokracji szlacheckiej w Polsce.			
II. Królowie i poddani						
1. Władcy średniowie cznej Europy	1. Królestwo Franków i jego relacje z Kościołem 2. Cesarstwo uniwersalistyczne 3. Cezaropapizm czy papocezaryzm? 4. Wyprawy krzyżowe 5. Jak przedstawiano pochodzenie władzy monarszej?	Uczeń: – omawia rolę postaci: Karola Wielkiego, Ottona I, Ottona III – zna daty koronacji cesarskich: Karola Wielkiego (800 r.) i Ottona I (962 r.) – wymienia obowiązki przypisane w średniowieczu cesarzowi i papieżowi.	Uczeń: – omawia rolę postaci: Chlodwiga, Pepina Krótkiego, Karola Łysego, Lotara, Ludwika Niemieckiego, Grzegorza VII, Henryka IV, Innocentego III – zna daty: chrztu Chlodwiga (496 r.), traktatu z Verdun (843 r.), ogłoszenia <i>Dictatus papae</i> (1075 r.), synodu w Clermont (1096 r.) – pokazuje na mapie podział państwa Franków na mocy traktatu z Verdun oraz Państwo Kościelne – prezentuje	Uczeń: – omawia rolę postaci: Urbana II, Kaliksta II, Henryka V – zna daty: powstania Państwa Kościelnego (756 r.), ukorzenia się Henryka IV w Canossie (1077 r.), zawarcia konkordatu wormackiego (1122 r.) – przedstawia historię Europy po upadku Imperium Rzymskiego – prezentuje relacje między państwem Franków a Kościołem – wymienia postanowienia konkordatu	Uczeń: – omawia i ocenia koncepcje cesarstwa uniwersalistycznego : Karola Wielkiego, Ottona I i Ottona III.	Uczeń: – ocenia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarszej – ocenia realne możliwości stworzenia cesarstwa uniwersalistycznego w średniowieczu.

			<p>założenia cesaropapizmu i papocezaryzmu – opisuje spór między cesarstwem a papieżem w średniowieczu – przedstawia poglądy Innocentego III.</p>	<p>wormackiego – omawia średniowieczne teorie dotyczące pochodzenia władzy monarchicznej – wyjaśnia, jakie konsekwencje dla rywalizacji cesarzy i papieżów miały wyprawy krzyżowe.</p>		
<p>2. Feudalizm w średniowieczu</p>	<p>1. Czym był feudalizm? 2. Drabina feudalna 3. System lenny 4. Poddaństwo chłopów 5. Skutki feudalizmu</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: feudalizm, wasal, senior, lenno, pańszczyzna – omawia obowiązki wasala i seniora.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: hołd lenny, inwestytura, drabina feudalna, poddaństwo, renta feudalna, czynsz – opisuje funkcjonowanie systemu wasalno-lennego – tłumaczy, na czym polegało poddaństwo gruntowe, osobiste i sądowe chłopów.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka naturalna, akt komendacji, akt prekaryjny – omawia zasady średniowiecznej gospodarki naturalnej – prezentuje wpływ feudalizmu na władzę królewską.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>homagium</i>, suzeren – przedstawia wpływ systemu wasalno-lennego na sposób życia przedstawicieli różnych warstw społecznych w średniowiecznej Europie.</p>	<p>Uczeń: – ocenia skutki feudalizmu dla społeczeństwa i gospodarki europejskiej.</p>
<p>3. Miasta średniowiecznej</p>	<p>1. Od upadku do rozkwitu miast</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: lokacja,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wójt,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: prawo</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu</p>	<p>Uczeń: – ocenia znaczenie urbanizacji dla</p>

Europy	2. Lokacje miejskie 3. Prawo lokacyjne 4. Samorząd miejski 5. Średniowieczne miasto i jego cechy charakterystyczne 6. Cechy i gildie	cech, gildia, rada miejska – prezentuje przebieg procesu lokacji miasta i wymienia korzyści, które uzyskiwali jego mieszkańcy – przedstawia zadania oraz funkcje średniowiecznych cechów i gildii.	ława, burmistrz, rajca, ławnik, ratusz, patrycjat, pospólstwo, plebs – omawia organizację i kompetencje samorządu miejskiego – wymienia cechy charakterystyczne średniowiecznego miasta – opisuje strukturę średniowiecznego mieszczaństwa.	lokacyjne, zasadzka, konsul, doża, „partacze”, hanza – zna daty ustanowienia praw: magdeburskiego (1037 r.) i lubeckiego (1225 r.) – przedstawia proces odradzania się miast w średniowiecznej Europie – wymienia korzyści, które przynosiła miastom przynależność do hanz.	Związek Hanzeatycki (Hanza) – omawia przyczyny upadku miast na początku średniowiecza.	rozwoju gospodarczego w średniowieczu i współcześnie.
4. Kształtowanie się parlamentaryzmu europejskiego	1. Początki parlamentaryzmu angielskiego 2. Organizacja i działanie parlamentu angielskiego 3. Stany Generalne we Francji 4.	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: stan, monarchia stanowa, parlament, Stany Generalne – zna daty powstania: parlamentu angielskiego (1265 r.) i Stanów Generalnych we	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Wielka karta swobód</i> , Izba Lordów, Izba Gmin – omawia rolę postaci: Jana bez Ziemi, Filipa IV Pięknego – zna datę wydania <i>Wielkiej karty swobód</i> (1215 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: kortezy, landtagi, sobór ziemski – omawia rolę postaci Bonifacego VIII – zna datę powstania soboru ziemskiego w Rosji (1549 r.)	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Althing, <i>Wielka karta Leónu</i> , Hoftag, Riksdag, <i>impeachment</i> , parowie, lordowie – omawia rolę postaci: Henryka II, Tomasza Becketa, Szymona de	Uczeń: – ocenia wpływ przemian organizacji i funkcjonowania parlamentu angielskiego na współczesny parlamentaryzm – ocenia skutki ukształtowania się reprezentacji

	Kompetencje Stanów Generalnych 5. Zgromadzenia stanowe w innych krajach europejskich	Francji (1302 r.) – wymienia cechy charakterystyczne monarchii stanowej.	– wskazuje na mapie państwa, w których powstały reprezentacje stanowe – omawia organizację i działanie parlamentu angielskiego – przedstawia kompetencje parlamentu angielskiego – prezentuje organizację i działanie Stanów Generalnych we Francji – wymienia kompetencje Stanów Generalnych we Francji.	– przedstawia przyczyny ukształtowania się reprezentacji stanowej w Anglii – opisuje pozycję poszczególnych stanów społecznych w monarchiach: angielskiej i francuskiej – wymienia przyczyny zwołania Stanów Generalnych we Francji – opisuje warunki, które musiały zaistnieć w państwach, aby powstały w nich reprezentacje stanowe.	Montfort – zna daty: powstania islandzkiego Althingu (ok. 930 r.), pierwszych obrad kortezów w Królestwie Leónu (ok. 1188 r.) – wymienia przyczyny i skutki konfliktu królów angielskich z duchowieństwem – prezentuje organizację i kompetencje zgromadzeń stanowych w innych krajach europejskich – porównuje okoliczności powstania zgromadzeń stanowych w Anglii i we Francji.	stanowej dla państwa i władzy królewskiej.
III. Absolutyzm czy republika?						
1. Obywatele czy	1. Prawa człowieka i prawa	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów:	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: akty	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie	Uczeń: – ocenia wpływ poglądów

<p>poddani?</p>	<p>obywatela 2. Absolutyzm we Francji 3. Rewolucja angielska i jej skutki 4. Nowożytne teorie umowy społecznej</p>	<p>rewolucja, dyktatura, monarchia parlamentarna – omawia rolę postaci: Johna Locke’a, Charles’a de Montesquieu (Monteskiusza), Jeana-Jacques’a Rousseau, Woltera – zna datę ogłoszenia republiki w Anglii (1649 r.) – wymienia cechy charakterystyczne angielskiej monarchii parlamentarnej.</p>	<p>poddaństwo państwowe, lord protektor, <i>Habeas Corpus Act</i>, „chwalebna rewolucja”, umowa społeczna – omawia rolę postaci: Niccola Machiavellego, Jeana Bodina, Olivera Cromwella, Thomasa Hobbesa – zna daty: wybuchu wojny domowej w Anglii (1642 r.), zatwierdzenia <i>Habeas Corpus Act</i> (1679 r.), „chwalebnej rewolucji” (1688 r.) – prezentuje okoliczności „chwalebnej rewolucji” – przedstawia poglądy filozofów dotyczące umowy społecznej i jej realizacji.</p>	<p>nawigacyjne, <i>Deklaracja praw</i> – omawia rolę postaci: Armanda Jeana Richelieu, Ludwika XIV, Karola I, Karola II, Jakuba II, Marii II Stuart, Wilhelma III Orańskiego – zna daty: bitwy pod Naseby (1645 r.), uchwalenia aktów nawigacyjnych (1651 r.) – tłumaczy, jak w XVI i XVII w. rozumiano prawa człowieka oraz prawa obywatela – opisuje cechy charakterystyczne monarchii absolutnej na przykładzie Francji – wymienia przyczyny rewolucji angielskiej – przedstawia</p>	<p>terminów: „spisek prochowy”, torysi, wigowie – omawia rolę postaci: Thomasa Smitha, Jakuba I, Guya Fawkesa, Ludwika III, Jules’a Mazarina – zna daty: „spisku prochowego” (1605 r.), wydania <i>Instrumentu rządu</i> (1653 r.), objęcia tronu angielskiego przez Karola II (1660 r.) – prezentuje poglądy filozofów na temat mającego u podstaw idee oświeceniowe funkcjonowania nowoczesnego państwa.</p>	<p>oświeceniowych na temat umowy społecznej i funkcjonowania państwa na współczesne systemy demokratyczne oraz udział obywateli w rządzeniu państwem.</p>
------------------------	--	---	---	---	--	---

				przebieg angielskiej wojny domowej i jej wpływ na przemiany ustrojowe w Anglii.		
2. Elementy feudalizmu w czasach nowożytnych	<p>1. Dualizm gospodarczy w Europie</p> <p>2. Szlachta a pozostałe grupy społeczne</p> <p>3. Folwark szlachecki</p> <p>4. Jak zanikło poddaństwo chłopów?</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: gospodarka folwarczno-pańszczyźniana, pańszczyzna – wymienia cechy charakterystyczne gospodarki europejskiej na zachód i wschód od Łaby. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: dualizm gospodarczy, folwark pańszczyźniany, uwłaszczenie – zna daty: zniesienia poddaństwa osobistego w Księstwie Warszawskim (1807 r.), uwłaszczenia w Galicji (1848 r.), uwłaszczenia w Królestwie Polskim (1864 r.) – wskazuje na mapie umowną granicę podziału gospodarczego Europy – omawia gospodarcze skutki wielkich odkryć 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: pańszczyzna sprzężajna, komornicy – zna datę wydania <i>Statutu toruńskiego</i> (1520 r.) – przedstawia przyczyny przemian społeczno-ekonomicznych w XVI w. – prezentuje rolę gospodarczą i społeczną szlachty – wyjaśnia znaczenie <i>Statutu toruńskiego</i> dla rozwoju gospodarki folwarczno-pańszczyźnianej w Polsce – omawia przemiany społeczno- 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: połowiczny system dzierżawy, gospodarka dzierżawna (czynszowa) – porównuje rozwój gospodarczy na zachodzie i wschodzie Europy w XVI–XVIII w. oraz ocenia następstwa dostrzeżonych różnic. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia wpływ systemu gospodarczego na życie ludności w czasach nowożytnych i obecnych.

			<p>geograficznych – opisuje funkcjonowanie folwarku szlacheckiego – wymienia powinności chłopów wobec panów feudalnych – przedstawia etapy procesu uwłaszczenia na ziemiach polskich pod trzema zaborami.</p>	<p>gospodarcze oraz polityczne, które doprowadziły do eliminacji elementów feudalizmu w Europie.</p>		
<p>3. Rzeczpospolita – królestwo czy republika?</p>	<p>1. Początki polskiego parlamentaryzmu 2. Obrady sejmu walnego 3. Wolna elekcja 4. Sejmiki ziemskie 5. Sądy ziemskie i trybunały szlacheckie</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sejm walny, senat, izba poselska, <i>liberum veto</i>, <i>Nihil novi</i>, sejmik ziemski – zna daty: zwołania pierwszego dwuizbowego sejmu walnego (1493 r.), uchwalenia konstytucji <i>Nihil novi</i> (1505 r.), pierwszego zastosowania</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sąd ziemski, <i>Artykuły henrykowskie</i>, sejm zwyczajny (ordynaryjny), sejm nadzwyczajny (ekstraordynaryjny), sejm konwokacyjny, sejm elekcyjny – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta, Władysława</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja, rugi poselskie, Trybunał Koronny, Trybunał Litewski, interreks – prezentuje genezę polskiego parlamentaryzmu – tłumaczy wpływ konstytucji <i>Nihil novi</i> na funkcjonowanie polskiego parlamentaryzmu</p>	<p>Uczeń: – porównuje organizację parlamentu angielskiego i sejmu walnego w Rzeczypospolitej – ocenia skutki stosowania przez szlachtę <i>liberum veto</i>.</p>	<p>Uczeń: – porównuje oraz ocenia uprawnienia parlamentów: francuskiego, angielskiego i Rzeczypospolitej.</p>

		<p><i>liberum veto</i> (1652 r.) – omawia strukturę i zasady działania sejmu walnego.</p>	<p>Sicińskiego, Stefana Batorego – zna datę uchwalenia <i>Artykułów henrykowskich</i> (1573 r.) – prezentuje okoliczności zwołania pierwszego sejmu – wymienia i opisuje poszczególne etapy prac sejmu walnego – wymienia rodzaje sejmów – tłumaczy, w jaki sposób przywileje wpłynęły na potęgę polityczną szlachty.</p>	<p>– omawia kompetencje szlacheckich sądów ziemskich – przedstawia rolę, uprawnienia oraz zasady funkcjonowania sejmów konwokacyjnych i elekcyjnych – wymienia rodzaje szlacheckich sejmików ziemskich i prezentuje ich funkcje.</p>		
<p>4. Szlachta i magnateria</p>	<p>1. Jak powstał stan szlachecki? 2. Przywileje szlacheckie 3. Rozwarstwienie stanu szlacheckiego 4. Wzrost</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: przywilej szlachecki, oligarchia magnacka – omawia rolę postaci: Ludwika Węgierskiego, Władysława Jagiełły, Kazimierza</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: magnaci, średnia szlachta, infamia, banicja, klientelizm, latyfundium – omawia rolę postaci: Jana Olbrachta,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: nobilitacja, szlachta zagrodowa (zaściankowa), „gołota”, herb, zawołanie, ordynacja – omawia rolę</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu nowa magnateria – omawia rolę postaci: Samuela Zborowskiego, Hieronima Radziejowskiego, Krzysztofa</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ wzrostu potęgi magnatów na sytuację społeczną, gospodarczą i polityczną Rzeczypospolitej – omawia i ocenia</p>

	<p>potęgi magnatów</p> <p>5. Oligarchia magnacka</p>	<p>Jagiellończyka</p> <p>– zna daty nadania przywilejów: koszyckiego (1374 r.), jedlnieńsko-krakowskiego (1430–1433 r.), cerekwicko-nieszawskiego (1454 r.), radomskiego (1505 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne szlachty jako stanu społecznego</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne oligarchii magnackiej.</p>	<p>Aleksandra Jagiellończyka, Jana Kazimierza</p> <p>– zna daty nadania przywilejów: czerwińskiego (1422 r.), warckiego (1423 r.), piotrkowskiego (1496 r.)</p> <p>– wymienia postanowienia przywilejów szlacheckich</p> <p>– przedstawia proces kształtowania się stanu szlacheckiego</p> <p>– wymienia i charakteryzuje warstwy stanu szlacheckiego</p> <p>– prezentuje przyczyny, przejawy i skutki wzrostu potęgi magnatów.</p>	<p>postaci: Janusza Radziwiłła, Bogusława Radziwiłła</p> <p>– przedstawia przyczyny i skutki rozwarstwienia stanu szlacheckiego</p> <p>– tłumaczy, w jakich okolicznościach szlachcic mógł utracić prawa obywatelskie i jakie były tego skutki</p> <p>– prezentuje styl życia polskiej magnaterii.</p>	<p>Opalińskiego, Andrzeja Karola Grudzińskiego</p> <p>– przedstawia wpływ kryzysu w XVII w. na przemiany społeczne i polityczne w Rzeczypospolitej</p> <p>– prezentuje wpływ przywilejów na rolę szlachty i króla w państwie.</p>	<p>postawy magnaterii wobec zagrożenia państwowości polskiej</p> <p>– ocenia wpływ oligarchii magnackiej na funkcjonowanie państwa polskiego.</p>
<p>5. Z królem lub przeciw niemu</p>	<p>1. Konfederacje i rokosze</p> <p>2. Rokosz Zebrzydowski</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: konfederacja, rokosz, elekcja</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: egzekucja praw i dóbr, rokosz Zebrzydowskiego,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: elekcja <i>vivente rege</i>, „wojna kokosza”,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Stanisława Lanckorońskiego, Józefa Pułaskiego,</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia postawy przywódców rokoszy</p> <p>– ocenia zjawisko</p>

	<p>go</p> <p>3. Rokosz Lubomirskiego</p> <p>4. W obronie kraju</p> <p>5. Konfederacja targowicka</p>	<p><i>viritim</i>, konfederacja barska, konfederacja targowicka</p> <p>– omawia rolę postaci: Zygmunta I Starego, Zygmunta Augusta, Zygmunta III Wazy, Jana Kazimierza, Stanisława Augusta Poniatowskiego</p> <p>– zna daty konfederacji: barskiej (1768–1772 r.) i targowickiej (1792 r.)</p> <p>– tłumaczy, dlaczego targowica (konfederacja targowicka) stała się symbolem zdrady narodowej.</p>	<p>rokosz Lubomirskiego</p> <p>– omawia rolę postaci: Mikołaja Zebrzydowskiego, Jerzego Sebastiana Lubomirskiego, Stanisława Szczęsnego Potockiego, Franciszka Ksawerego Branickiego, Seweryna Rzewuskiego</p> <p>– zna daty rokoszy: Zebrzydowskiego (1606–1607 r.) i Lubomirskiego (1665–1666 r.)</p> <p>– wymienia cechy charakterystyczne konfederacji i rokoszy jako wyrazów szlacheckiego buntu</p> <p>– przedstawia przyczyny, cele i skutki konfederacji: barskiej i targowickiej.</p>	<p>konfederacja tyszowiecka</p> <p>– omawia rolę postaci: Jana Zamojskiego, Stefana Czarnieckiego</p> <p>– zna daty: „wojny kokoszej” (1537 r.), bitwy pod Guzowem (1607 r.), konfederacji tyszowieckiej (1655 r.), bitwy pod Mątwami (1666 r.)</p> <p>– wymienia przyczyny, cele i skutki „wojny kokoszej”</p> <p>– przedstawia przyczyny, przebieg i skutki rokoszy: Zebrzydowskiego oraz Lubomirskiego</p> <p>– prezentuje przyczyny, cele i skutki konfederacji tyszowieckiej.</p>	<p>Michała Krasieńskiego</p> <p>– wyjaśnia, dlaczego rokosze i konfederacje miały destrukcyjny wpływ na życie polityczne w Rzeczypospolitej.</p>	<p>oligarchizacji życia politycznego w Rzeczypospolitej</p> <p>– ocenia różne postawy polskiej szlachty wobec władzy królewskiej i racji stanu.</p>
--	--	---	--	--	--	---

<p>6. Polskie wzorce obywatela</p>	<p>1. Obywatel w Rzeczypospolitej Obojga Narodów 2. Propozycje reform ustrojowych 3. Nowa koncepcja narodu</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sarmatyzm – omawia rolę postaci: Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Piotra Skargi – zna datę wydania <i>Konstytucji 3 maja</i> (1791 r.) – przedstawia społeczne i obywatelskie idee A. Frycza Modrzewskiego – prezentuje założenia sarmatyzmu.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „czarna procesja”, prawo o miastach – omawia rolę postaci: Stanisława Leszczyńskiego, Stanisława Konarskiego, Stanisława Staszica, Jana Dekerta – zna daty: „czarnej procesji” (1789 r.), uchwalenia prawa o miastach (1791 r.) – tłumaczy, dlaczego termin obywatele początkowo dotyczył jedynie przedstawicieli stanu szlacheckiego – prezentuje XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – przedstawia proces nabywania praw przez mieszczan w XVIII w.</p>	<p>Uczeń: – prezentuje wpływ reformacji na rozwój nowych idei społecznych na ziemiach polskich – omawia przyczyny krytyki szlacheckiej idei „złotej wolności” – wyjaśnia, na czym polegała nowa koncepcja narodu ukształtowana w XVIII w. – przedstawia ewolucję pojęcia obywatel na gruncie polskim.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Kallimacha, Biernata z Lublina, Jana Ostroroga – porównuje i ocenia postulaty reform: S. Leszczyńskiego, S. Konarskiego i S. Staszica – porównuje rozważania na temat pozycji obywatela w państwie w polskiej i zachodnioeuropejskiej publicystyce politycznej.</p>	<p>Uczeń: – ocenia XVIII-wieczne propozycje reform ustrojowych – omawia i ocenia wpływ wydarzeń z przełomu XVIII i XIX w. na przemiany społeczne na ziemiach polskich.</p>
<p>IV. Wiek rewolucji</p>						

<p>1. Wielkie rewolucje</p>	<p>1. Dlaczego wybuchła rewolucja amerykańska? 2. Wojna o niepodległość 3. Wybuch rewolucji 4. Francja republiką 5. Terror jakobinów i upadek rewolucji</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Deklaracja niepodległości Stanów Zjednoczonych, Deklaracja praw człowieka i obywatela</i> – omawia rolę postaci: Jerzego Waszyngtona, Benjamina Franklina – zna daty: wybuchu wojny o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1774 r.), ogłoszenia <i>Deklaracji niepodległości Stanów Zjednoczonych</i> (4 lipca 1776 r.), zburzenia BastylII (14 lipca 1789 r.), uchwalenia <i>Deklaracji praw człowieka i</i></p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: <i>Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki</i>, jakobini, przewrót termidoriański – omawia rolę postaci: Tadeusza Kościuszki, Kazimierza Pułaskiego, Ludwika XVI, Maximiliena de Robespierre’a – zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Stanów Zjednoczonych Ameryki</i> (1787 r.), ogłoszenia Francji republiką (wrzesień 1792 r.), dojścia do władzy jakobinów (1793 r.), przewrotu termidoriańskiego (lipiec 1794 r.) – wymienia bezpośrednie przyczyny wojny</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: „bostońskie picie herbaty”, Zgromadzenie Narodowe, Konstytuanta, Zgromadzenie Prawodawcze (Legislatywa), Konwent Narodowy – omawia rolę postaci: Thomasa Jeffersona, Johna Adamsa – zna daty: „bostońskiego picia herbaty” (1773 r.), bitwy pod Saratogą (1777 r.), bitwy pod Yorktown (1781 r.), zwołania Stanów Generalnych (1789 r.), uchwalenia pierwszej konstytucji francuskiej (wrzesień 1791 r.), egzekucji Ludwika XVI (styczeń 1793 r.), uchwalenia</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: sankiuloci, I koalicja antyfrancuska, „konstytucja roku III” – omawia rolę postaci: Thomasa Paine’a, Marie Josepha de La Fayette’a, Wilhelma von Steubena – zna daty: bitwy pod Lexington (1775 r.), traktatu pokojowego, którego zawarcie zakończyło wojnę o niepodległość Stanów Zjednoczonych (1783 r.), wybuchu powstania w Wandei (1793 r.) – omawia relacje pomiędzy Wielką Brytanią a koloniami angielskimi w</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i> na współczesne prawa człowieka – ocenia wpływ rewolucji: amerykańskiej oraz francuskiej na koncepcje państwa i prawa.</p>
------------------------------------	---	--	--	---	--	---

		<p><i>obywatela</i> (26 sierpnia 1789 r.) – przedstawia zasady spisane w <i>Deklaracji praw człowieka i obywatela</i>.</p>	<p>kolonii angielskich o niepodległość – prezentuje zasady ustrojowe Stanów Zjednoczonych Ameryki – omawia okoliczności wybuchu rewolucji francuskiej – przedstawia stosunek społeczeństwa do rewolucji – wymienia główne etapy rewolucji francuskiej.</p>	<p>„konstytucji roku III” (1795 r.) – wskazuje na mapie obszary Francji, na których doszło do wystąpień kontrrewolucyjnych – opisuje przebieg wojny kolonii brytyjskich w Ameryce Północnej o niepodległość – prezentuje sytuację społeczno-ekonomiczną we Francji w XVIII w. – tłumaczy realne i symboliczne znaczenie zdobycia Bastylii.</p>	<p>Ameryce Północnej – prezentuje losy Ludwika XVI w czasie rewolucji – przedstawia i ocenia dyktatorskie rządy jakobinów.</p>	
<p>2. Rewolucje społeczne</p>	<p>1. Wiosna Ludów 2. Sztuka w służbie rewolucji 3. Ideologia socjalistyczna 4. Rewolucja w Rosji w latach 1905–</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Wiosna Ludów, rewolucja lutowa, rewolucja październikowa – omawia rolę postaci: Karola Marksa, Fryderyka Engelsa,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: rewolucja przemysłowa, socjalizm, komunizm, socjalizm naukowy – omawia rolę postaci: Giuseppe Garibaldiego,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, <i>Manifest komunistyczny</i>, rewizjonizm, reformizm – omawia rolę postaci: Giuseppe Mazziniego,</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: mieniszewicy, bolszewicy, <i>Manifest październikowy</i> – omawia rolę postaci: Karola X,</p>	<p>Uczeń: – ocenia wpływ rewolucji na sztukę – ocenia cele i skuteczność reformizmu – ocenia wpływ ideologii demokratycznej i socjalistycznej na</p>

	<p>1907 5. Rok 1917 w Rosji</p>	<p>Włodzimierza Lenina – zna daty: Wiosny Ludów (1848–1849 r.), rewolucji lutowej w Rosji (marzec 1917 r.), rewolucji październikowej (listopad 1917 r.) – wymienia przyczyny i skutki Wiosny Ludów – prezentuje przyczyny oraz skutki rewolucji: lutowej i październikowej w Rosji.</p>	<p>Ludwika Napoleona Bonapartego, Franciszka Józefa I – zna daty rewolucji: we Francji i w Belgii (1830 r.), a także w Rosji (1905–1907 r.) – wskazuje na mapie kraje, w których doszło do rewolucji w 1830 r. i wystąpień Wiosny Ludów – omawia społeczne skutki rewolucji przemysłowej i ich wpływ na rozwój nowych ideologii – przedstawia założenia socjalizmu, socjalizmu utopijnego i komunizmu – wymienia przyczyny i skutki rewolucji w Rosji z lat 1905–1907 – prezentuje rządy bolszewików w Rosji.</p>	<p>Mikołaja II, Piotra Stołypina – zna daty wybuchu Wiosny Ludów: w państwach włoskich (styczeń 1848 r.), we Francji (luty 1848 r.), w państwach niemieckich i Austrii (luty 1848 r.) – wymienia przyczyny oraz skutki rewolucji: we Francji i w Belgii w 1830 r. – prezentuje przebieg Wiosny Ludów: we Francji, w państwach włoskich, niemieckich i Austrii – przedstawia okoliczności, które wpłynęły na ukształtowanie się rewizjonizmu i reformizmu.</p>	<p>Ludwika Filipa, Klemensa von Metternicha, Ferdynanda I – zna daty: pokoju w Brześciu Litewskim (marzec 1918 r.), zamordowania cara Mikołaja II i jego rodziny (lipiec 1918 r.) – tłumaczy, jaką rolę odgrywała sztuka w czasach rewolucji – porównuje rewolucyjny terror jakobinów i bolszewików – przedstawia znaczenie XIX-wiecznych rewolucji dla demokratyzacji życia w Europie.</p>	<p>ruchy rewolucyjne – ocenia rządy bolszewików w Rosji.</p>
--	---	--	---	---	---	--

<p>3. Społeczeństwo bez państwa</p>	<p>1. Początki anarchizmu 2. Anarchizm czy komunizm? 3. Anarchizm w XX wieku 4. Anarchiści na ziemiach polskich 5. Anarchiści współcześnie</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu anarchizm – omawia rolę postaci: Michaiła Bakunina, Piotra Kropotkina – wymienia przyczyny ukształtowania się anarchizmu – przedstawia metody działania anarchistów.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu antyglobalizm – omawia rolę postaci: Pierre’a Proudhona, Edwarda Abramowskiego – przedstawia ideologiczne podstawy anarchizmu – omawia działalność anarchistów na ziemiach polskich – prezentuje przyczyny rozwinięcia się doktryny anarchistycznej w drugiej połowie XIX w.</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: anarchokomunizm, anarchosyndykalizm, związki zawodowe – omawia rolę postaci Williama Godwina – wyjaśnia, za jakim modelem organizacji społeczeństwa opowiadał się Pierre Proudhon – wskazuje główną przyczynę sporu pomiędzy anarchistami a komunistami.</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci: Luigiego Luchieniego, Leona Czolgosza, Jeana Jacques’a Élisée Reclusa – przedstawia wpływ anarchosyndykalizmu na działalność związków zawodowych w Hiszpanii i Stanach Zjednoczonych – prezentuje i ocenia wpływ anarchizmu na współczesne subkulturę młodzieżowe oraz ruch antyglobalistyczny.</p>	<p>Uczeń: – ocenia stosunek anarchistów do państwa i władzy.</p>
<p>4. Komuna Paryska</p>	<p>1. Powstanie III Republiki Francuskiej 2. Okoliczności proklamowania Komuny Paryskiej</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu Komuna Paryska – zna okres walk Komuny Paryskiej (18 marca – 18 maja)</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: Rada Komuny, komunardzi – omawia rolę postaci Jarosława</p>	<p>Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu <i>Międzynarodówka</i> – omawia rolę postaci: Napoleona III, Louisa Adolphe’a</p>	<p>Uczeń: – omawia rolę postaci Léona Gambetty – przedstawia rolę kobiet w rewolucjach</p>	<p>Uczeń: – ocenia znaczenie walk Komuny Paryskiej dla XIX-wiecznego ruchu rewolucyjnego.</p>

	3. Upadek Komuny Paryskiej 4. Represje wobec komunardów 5. Kobiety we francuskich rewolucjach	1871 r.) – przedstawia cele i skutki walk Komuny Paryskiej.	Dąbrowskiego – zna daty: powstania III Republiki Francuskiej (wrzesień 1870 r.), wojny francusko-pruskiej (1870–1871 r.) – przedstawia przyczyny walk Komuny Paryskiej – prezentuje działalność Rady Komuny – wymienia przyczyny upadku Komuny Paryskiej.	Thiersa, Floriana Trawińskiego, Walerego Wróblewskiego – zna daty: klęski Francuzów pod Sedanem (wrzesień 1870 r.), zawarcia traktatu pokojowego w Wersalu (maj 1871 r.) – przedstawia wpływ wojny francusko-pruskiej na walki Komuny Paryskiej – tłumaczy, dlaczego w walkach Komuny Paryskiej brali udział Polacy.	francuskich.	
V. Ku demokratycznej Rzeczypospolitej						
1. Obywatele odrodzonej Rzeczypospolitej	1. Odbudowa państwowości 2. Powszechne prawo wyborcze 3. Od demokracji do sanacji 4. Wybory brzeskie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: konstytucja marcowa, konstytucja kwietniowa – omawia rolę postaci Józefa Piłsudskiego	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminu sanacja – omawia rolę postaci Jędrzeja Moraczewskiego – zna datę przewrotu majowego (1926 r.) – wskazuje na mapie	Uczeń: – wyjaśnia znaczenie terminów: wybory brzeskie, proces brzeski, „getto ławkowe”, strajk rolny – zna daty: powołania rządu J. Moraczewskiego	Uczeń: – omawia rolę postaci Zofii Moraczewskiej – zna datę strajku powszechnego w Krakowie (1923 r.) – przedstawia i ocenia politykę II Rzeczypospolitej	Uczeń: – porównuje oraz ocenia zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.

	<p>5. Prawa obywatelskie w konstytucjach II Rzeczypospolitej</p> <p>6. Konflikty społeczne w II Rzeczypospolitej</p> <p>7. Konflikty narodowościowe w II Rzeczypospolitej</p>	<p>– zna daty: ogłoszenia niepodległości przez Polskę (11 listopada 1918 r.), uchwalenia konstytucji: marcowej (1921 r.) i kwietniowej (1935 r.)</p> <p>– przedstawia ustrój polityczny II Rzeczypospolitej ustanowiony w konstytucjach: marcowej i kwietniowej.</p>	<p>tereny zwartego osadnictwa mniejszości narodowych w II Rzeczypospolitej</p> <p>– przedstawia początki kształtowania się II Rzeczypospolitej</p> <p>– prezentuje zakres praw obywatelskich w konstytucjach: marcowej i kwietniowej</p> <p>– opisuje wielonarodową strukturę społeczną II Rzeczypospolitej.</p>	<p>(listopad 1918 r.), pierwszych wyborów do sejmu w II Rzeczypospolitej (styczeń 1919 r.), wyborów brzeskich (1930 r.), procesu brzeskiego (1931–1932 r.)</p> <p>– tłumaczy, na czym polegał demokratyczny charakter II Rzeczypospolitej na początku jej istnienia</p> <p>– omawia okoliczności zamachu majowego.</p>	wobec mniejszości narodowych.	
2. Władza i społeczeństwo w PRL	<p>1. Komunistyczne władze w Polsce do 1956 roku</p> <p>2. Wydarzenia poznańskie i odwilż październikowa</p> <p>3. Jak powstała opozycja?</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: poznański Czerwiec, wydarzenia marcowe, Grudzień '70</p> <p>– omawia rolę postaci: Bolesława Bieruta, Władysława Gomułki, Edwarda Gierka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Polska Zjednoczona Partia Robotnicza, kult jednostki, odwilż październikowa</p> <p>– omawia rolę postaci: Stanisława Mikołajczyka, kard. Stefana Wyszyńskiego, Jacka</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Tymczasowy Rząd Jedności Narodowej, „mała stabilizacja”, „partyzanci”, czarny czwartek</p> <p>– omawia rolę postaci: Józefa Różańskiego, Józefa Cyrankiewicza</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– omawia rolę postaci: Antoniego Słonimskiego, Mieczysława Moczara, Karola Modzelewskiego</p> <p>– zna daty: powołania W. Gomułki na stanowisko I sekretarza KC PZPR</p>	<p>Uczeń:</p> <p>– ocenia politykę PZPR wobec społeczeństwa.</p>

	4. Marzec '68 5. Grudzień '70	– zna daty: uchwalenia <i>Konstytucji Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej</i> (1952 r.), poznańskiego Czerwca (28–30 czerwca 1956 r.), wydarzeń marcowych (1968 r.), wystąpień grudniowych na Wybrzeżu (1970 r.) – przedstawia skutki przejścia władzy w Polsce przez komunistów.	Kuronia, Adama Michnika – zna daty: powstania Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej (1948 r.), odwilży październikowej (1956–1957 r.) – przedstawia przyczyny, przebieg i skutki poznańskiego Czerwca – omawia przyczyny, przebieg i skutki Marca '68 – prezentuje przyczyny, przebieg i skutki wystąpień na Wybrzeżu z grudnia 1970 r.	– zna daty: utworzenia Tymczasowego Rządu Jedności Narodowej (1945 r.), przeprowadzenia referendum ludowego (1946 r.), uchwalenia „małej konstytucji” (1947 r.), czarnego czwartku w Gdyni (17 grudnia 1970 r.) – prezentuje stosunek władz komunistycznych do społeczeństwa – wymienia cele komunistycznej propagandy – omawia odwilż październikową i „małą stabilizację” z czasów rządów W. Gomułki – przedstawia okoliczności powstania opozycji antykomunistycznej.	(październik 1956 r.), powstania <i>Listu 34</i> (1964 r.) – prezentuje proces przejmowania władzy przez komunistów w powojennej Polsce – przedstawia proces formowania się opozycji w powojennej Polsce.	
3. Opozycja	1. Początki	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:	Uczeń:

<p>polityczna w PRL</p>	<p>opozycji 2. O wolne związki zawodowe 3. Rozprawa z opozycją 4. Dalsza walka o demokrację</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Komitet Obrony Robotników, postulaty sierpniowe, Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”, Okrągły Stół – omawia rolę postaci: Edwarda Gierka, Lecha Wałęsy, kard. Karola Wojtyły, gen. Wojciecha Jaruzelskiego – zna daty: wyboru kard. K. Wojtyły na papieża (1978 r.), strajku w Stoczni Gdańskiej (14–31 sierpnia 1980 r.), wprowadzenia stanu wojennego (13 grudnia 1981 r.) – przedstawia przyczyny i skutki wydarzeń z sierpnia 1980 r.</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Służba Bezpieczeństwa, Międzyzakładowy Komitet Strajkowy, Wojskowa Rada Ocalenia Narodowego – omawia rolę postaci: Jacka Kuronia, ks. Jerzego Popiełuszki – zna daty: strajków czerwcowych (1976 r.), powstania KOR (1976 r.), ogłoszenia postulatów sierpniowych (17 sierpnia 1980 r.), podpisania porozumień w Gdańsku (31 sierpnia 1980 r.), utworzenia NSZZ „Solidarność” (wrzesień 1980 r.), pacyfikacji górników z kopalni Wujek (16 grudnia 1981 r.), obrad Okrągłego Stołu (6 lutego – 5</p>	<p>– wyjaśnia znaczenie terminów: Studencki Komitet Solidarności, Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela, Wolne Związki Zawodowe – omawia rolę postaci: Antoniego Macierewicza, Stanisława Pyjasa, Anny Walentynowicz, Grzegorza Przemyka – zna daty: założenia WZZ (1978 r.), pierwszej pielgrzymki Jana Pawła II do ojczyzny (1979 r.), podpisania porozumień w Szczecinie (30 sierpnia 1980 r.), zniesienia stanu wojennego (22 lipca 1983 r.) – przedstawia okoliczności powstawania</p>	<p>– omawia rolę postaci: Jerzego Andrzejewskiego, Edwarda Lipińskiego, ks. Jana Ziei, Jana Józefa Lipskiego, Kazimierza Świtonia, Andrzeja Gwiazdy, Krzysztofa Wyszковского, Antoniego Sokołowskiego, Bogdana Borusewicza, Andrzeja Kołodzieja – zna daty powstania: Studenckiego Komitetu Solidarności (1977 r.) i ROPCiO (1977 r.) – przedstawia rolę Kościoła w walce z władzami komunistycznymi – opisuje postawy społeczeństwa polskiego wobec polityki władz</p>	<p>– ocenia rolę organizacji opozycyjnych w walce o demokratyzację państwa polskiego.</p>
--------------------------------	---	--	--	--	---	---

			<p>kwietnia 1989 r.)</p> <ul style="list-style-type: none"> – wymienia cele i przedstawia charakter działalności KOR – omawia postulaty wysunięte przez Międzyzakładowy Komitet Strajkowy – przedstawia okoliczności wprowadzenia stanu wojennego w Polsce – prezentuje okoliczności zwołania obrad Okrągłego Stołu i decyzje polityczne ich uczestników. 	<p>organizacji opozycyjnych w latach 70. XX w.</p> <ul style="list-style-type: none"> – opisuje wpływ problemów życia codziennego w epoce E. Gierka na stosunek społeczeństwa do władz PRL – wymienia nazwy organizacji opozycyjnych działających w PRL w latach 70. i 80. XX w. 	<p>komunistycznych.</p>	
<p>4. Między utopią a antyutopią</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wizje idealnego świata 2. Utopia w myśli politycznej 3. Antyutopia 4. Antyutopie w kinie 5. Eugenika – realizacja 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: utopia, antyutopia – przedstawia przyczyny oraz sposoby wykorzystywania idei eugenicznych w XIX i XX w. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wyjaśnia znaczenie terminów: socjalizm utopijny, eugenika – omawia rolę postaci: Aldousa Huxleya, George’a Orwella, Stanisława Lema – wymienia przykłady antyutopii 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Platona, Thomasa More’a, Tommasa Campanelli, Francisca Bacona, Ignacego Krasickiego, Roberta Owena, Janusza Zajdla, Francisca Galtona 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – omawia rolę postaci: Louisa Auguste’a Blanqui, Henriego de Saint-Simona, Charles’a Fouriera, Jeana-Baptiste’a Godina – przedstawia znaczenie idei utopijnych w myśli 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ocenia aktualny stopień rozwoju technologii i nauki w kontekście zagrożenia powstaniem świata przypominającego ten przedstawiony w antyutopiach.

	antyutopii		(literackich i filmowych) – przedstawia cechy charakterystyczne antyutopii (literackich i filmowych) – porównuje utopie i antyutopie.	– przedstawia wizje idealnego państwa tworzone na przestrzeni dziejów – wyjaśnia przyczyny ukształtowania się antyutopii.	politycznej – wyjaśnia, dlaczego stosowanie zasad eugeniki stanowi zagrożenie dla demokracji oraz praw człowieka.	
--	------------	--	---	--	--	--

Historia i społeczeństwo

Europa i świat

Plan wynikowy z wymaganiami na poszczególne oceny

Obowiązuje wszystkich uczniów jednakże ze stosowną korektą uwzględniającą zalecenia poradni w odniesieniu do uczniów dysfunkcyjnych.

Wymagania podstawowe – oceny: dopuszczająca i dostateczna.

Wymagania ponadpodstawowe – oceny: dobra, bardzo dobra, celująca.

Uwaga dotycząca oceniania na każdym poziomie wymagań

Aby uzyskać kolejną, wyższą ocenę, uczeń musi opanować wiedzę i umiejętności z poprzedniego poziomu.

Temat lekcji	Zagadnienia	Wymagania na poszczególne oceny				
		dopuszczająca	dostateczna	dobra	bardzo dobra	celująca
1. Europa – greckie początki	1. Początki Europy 2. Morze Śródziemne – pomostem cywilizacyjnym 3. „Grecki cud” 4. Czy Aleksander Macedoński mógłby być patronem zjednoczonej Europy?	– omawia okoliczności narodzin Europy jako kręgu cywilizacyjnego	– wyjaśnia znaczenie Morza Śródziemnego jako łącznika pomiędzy cywilizacjami – charakteryzuje i ocenia imperialne idee Aleksandra Macedońskiego	– przedstawia etapy kształtowania się cywilizacji śródziemnomorskich i ich cechy charakterystyczne	– opisuje tworzenie się cywilizacji greckiej i jej cechy charakterystyczne – tłumaczy znaczenie wielkiej kolonizacji greckiej w procesie przenikania się kultur śródziemnomorskich – tłumaczy znaczenie wielkiej kolonizacji	– charakteryzuje i ocenia imperialne idee Aleksandra Macedońskiego. Dostrzega i wnikliwie ocenia ich kontrowersyjne aspekty

2. Dziedzictwo Greków	1. Mitologia grecka 2. Alfabet 3. Pieniądz 4. Sztuka i architektura 5. Demokracja	Lokuje w czasie moment powstania i pokazuje na mapie rejony tworzenia się cywilizacji greckiej	– charakteryzuje religię i literaturę grecką – omawia wpływ języka greckiego na kształtowanie się języków europejskich i zapożyczenia językowe	– przedstawia wkład Greków w upowszechnienie pieniądza	– omawia grecki kanon piękna i jego wpływ na sztukę i architekturę europejską - opisuje wkład Greków w rozwój demokracji	– ocenia wpływ osiągnięć starożytnych Greków na narodziny i rozwój europejskiej tożsamości i cywilizacji
3. Europa – wewnątrz limesu	1. Początki Rzymu 2. Armia rzymska – skutecznym narzędziem podbojów 3. Podboje rzymskie	– omawia początki cywilizacji rzymskiej	– wyjaśnia wpływ kultury etruskiej na cywilizację rzymską	– charakteryzuje organizację armii rzymskiej	– opisuje politykę Rzymu wobec podbitych ludów	– przedstawia organizację Imperium Rzymskiego
4. Osiągnięcia cywilizacji rzymskiej	1. Romanizacja świata śródziemnomorskiego 2. <i>Pax Romana</i> 3. Prawo rzymskie 4. Urbanizacja	– wyjaśnia, na czym polegał <i>Pax Romana</i> i co było jego podstawą	– opisuje proces romanizacji i wskazuje jego przykłady	– omawia cechy charakterystyczne rzymskiego prawodawstwa	– przedstawia układ urbanistyczny rzymskiego miasta	– ocenia wpływ cywilizacji rzymskiej na dziedzictwo Europy
5. Narodziny islamu	1. Narodziny islamu 2. Ekspansja islamu 3. Państwo i społeczeństwo w islamie	– przedstawia cechy charakterystyczne islamu	– charakteryzuje działalność Mahometa i okoliczności narodzin islamu	– omawia zasięg podbojów arabskich	– określa wpływ islamu na organizację państwa i społeczeństwa	– podaje przykłady i ocenia wzajemne kontakty świata islamu z Europą w

	3. Kultura, nauka i sztuka islamu					średniowieczu
6. Między światem islamu i Europą chrześcijańską	1. Rywalizacja czy współistnienie? 2. Kalifat Kordoby 3. Rekonkwista 4. Święta Inkwizycja	– przedstawia i ocenia stosunek Arabów do chrześcijan i Żydów	– wyjaśnia przyczyny sukcesów ekspansji arabskiej w Europie	– omawia okoliczności powstania kalifatu Kordoby	– wymienia przykłady zgodnego i wrogiego współżycia chrześcijan, muzułmanów i Żydów na Półwyspie Iberyjskim – opisuje przyczyny, przebieg i skutki rekonkwisty – omawia i ocenia działalność Świętej Inkwizycji na Półwyspie Iberyjskim	– przedstawia i ocenia stosunek chrześcijan do muzułmanów i Żydów w czasie rekonkwisty
7. Bizancjum	1. Bizancjum – organizacja i wpływy 2. Bizantyjskie dziedzictwo Europy 3. Misje	– wyjaśnia, co leżało u podstaw politycznego i cywilizacyjnego	– omawia organizację cesarstwa bizantyjskiego	– przedstawia zasięg wpływów politycznych i religijnych Bizancjum	– charakteryzuje osiągnięcia cywilizacji bizantyjskiej	– ocenia wpływ cywilizacji bizantyjskiej na dziedzictwo Europy

	chrystianizacyjne	znaczenia cesarstwa bizantyjskiego w średniowieczu				
8. Europa – christianitas	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kształtowanie się etnicznego oblicza Europy 2. Żydzi w średniowieczu 3. Żydzi na ziemiach polskich 4. Różnorodność etniczna dziedzictwem Europy 	– lokalizuje w czasie i przestrzeni formowanie się etnicznej mapy Europy	– omawia proces kształtowania się narodów Europy	– wyjaśnia, jakie były przyczyny i cechy charakterystyczne diaspory żydowskiej	– opisuje przykłady zgodnego i wrogiego współżycia chrześcijan i Żydów w średniowieczu – charakteryzuje położenie ludności żydowskiej na ziemiach polskich	– przedstawia wpływ cywilizacji żydowskiej na kulturowe dziedzictwo Europy
9. Od czarnej śmierci do konkwisty	<ol style="list-style-type: none"> 1. Kryzys późnego średniowiecza 2. Technika w służbie odkryć geograficznych 3. Dlaczego nie Chińczycy? 4. Średniowieczne wyprawy odkrywcze 5. Przyczyny wielkich odkryć geograficznych 	– omawia techniczne uwarunkowania, które umożliwiły Europejczykom zamorską ekspansję	– wyjaśnia wpływ czarnej śmierci na zmiany świadomości późnośredniowiecznych Europejczyków	– wymienia przyczyny podejmowania wypraw odkrywczych przez Europejczyków w epoce nowożytnej	- przedstawia średniowieczne wyprawy odkrywcze Europejczyków	– wyjaśnia, dlaczego Chińczycy porzucili plany odkrywania nowych lądów

10. Portugalczy- cy byli pierwsi	1. Portugalskie wyprawy odkrywcze 2. Hiszpańskie wyprawy odkrywcze 3. <i>Terra australis</i> 4. Konkwistadorzy 5. Europejskie wizje Ameryki	– przedstawia przyczyny zainteresowani a innych państw europejskich ekspansją zamorską	– opisuje zasięg wypraw portugalskich i hiszpańskich	– omawia i ocenia działalność konkwistadorów hiszpańskich	– przedstawia europejskie wizje Ameryki, konfrontuje je z rzeczywistością i ocenia	- ocenia jakie pozytywy wnieśli Europejczycy do życia ludów odkrytych przez Portugalczyków i Hiszpanów
11. Europa – przyspieszenie	1. Imperia kolonialne i wojny kolonialne 2. Rewolucja cen 3. Granica Łaby 4. Złoty trójkąt 5. Nowe formy handlu 6. Rynek światowy 7. Merkantylizm, fizjokratyzm i liberalizm	– przedstawia i porównuje organizację portugalskiego i hiszpańskiego imperium kolonialnego	– wyjaśnia przyczyny rywalizacji państw o kolonie - wymienia cechy charakterystyczne handlu w obrębie tzw. złotego trójkąta	– omawia zjawisko rewolucji cen i jej wpływ na gospodarczy rozwój Europy – tłumaczy, na czym polegał dualizm w rozwoju gospodarczym Europy	– opisuje nowe formy handlu – charakteryzuje okoliczności powstania i cechy charakterystyczne rynku światowego	– przedstawia i ocenia nowożytne teorie ekonomiczne
12. Spotkanie cywilizacji	1. Zagłada, wyzysk, handel niewolnikami, eksploatacja 2. Handel zmienia oblicze 3. Europa świata	– wymienia skutki wielkich odkryć geograficznych	– omawia i ocenia zjawisko nowożytnego niewolnictwa i handlu niewolnikami	– przedstawia religijne przesłanki przemian w życiu gospodarczym Europy	– charakteryzuje wzajemne relacje między Europą i światem w dobie wielkich odkryć geograficznych	– ocenia wielkie odkrycia geograficzne i ich konsekwencje

	4. Świat Europie					
13. Kolonializm europejski w XIX w.	<p>1. Kolonializm</p> <p>2. Zniesienie niewolnictwa</p> <p>3. Niepodległość Ameryki Łacińskiej</p> <p>4. Azja – uzależnienie lub podbój</p> <p>5. Afryka – wyścig o kolonie</p>	<p>– wymienia cele kolonializmu i państwa, które brały udział w wyścigu o kolonie</p>	<p>– omawia przyczyny i okoliczności zniesienia niewolnictwa</p> <p>– podaje przyczyny ekspansji kolonialnej państw europejskich</p>	<p>– przedstawia proces uzyskiwania niepodległości przez państwa Ameryki Łacińskiej</p>	<p>– charakteryzuje proces kolonialnego uzależniania lub podboju Azji</p> <p>– opisuje przyczyny, zasięg i skutki kolonialnego wyścigu o Afrykę</p>	<p>- wymienia Polaków odkrywców różnych zakątków Azji i Afryki i wyjaśnia ich rolę w procesach kolonizacji Terytoriów</p>
14. Europa i świat w XIX w. – hegemonia w świecie	<p>1. Imperia – imperializm</p> <p>2. Kolonializm a I wojna światowa</p> <p>3. Kolonializm w dyplomacji światowej w XIX w.</p> <p>4. Japonia – przyspieszona modernizacja odpowiedzią na zagrożenie</p> <p>5. Wyprawy odkrywcze XIX-wiecznych</p>	<p>– lokalizuje w przestrzeni zasięg XIX-wiecznych imperiów kolonialnych</p>	<p>– przedstawia i ocenia zjawisko kolonializmu i imperializmu</p>	<p>– wyjaśnia, jaki wpływ miała rywalizacja o kolonie na wybuch I wojny światowej</p>	<p>– omawia miejsce polityki kolonialnej w XIX-wiecznej dyplomacji</p> <p>– opisuje proces modernizacji Japonii w XIX w. i jego skutki</p>	<p>– charakteryzuje cele i zasięg wypraw odkrywczych XIX-wiecznych Europejczyków</p>

	Europejczyków					
15. Blaski i cienie kolonializmu	<p>1. Rola kolonii dla Europy w XIX w.</p> <p>2. Dylematy XIX-wiecznych kapitalistów.</p> <p>3. Kolonie – rozwiązanie problemu</p> <p>4. Wyścig kolonialny</p> <p>5. Prestiż państw kolonialnych</p> <p>6. Kolonializm łagodny i kolonializm drapieżny</p>	– przedstawia zależność między gospodarką kolonialną a rozwojem floty	– omawia wpływ rozwoju przemysłu w XIX-wiecznej Europie na politykę kolonialną państw europejskich	– wyjaśnia, jakie znaczenie dla państw europejskich miało posiadanie kolonii	– omawia i ocenia politykę państw kolonialnych wobec terytoriów podbitych lub uzależnionych i ich mieszkańców	<p>- Formułuje pogląd na temat treści poematu Kiplinga „Brzemie białego człowieka”</p> <p>- ocenia postać Leopolda I króla Belgów</p>
16. Świat wobec europejskiej dominacji	<p>1. Europejczycy w oczach ludów kolonizowanych</p> <p>2. Orientalizm w kulturze i sztuce europejskiej</p> <p>3. Krytyka kolonializmu</p> <p>4. Dziedzictwo kolonializmu. Neokolonializm. Trzeci Świat.</p>	– wyjaśnia, które zdobycze cywilizacji europejskiej były najczęściej naśladowane, a które najchętniej krytykowane	– opisuje cechy charakterystyczne orientalizmu w kulturze XIX-wiecznej Europy	– przedstawia i ocenia polityczne, społeczne i gospodarcze skutki XIX-wiecznego kolonializmu	– tłumaczy, czym charakteryzuje się współczesny neokolonializm	<p>- Globalizacja czy neokolonializm ?</p> <p>Ocena współczesne teorie zależności ekonomicznej na tle poprzednich epok</p>

<p>17. Stany Zjednoczone – od pucybuta do milionera</p>	<p>1. <i>Amerykański etos</i> 2. <i>Wspaniałe lata dwudzieste</i> 3. <i>Wielki Kryzys</i> 4. <i>New Deal</i></p>	<p>Wymienia główne etapy formowania się państwa amerykańskiego</p>	<p>– charakteryzuje przesłanki, które umożliwiły intensywny rozwój gospodarczy USA</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polegał amerykański izolacjonizm</p>	<p>– przedstawia przejawy i skutki amerykańskiej prosperity w latach 20. XX w. – omawia przyczyny, przejawy i skutki wielkiego kryzysu – opisuje proces wychodzenia USA z kryzysu gospodarczego – określa i ocenia wpływ polityki USA na współczesny układ sił na świecie</p>	<p>- ocenia rolę USA w obu konfliktach wojen światowych – przedstawia i ocenia ewolucję stosunku USA do Europy w k. XIX i w XX w.</p>
<p>19. Handel zagraniczny. Rola handlu europejskich</p>	<p>1. Handel zagraniczny i jego znaczenie we współczesnym świecie 2. Regulacje prawne</p>	<p>– wymienia organizacje międzynarodowe mające wpływ</p>	<p>– omawia znaczenie handlu zagranicznego dla rozwoju</p>	<p>– przedstawia uregulowania prawne dotyczące handlu</p>	<p>– podaje cechy charakterystyczne współczesnego handlu</p>	<p>– wyjaśnia, na czym polega liberalizacja handlu</p>

<p>w doktrynach</p> <p>Ekonomicznych.</p> <p>Liberalizm</p> <p>i protekcjonizm</p>	<p>wpływające na rozwój handlu zagranicznego</p> <p>3. Organizacje międzynarodowe i ich wpływ na handel zagraniczny</p> <p>4. Koncepcje rozwoju handlu zagranicznego</p> <p>5. Współczesny handel światowy</p>	<p>na rozwój handlu międzynarodowego</p>	<p>gospodarczego współczesnych państw</p>	<p>zagranicznego</p>	<p>światowego</p>	<p>światowego i ocenia jej skutki</p>
<p>20. Europa – niepewna przyszłość</p>	<p>1. Europa w odwrocie?</p> <p>2. Polska a współczesny handel międzynarodowy</p> <p>3. Historia globalizacji</p> <p>4. Aspekty globalizacji</p> <p>5. Konsekwencje globalizacji</p>	<p>Definiuje pojęcie globalizacji</p>	<p>– charakteryzuje i ocenia miejsce Europy na współczesnej scenie politycznej i gospodarczej świata</p>	<p>– przedstawia i ocenia wpływ liberalizacji na gospodarkę Polski współczesnej</p>	<p>– omawia proces globalizacji na przestrzeni dziejów</p> <p>– charakteryzuje różne aspekty globalizacji</p> <p>– opisuje skutki globalizacji we współczesnym świecie</p>	<p>–ocenia skutki globalizacji we współczesnym świecie</p>